

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 10 – 2024

maandag 7 oktober 2024

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:
(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD.....	1
LEESWIJZER.....	3
DEEL I – RECHTSPRAAK.....	4
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	4
Arbeid, SZ, pensioen en vrij verkeer werknemers	6
Asiel, migratie en Unieburgerschap	10
Beginnelen EU-recht	16
Belastingen.....	17
Belastingen, accijns.....	19
Belastingen, btw	20
Belastingen, vennootschapsbelasting	28
Beroepskwalificaties	28
Broeikasgasemissierechten	28
Civiel.....	28
Consumenten	30
COVID-19	32
Diensten, elektronische communicatiediensten	33
Digitalisering, social media en AI	35
Discriminatie en gelijke behandeling	36
Douane, tariefindeling, handel en antidumping.....	37
EHRM – algemeen en procesrecht	39
Eigendomsrecht	39
Energiemarkt	40
Erfrecht	43
Europese subsidies en bescherming financiële belangen EU	44
Familieleven en familierecht.....	44
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	45
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.....	49
Gewasbeschermingsmiddelen en biociden	54
Gezondheid, geneesmiddelen, levensmiddelen en etikettering	54
Godsdienstvrijheid	56
Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa	57
Handel	58

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVr).

Kernredactie: Lizette van Bergen, Joanne Bik, Caroline ten Dam, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers en Marc de Werd. Vaste medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Maartje Fritsche, Julia Grubben, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Charlotte Roseboom, Chris Sillen en Nynke Veenstra.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVr), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Afmelden kan via deze [link](#).

IE - Intellectuele eigendom.....	58
Insolventie	61
Institutioneel	62
IPR.....	66
Kansspelen.....	69
Landbouw en visserij.....	69
Luchtvaart.....	71
Mededinging	72
Milieu, natuur, duurzame energie.....	79
Ne bis in idem.....	84
Onerlijke handelspraktijken	84
Overlevering en uitlevering	85
Privacy en persoonsgegevens	87
Procesrecht HvJ en Gerecht	92
Procesrecht en recht op eerlijk proces.....	92
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	93
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	94
Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter	97
Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling	98
Rechtsstaat en rechterlijke macht	99
Sport.....	100
Staatssteun	100
Strafrecht.....	104
Toegang tot documenten	105
Vennootschapsrecht.....	106
Verkiezingen en kiesrecht	107
Vervoer, reizen en rijbewijs	108
Verzekeringen	109
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid.....	109
Vrijheid van vereniging en demonstratierecht.....	110
Wapens	111
Witwassen en terrorisme.....	111
 DEEL II – ALGEMEEN	 112
Algemeen	112
Cursus en opleiding.....	112
Nieuwsbrieven.....	113
Uitspraken in NL zaken bij het HvJEU	115
NL prejudiciële verwijzingen.....	115
NL zaken bij het EHRM	116
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM	116

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-160/22 P en C-161/22 P (Commissie/HB) – 26 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:799 – conclusie – arrest

Overheidsopdrachten voor diensten – Onregelmatigheden – Terugvordering – Bescherming financiële belangen van de Europese Unie – Bestuurlijke maatregelen – Uitoefening van bevoegdheden van openbaar gezag – Beroep tot nietigverklaring – Artikel 263 VWEU – Bevoegdheid van de Unierechter

De Europese Unie, vertegenwoordigd door haar delegatie in Oekraïne, heeft een aanbesteding uitgeschreven inzake een overheidsopdracht voor diensten ter verlening van technische bijstand aan de Oekraïense autoriteiten met het oog op de aanpassing van de Oekraïense wetgeving aan die van de Unie met als doel de overgang naar een markteconomie te bevorderen en de democratie en de rechtsstaat in de partnerstaten van Oost-Europa en Centraal-Azië te versterken. Deze Cards-opdracht is gegund aan het door HB gecoördineerde consortium. OLAF heeft het bestaan van onregelmatigheden en corruptie bevestigd en aanbevolen om de litigieuze overeenkomsten, waarvan de uitvoering inmiddels was opgeschort, te beëindigen en de onterecht betaalde bedragen terug te vorderen. De Commissie heeft een terugvorderingsbesluit genomen. HB heeft krachtens artikel 263 VWEU en artikel 340, tweede alinea, VWEU beroep ingesteld dat er o.a. toe strekte het Cards-terugvorderingsbesluit nietig te verklaren.

Het Hof oordeelt dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door in de bestreden arresten te oordelen dat de litigieuze besluiten binnen de contractuele sfeer waren gelegen.

Hof: De arresten van het Gerecht van de Europese Unie van 21 december 2021, HB/Commissie (T-795/19, EU:T:2021:917), en 21 december 2021, HB/Commissie (T-796/19, EU:T:2021:918), worden vernietigd.

Zie ook: C-597/22 P

HvJ – CONCLUSIE – C-424/23 (DYKA Plastics) – 12 september 2024 –A-G Campos Sanchez-Bordona – België – ECLI:EU:C:2024:749 – conclusie

Richtlijn 2014/24/EU – Overheidsopdrachten – Aanbesteding waarin wordt geëist dat de werken worden uitgevoerd met buizen uit beton of gres – Uitsluiting van buizen uit kunststof – Verwijzing naar typen of naar een bepaalde productie – Bevoordeling of eliminatie van bepaalde ondernemingen of producten – Gelijkeheids- en transparantiebeginsel

Fluvius System Operator CV beheert de gemeentelijke rioleringsnetten in het Vlaamse Gewest (België). In haar opdrachten voor werken inzake de aanleg of vervanging van rioleringen legt Fluvius standaard de verplichting op dat de buizen voor de afvoer van regenwater uit beton en die voor de afvoer van afvalwater uit gres worden vervaardigd. Een onderneming die kunststofbuizen vervaardigt en distribueert, heeft de verwijzende rechter verzocht om Fluvius te verplichten om als algemene regel dat type buizen toe te laten in haar opdrachten.

De verwijzende rechter verzoekt om uitlegging van artikel 42 van richtlijn 2014/24/EU, waarin de technische specificaties voor overheidsopdrachten (in casu voor werken) zijn geregeld.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 42, leden 2, 3 en 4, van richtlijn 2014/24/EU moet aldus worden uitgelegd dat

- 1) *de in artikel 42, lid 3, van richtlijn 2014/24 opgenomen lijst van wijzen waarop technische specificaties worden opgesteld een dwingend en limitatief karakter heeft;*
- 2) *de eis dat rioleringsbuizen voor de afvoer van regenwater en afvalwater respectievelijk uit beton en uit gres worden vervaardigd, overeenkomstig artikel 42, lid 4, van richtlijn 2014/24 een vermelding van een bepaald type of een bepaalde productie is, waarbij deze vermelding:*
 - *op zichzelf tot gevolg heeft dat bepaalde ondernemingen of bepaalde producten worden bevoordeeld of geëlimineerd, zonder dat het noodzakelijk is dat de markt slechts één fabrikant van het product telt;*
 - *kan worden toegestaan indien het voorwerp van de opdracht dit rechtvaardigt, waarbij de aanbestedende dienst deze rechtvaardiging moet verstrekken in de aanbestedingsstukken;*
 - *eveneens kan worden toegestaan indien het onmogelijk is om een voldoende nauwkeurige en begrijpelijke omschrijving van het voorwerp van de opdracht krachtens artikel 42, lid 3, van richtlijn 2014/24 te verstrekken;*
 - *vergezeld moet gaan van de woorden ‚of gelijkwaardig‘, behalve wanneer het voorwerp van de opdracht onlosmakelijk samenhangt met het gebruik van een onderdeel van de werken dat objectief gezien niet kan worden vervangen door een gelijkwaardig onderdeel;*
- 3) *schending van artikel 42, lid 3 of lid 4, van richtlijn 2014/24 schending van lid 2 van datzelfde artikel en van artikel 18, lid 1, van deze richtlijn inhoudt.*

HvJ – CONCLUSIE – C-578/23 (Česká republika – Generální finanční ředitelství) – 26 september 2024 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Tsjechië – ECLI:EU:C:2024:795 – conclusie

Richtlijn 2004/18/EG – Plaatsen overheidsopdracht – Procedure van gunning door onderhandelingen zonder voorafgaande bekendmaking van aankondiging van een opdracht – Voorwaarden – Bescherming van alleenrechten – Exclusiviteit – Vóór de toetreding van een lidstaat tot de EU gesloten overeenkomst

In 1992 heeft het ministerie van Financiën van Tsjechië een opdracht voor de invoering van een IT-systeem voor de belastingadministratie, ADIS genaamd, onderhands gegund aan een bepaalde onderneming. IBM was houdster van de auteursrechten op de broncode van het programma, zodat het gebruik en het updaten van het IT-systeem afhankelijk waren van haar deelname.

In 2016 heeft de instantie die verantwoordelijk is voor de belastingadministratie in Tsjechië besloten om een opdracht voor de levering van basisdiensten voor de ADIS-applicatie na de garantieperiode te plaatsen, die zij aan IBM gunde via een procedure van gunning door onderhandelingen zonder voorafgaande bekendmaking van een aankondiging van de opdracht.

Door de sluiting van deze nieuwe overeenkomst is er een conflict ontstaan tussen twee Tsjechische instanties: de instantie die verantwoordelijk is voor de belastingadministratie en de instantie die verantwoordelijk is voor het toezicht op de regelmatigheid van de plaatsing van overheidsopdrachten. Volgens die laatste instantie is de onderhandse gunning van de opdracht onrechtmatig.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 31, lid 1, onder b), van richtlijn 2004/18/EG moet aldus worden uitgelegd dat de aanbestedende dienst niet door zijn eigen handelwijze een toestand van exclusiviteit mag creëren waarmee hij het gebruik van een procedure van gunning door onderhandelingen zonder voorafgaande bekendmaking van een aankondiging van een opdracht probeert te rechtvaardigen.

Wanneer de aanbestedende dienst een nieuwe overeenkomst sluit waarop richtlijn 2004/18 van toepassing is, is het irrelevant dat de toestand van exclusiviteit voortvloeit uit een oorspronkelijke overeenkomst die door de autoriteiten van een lidstaat is gesloten vóór toetreding van die lidstaat tot de

Europese Unie. Om de gedraging van de aanbestedende dienst met betrekking tot de nieuwe overeenkomst te beoordelen, dient de feitelijke en juridische context op het moment van sluiting van de nieuwe overeenkomst in aanmerking te worden genomen.

Arbeid, SZ, pensioen en vrij verkeer werknemers

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Morelli t. Italië – 3 september 2024 – 23984/19 – ECLI:CE:ECHR:2024:0903DEC002398419 – persbericht 19.9.24 – beslissing

Artikel 1, Eerste Protocol bij EVRM – Sociale zekerheid – Premiebetaling ondernemer met terugwerkende kracht – Geen schending

Klager is sinds 1996 de enige manager, aandeelhouder en medewerker van een private onderneming. Hij heeft zich geregistreerd bij de sociale-zekerheidsinstantie voor zelfstandige professionals. Een nationale welzijnsinstelling heeft klager in 2007 eveneens geregistreerd als ondernemer, en verzocht premie te betalen vanaf 2002. Vanaf 2010 is het volgens nationaal recht verplicht bij beide organisaties geregistreerd te staan. Een procedure over de terugwerkende kracht heeft klager in drie instanties verloren.

Het EHRM overweegt dat de betreffende wetgeving een bestaande bestuurlijke praktijk heeft gecodificeerd, en zodoende voorzienbaar was. De wetgeving was ook gerechtvaardigd op grond van het algemeen belang, in de zin van de financiële stabiliteit van de staat, en herstel van rechtszekerheid na een rechterlijke uitspraak over dezelfde materie. De klacht bij het EHRM op grond van artikel 6, lid 1 EVRM, is niet-ontvankelijk. Ook de klacht gebaseerd op artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM, wordt afgewezen. Wetgeving met terugwerkende kracht is in dit geval in overeenstemming met artikel 1, Eerste Protocol bij EVRM.

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-639/22 t/m C-644/22 (X. e.a.) – 5 september 2024 – Nederland – Rechtbank Gelderland – ECLI:EU:C:2024:688 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Btw-richtlijn – Collectieve pensioenregeling – Omschrijving van begrip „gemeenschappelijke beleggingsfondsen – Vergelijkbaarheid met een instelling voor collectieve belegging in effecten (icbe) – Beleggingsrisico gedragen door de deelnemers – Neutraliteitsbeginsel

Samenvatting onder: belastingen, btw

HvJ – ARREST – C-548/22 (Presidenza del Consiglio dei ministri e.a.) – 12 september 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:730 – conclusie – arrest

Raamovereenkomst EVV, Unice en CEEP – Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Non-discriminatiebeginsel – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Honoraire magistraten en gewone magistraten – Schadevergoeding voor incorrecte tenuitvoerlegging Unierecht

Binnen de Italiaanse rechterlijke macht zijn honoraire rechters en openbare aanklagers aangesteld. Zij worden aangesteld voor een beperkte periode en beloond door middel van forfaitaire betalingen per geval. Vakantie met behoud van loon, sociale bescherming en sociale zekerheid zijn niet voorzien. In eerdere verzoeken om een prejudiciële beslissing zijn zij in het gelijk gesteld, met name wat betreft het

recht op vakantie met behoud van loon en het recht op sociale bescherming en sociale zekerheid, omdat zij in dit opzicht worden benadeeld ten opzichte van gewone rechters en openbare aanklagers.

Italië heeft nu een procedure ingevoerd voor honoraire rechters en openbare aanklagers in functie, op basis waarvan zij kunnen worden geplaatst in een dienstbetrekking voor onbepaalde tijd met een vaste beloning. Indien zij aan deze procedure deelnemen, moeten zij echter afzien van alle verdere rechten uit hoofde van hun eerdere werkzaamheden als honoraire magistraat. Deze afstand zou in het bijzonder de rechten uit hoofde van het Unierecht omvatten die het Hof reeds heeft erkend, alsook eventuele andere rechten uit hoofde van het Unierecht, zoals een hogere beloning.

De vraag is nu of de relevante bepalingen van het Unierecht, in het bijzonder het verbod van discriminatie van werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd, zich verzetten tegen deze verplichte afstand van rechten die worden ontleend aan het Unierecht.

Het hof oordeelt dat het verzoek om een prejudiciële beslissing is niet-ontvankelijk is omdat het over onvoldoende informatie beschikt.

HvJ – ARREST – C-439/23 (Consiglio nazionale delle Ricerche) – 19 september 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:773 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 1999/70/EG – Raamovereenkomst EVV, Unice en CEEP inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Vaststelling anciënniteit – Niet-meetellen van tijdvakken waarin de werknemer in dienst is geweest op basis van vóór het verstrijken van de omzettingstermijn van richtlijn 1999/70 gesloten arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd

Verzoeker in het hoofdgeding is van 1993 tot en met 2001 op basis van drie arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, met korte tussenpozen tussen die arbeidsovereenkomsten, in dienst geweest van een publiekrechtelijke rechtspersoon, om de werkzaamheden van technoloog en onderzoeker te verrichten. Omdat verzoeker was geslaagd voor een openbaar vergelijkend onderzoek, heeft de publiekrechtelijke rechtspersoon hem voor het verrichten van dezelfde werkzaamheden in vaste dienst genomen met ingang van 1 oktober 2001. Bij die indienstneming heeft de werkgever voor de vaststelling van het aantal dienstjaren van verzoeker in het hoofdgeding en voor diens beloning geen anciënniteit erkend voor de arbeid in loondienst die hij had verricht in het kader van arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd die waren gesloten vóór het verstrijken van de aan de lidstaten gestelde termijn voor de omzetting van richtlijn 1999/70, namelijk 10 juli 2001 overeenkomstig artikel 2, eerste alinea, van die richtlijn. Verzoeker heeft bij de verwijzende rechter beroep ingesteld strekkende met name tot de vaststelling dat hij op grond van clause 4 van de raamovereenkomst recht had op de erkenning van de uit hoofde van die arbeid in loondienst opgebouwde anciënniteit en van de daaruit voortvloeiende loonsverhogingen.

De vraag is of clause 4, punt 1, van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd zich ertegen verzet dat de anciënniteit die een werknemer heeft opgebouwd op basis van arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd die vóór het verstrijken van de omzettingstermijn van richtlijn 1999/70 geheel of gedeeltelijk zijn uitgevoerd, niet in aanmerking wordt genomen voor de vaststelling van de beloning van die werknemer bij diens aanstelling in vaste dienst na dat tijdstip

Hof: Clause 4, punten 1 en 4, van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG moet aldus worden uitgelegd dat zij zich ertegen verzet dat de anciënniteit die een werknemer heeft opgebouwd op basis van arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd die vóór het verstrijken van de omzettingstermijn van die richtlijn geheel of gedeeltelijk zijn uitgevoerd, niet in aanmerking wordt genomen voor de vaststelling van de beloning van die werknemer bij diens aanstelling in vaste dienst na dat tijdstip, tenzij die uitsluiting om objectieve redenen gerechtvaardigd is.

HvJ – ARREST – C-387/22 (Nord Vest Pro) – 26 september 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:786 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 56 VWEU – Richtlijn 2006/123 (Dienstenrichtlijn) – Verordening nr. 883/2004 – Detachering van werknemers in bouwsector – Fiscale en sociale voordelen voorbehouden aan werknemers van bouwondernemingen die activiteiten uitoefenen in de lidstaat – Vergelijkbaarheid van situaties – Dwingende redenen van algemeen belang – Sociale bescherming van werknemers – Bestrijding van belastingfraude – Evenredigheid

Samenvatting onder: [Diensten](#)

HvJ – ARREST – C-792/22 (Energotehnica) – 26 september 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:788 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 89/391/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Arbeidsongeval – Bescherming veiligheid en gezondheid van werknemers – Uitspraak bestuursrechter die kracht van gewijsde heeft voor strafrechter – Tuchtrechtelijke vervolging van gewone rechter in geval van niet-naleving van beslissing grondwettelijk hof die in strijd is met het Unierecht – Voorrang van het Unierecht

Naar aanleiding van het overlijden van een elektricien tijdens werkzaamheden aan een elektrische installatie is er een administratieve procedure ingeleid tegen de onderneming waarbij het slachtoffer in dienst was en is er parallel een strafrechtelijke procedure ingeleid tegen de voorman-elektricien van deze onderneming, wegens niet-naleving van de wettelijke veiligheids- en gezondheidsmaatregelen op het werk en wegens dood door schuld. In de strafrechtelijke procedure heeft de familie van de overleden elektricien een civiele eis tot schadeloosstelling ingediend tegen de onderneming en de voorman.

Aan het einde van de administratieve procedure heeft de bestuursrechter in een onherroepelijke uitspraak geoordeeld dat er bij deze werkzaamheden geen sprake was van een „arbeidsongeval”, met als gevolg dat de administratieve sancties die aan de genoemde onderneming waren opgelegd, nietig werden verklaard. Bovendien bepaalt de nationale wetgeving, zoals uitgelegd door de Curte Constituțională (grondwettelijk hof, Roemenië), dat definitieve beslissingen van andere rechters dan strafrechters over een prealabele kwestie in een strafrechtelijke procedure gezag van gewijsde hebben voor de strafrechter. De vraag of er bij de genoemde werkzaamheden sprake was van een „arbeidsongeval”, zou een dergelijke prealabele kwestie zijn.

Staat richtlijn 89/391/EEG in de weg aan dergelijke nationale wetgeving, die de aangezochte strafrechter belet om op zijn beurt te onderzoeken of bij deze werkzaamheden sprake was van een „arbeidsongeval”, en bijgevolg om de voorman en de werkgever straf- of civielrechtelijke sancties op te leggen?

Hof: Artikel 1, leden 1 en 2, en artikel 5, lid 1, van richtlijn 89/391/EEG, gelezen in samenhang met het doeltreffendheidsbeginsel en artikel 47, lid 1, Handvest EU, verzetten zich tegen de regeling van een lidstaat, zoals uitgelegd door het grondwettelijk hof van deze lidstaat, op grond waarvan de onherroepelijke beslissing van een bestuursrechter over de kwalificatie van een gebeurtenis als „arbeidsongeval” gezag van gewijsde heeft voor de strafrechter die zich moet uitspreken over de civiele aansprakelijkheid wegens de aan de beklaagde verweten feiten, wanneer deze regeling de rechthebbenden van de werknemer die het slachtoffer is van deze gebeurtenis niet de mogelijkheid biedt om te worden gehoord in een van de procedures waarin wordt beslist of er sprake is van een dergelijk arbeidsongeval.

Het beginsel van voorrang van het Unierecht verzet zich tegen de nationale regeling van een lidstaat op grond waarvan de gewone nationale rechters, op straffe van tuchtrechtelijke vervolging van hun leden, beslissingen van het grondwettelijk hof van die lidstaat niet ambtshalve buiten toepassing mogen

laten, terwijl zij, gelet op de door het Hof gegeven uitlegging, van oordeel zijn dat die beslissingen in strijd zijn met de rechten die de justitiabelen ontleen aan richtlijn 89/391.

- e Right to an effective remedy: a national court is not required to apply a decision of its constitutional court that infringes EU law ([persbericht](#))

HvJ – ARREST – C-329/23 (Sozialversicherungsanstalt) – 26 september 2024 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:802 – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EEG) nr. 1408/71 – Verordening (EG) nr. 883/2004 – EER-Overeenkomst – Overeenkomst EG/Zwitserland – Zelfstandige die gelijktijdig als arts werkt in Oostenrijk, Liechtenstein en Zwitserland – Begrip „desbetreffende situatie” – Sociale zekerheid

Voordat W.M., van Oostenrijkse en Liechtensteinse nationaliteit, op 1 januari 2017 een aanvullende zelfstandige beroepswerkzaamheid in Zwitserland begon, was hij tegelijkertijd werkzaam als zelfstandige in Liechtenstein en Oostenrijk en was hij wegens zijn woonplaats in Oostenrijk onderworpen aan de Oostenrijkse socialezekerheidswetgeving overeenkomstig artikel 14 bis, punt 2, van verordening nr. 1408/71.

De verwijzende rechter wil o.a. weten of W.M. een aanvullende zelfstandige beroepswerkzaamheid uitoefent in Zwitserland. Indien dit het geval is, wil de verwijzende rechter weten of de socialezekerheidswetgeving die krachtens deze verordeningen op een dergelijke situatie van toepassing is, afzonderlijk moet worden vastgesteld, namelijk enerzijds op basis van de EER-Overeenkomst voor wat betreft de verhouding tussen de EU-lidstaat en de EER-EVA-staat, en anderzijds op basis van de Overeenkomst EG-Zwitserland voor wat betreft de verhouding tussen de EU-lidstaat en Zwitserland.

Hof: Verordening (EEG) nr. 1408/71, gelezen in samenhang met verordening (EG) nr. 987/2009 moeten aldus worden uitgelegd dat deze krachtens de Overeenkomst betreffende de EER, enerzijds, en de Overeenkomst EG – Zwitserland anderzijds, van toepassing zijn op een situatie waarin een Unieburger die gelijktijdig in een lidstaat van de Unie en een bij de EER-Overeenkomst aangesloten staat van de Europese Vrijhandelsassociatie zelfstandige beroepswerkzaamheden uitoefent, een aanvullende zelfstandige beroepswerkzaamheid in Zwitserland begint uit te oefenen. In overeenstemming met de relevante bepalingen van deze verordeningen moet de toepasselijke socialezekerheidswetgeving afzonderlijk worden vastgesteld, eerst op grond van de EER-Overeenkomst en vervolgens op grond van de Overeenkomst EG-Zwitserland anderzijds.

HvJ – ARREST – C-164/23 (VOLÁNBUSZ) – 26 september 2024 – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:801 – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 561/2006 – Wegvervoer – Externe stelplaatsen – Begrip ‘exploitatievestiging van de werkgever waaraan de bestuurder normalerwijze verbonden is’ – Plaats waar een bestuurder een voertuig ophaalt dat binnen de werkingssfeer van deze verordening valt – Begrip ‘andere werkzaamheden’ – Tijd besteed door deze bestuurder om met een niet binnen de werkingssfeer van de verordening vallend voertuig te rijden naar en van die exploitatievestiging – Arbeidstijd

Samenvatting onder: [Vervoer](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-485/24 \(Locatrans\)](#), verwijzing uit **Frankrijk** over **IPR, beëindiging arbeidsovereenkomst en toepasselijk recht**
- [C-522/24 \(Ministero della difesa\)](#), verwijzing uit **Italië** over weigering door een militair zich te laten vaccineren tegen **Covid 19** en het **recht op gelijke behandeling in arbeid en beroep**

REGELGEVING

Ontwerpregelgeving - Binnenvaart – slimme en flexibele EU-regels inzake scheepsbemanningen, Goedkeuring door de Commissie gepland voor Eerste kwartaal 2025 ([EC](#))

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – [P.J. en R.J. te Zwitserland](#) – 17 september 2024 – [52232/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0917JUD005223220](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Privéleven en gezinsleven – Belangen onvoldoende afgewogen bij beslissing tot uitzetting na drugsmisdrijf

Klagers zijn een echtpaar: een man met Bosnische nationaliteit en een Servische vrouw, die haar hele leven in Zwitserland heeft gewoond en in 2021 de Zwitserse nationaliteit kreeg. In 2013 zijn ze getrouwd en is de man naar Zwitserland verhuisd. Klagers hebben twee dochters, geboren in 2014 en 2016. In 2018 werd de man opgepakt voor smokkel van 194 gram cocaïne. Hij werd veroordeeld tot een voorwaardelijke straf, vanwege zijn blanco strafblad, coöperatieve proceshouding en geringe recidivekans. De rechter beval daarnaast zijn uitzetting met inreisverbod gedurende vijf jaar. Die beslissing bleef bij hogere nationale rechters in stand.

EHRM: De nationale rechter heeft de belangen onvoldoende tegen elkaar afgewogen. Bij de beslissingen is onvoldoende gewicht toegekend aan de mate van schuld, de voorwaardelijke straf, zijn blanco strafblad, zijn langdurige verblijfsstatus, en de negatieve gevolgen van zijn uitzetting op zijn gezin. De nationale rechter heeft alleen gefocust op de aard en ernst van het misdrijf. Daarbij werd niet in aanmerking genomen dat de man niet langer een bedreiging voor de publieke veiligheid is, dat hij na

zijn veroordeling een voltijd baan vond en behield, en dat hij na de veroordeling geen andere strafbare feiten heeft gepleegd.

 CEDH : L'expulsion automatique des délinquants, en Suisse (libertés chéries)

HvJ – ARREST – C-352/23 (Changu) – 12 september 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:748 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2011/95/EU (kwalificatie)– Richtlijn 2008/115/EG (terugkeer) – Richtlijn 2013/33/EU (opvang) – Asiel- en immigratiebeleid – Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Nationale bescherming op humanitaire gronden – Onmogelijkheid om tot verwijdering over te gaan – Rechten van een illegaal verblijvende derdelander in geval van uitstel van verwijdering – Materiële opvangvoorzieningen

Het verzoek om een prejudiciële verwijzing is ingediend in het kader van een geding tussen LF en het nationaal agentschap voor vluchtelingen betreffende een beslissing waarbij werd geweigerd LF de vluchtelingenstatus en de „humanitaire status” toe te kennen. LF is een meerderjarige derdelander die sinds 1996 in Bulgarije verblijft. Hij heeft tevergeefs al verschillende verzoeken om internationale bescherming ingediend en tegen hem zijn verschillende terugkeerbesluiten uitgevaardigd, die nooit ten uitvoer zijn gelegd.

Allereerst wordt gevraagd of artikel 2, onder h), van richtlijn 2011/95, gelezen in samenhang met overweging 15 en artikel 3 van deze richtlijn en met de artikelen 1 en 4 van het Handvest, aldus moet worden uitgelegd dat het zich er niet tegen verzet dat een lidstaat aan een derdelander een verblijfsrecht toekent op humanitaire gronden die geen verband houden met de aard, de grondslagen en de doelstellingen van de in die richtlijn bedoelde internationale bescherming.

Ten tweede is de vraag of artikel 14, lid 2, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met overweging 12 van deze richtlijn en de artikelen 1 en 4 van het Handvest, aldus moet worden uitgelegd dat een lidstaat die niet in staat is om een derdelander te verwijderen binnen de overeenkomstig artikel 8 van deze richtlijn vastgestelde termijnen, aan deze derdelander een schriftelijke bevestiging moet verstrekken dat, ondanks het feit dat hij illegaal op het grondgebied van die lidstaat verblijft, het hem betreffende terugkeerbesluit tijdelijk niet zal worden uitgevoerd.

Tenslotte wordt gevraagd of de artikelen 1, 4 en 7 van het Handvest, gelezen in samenhang met richtlijn 2008/115, aldus moeten worden uitgelegd dat een lidstaat verplicht kan zijn om op grond van dwingende humanitaire overwegingen een verblijfsrecht, in voorkomend geval uit hoofde van internationale bescherming, toe te kennen aan een derdelander die langdurig onregelmatig op zijn grondgebied heeft verbleven en er thans onregelmatig verblijft.

Hof: Richtlijn 2011/95/EU staat er niet aan in de weg dat een lidstaat een verblijfsrecht toekent aan een derdelander om redenen die geen verband houden met de algemene opzet en de doelstellingen van deze richtlijn, voor zover dit verblijfsrecht duidelijk verschilt van de krachtens die richtlijn verleende internationale bescherming.

Artikel 14, lid 2, van richtlijn 2008/115/EG moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat die niet in staat is om een derdelander te verwijderen binnen de overeenkomstig artikel 8 van deze richtlijn vastgestelde termijnen, aan deze derdelander een schriftelijke bevestiging moet verstrekken dat, ondanks het feit dat hij illegaal op het grondgebied van die lidstaat verblijft, het hem betreffende terugkeerbesluit tijdelijk niet zal worden uitgevoerd.

De artikelen 1, 4 en 7 van het Handvest, gelezen in samenhang met richtlijn 2008/115, moeten aldus worden uitgelegd dat een lidstaat niet verplicht is om op grond van dwingende humanitaire overwegingen een verblijfsrecht toe te kennen aan een derdelander die thans illegaal op zijn grondgebied verblijft, ongeacht hoe lang deze derdelander reeds op dat grondgebied verblijft. Zolang

zijn verwijdering niet heeft plaatsgevonden, kan die derdelander zich echter beroepen op de rechten die hem zowel door het Handvest van de grondrechten als door artikel 14, lid 1, van richtlijn 2008/115 worden gewaarborgd. Indien deze derdelander bovendien ook de hoedanigheid heeft van persoon die om internationale bescherming verzoekt en toestemming heeft om op het grondgebied van die lidstaat te verblijven, kan hij zich ook beroepen op de rechten die zijn vastgelegd in richtlijn 2013/33/EU.

HvJ – ARREST – C-63/23 (Sagrario) – 12 september 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:739 – conclusie – arrest

Richtlijn 2003/86/EG (gezinshereniging) – Autonome verblijfstitel in geval van „buitengewoon moeilijke omstandigheden” – Verhoor van minderjarigen

Op grond van artikel 15, lid 3, tweede volzin, van richtlijn 2003/86/EG is een lidstaat verplicht om onderdanen van derde landen die lid van het gezin van een gezinshereniger zijn een autonome verblijfstitel te verlenen indien zij zich in „buitengewoon moeilijke omstandigheden” bevinden. De verwijzende rechter vraagt het Hof naar de aard van dergelijke omstandigheden en verzoekt het Hof tevens de procedurele regelingen te verduidelijken aan de hand waarvan deze onderdanen kunnen aantonen dat zij zich in die omstandigheden bevinden.

Hof: Artikel 15, lid 3, tweede volzin, van richtlijn 2003/86/EG staat niet in de weg aan een regeling van een lidstaat die er niet in voorziet dat de bevoegde nationale autoriteit ertoe gehouden is gezinsleden van een gezinshereniger wegens „buitengewoon moeilijke omstandigheden”, in de zin van dit artikel, een autonome verblijfstitel te verlenen wanneer die gezinsleden om redenen buiten hun wil hun verblijfsvergunning hebben verloren of wanneer er onder hen minderjarige kinderen zijn.

Artikel 17 van richtlijn 2003/86 staat in de weg aan een regeling van een lidstaat op grond waarvan de bevoegde nationale autoriteit een besluit tot weigering van verlenging van de verblijfstitel die is verleend aan gezinsleden van een gezinshereniger kan nemen zonder eerst een individueel onderzoek van hun situatie te verrichten en zonder hen te hebben gehoord. Wanneer dit besluit een minderjarig kind betreft, staat het aan de lidstaten om alle passende maatregelen te nemen om dat kind een daadwerkelijke en effectieve mogelijkheid te bieden om te worden gehoord, in overeenstemming met zijn leeftijd of rijpheid.

- e** EU-Hof verduidelijkt wanneer sprake is van ‘buitengewoon moeilijke omstandigheden’ in de zin van de EU-Gezinsherenigingsrichtlijn ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-387/24 PPU (Bouskoura) – 5 september 2024 – A-G Rantos – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Limburg – ECLI:EU:C:2024:703 – conclusie – arrest verwacht op 4.10.2024

Richtlijn 2008/115/EG (terugkeer) – Richtlijn 2013/33/EU (opvang) – Verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublin) – Artikelen 6 en 47 Handvest EU – Twee opeenvolgende bewaringsmaatregelen – Recht op doeltreffende rechterlijke toets

Op 1 mei 2024 is C, een Marokkaanse onderdaan, aangehouden wegens zwart rijden. Hierop heeft hij een verzoek om internationale bescherming ingediend. Hij is de volgende dag in bewaring gesteld met als doel overdracht aan Spanje, nu dit land op basis van de Dublin III-Verordening verantwoordelijk zou zijn voor de behandeling van dit verzoek. Op 6 mei 2024 heeft C zijn verzoek om internationale bescherming ingetrokken en op 14 mei 2024 hebben de Spaanse autoriteiten het verzoek om overname dan ook afgewezen. Op 16 mei 2024 is C hiervan in kennis van gesteld en is hem verzocht mee te werken aan zijn terugkeer naar zijn land van herkomst, te weten Marokko, hetgeen hij heeft geweigerd. De volgende dag is hij in bewaring gesteld met het oog op verwijdering.

De verwijzende rechter stelt vast dat C binnen 48 uur na besluit van de Spaanse autoriteiten in vrijheid had moeten worden gesteld.

De verwijzende rechter vraagt zich af of op grond van de relevante bepalingen een gebrek dat de rechtmatigheid van de eerste bewaring aantast, namelijk het feit dat de in het nationale recht gestelde termijn om aansluitend de tweede bewaringsmaatregel te bevelen is overschreden, ertoe leidt dat de betrokkene onmiddellijk moet worden vrijgelaten, ook al staat ten tijde van de rechterlijke toetsing vast dat was voldaan aan de voorwaarden voor de tweede bewaringsmaatregel.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 2, vierde alinea, en lid 4, van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat een rechterlijke autoriteit bij de toetsing van de rechtmatigheid van een bewaringsmaatregel niet verplicht is om een derdelander die overeenkomstig de regels van die richtlijn in bewaring is gesteld, onmiddellijk vrij te laten op de enkele grond dat de bewaring waarin de betrokkene aanvankelijk en op ononderbroken wijze was geplaatst op grond van verordening (EU) nr. 604/2013 niet langer voldoet aan de voorwaarden voor rechtmatigheid omdat hij niet overeenkomstig artikel 9, lid 3, van richtlijn 2013/33/EU onmiddellijk is vrijgelaten nadat was vastgesteld dat die aanvankelijke bewaring niet langer gerechtvaardigd was.

HvJ – CONCLUSIE – C-217/23 (Laghman) – 5 september 2024 – A-G De la Tour – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:709 – [conclusie](#)

Richtlijn 2011/95/EU (kwalificatie) – Internationale bescherming of subsidiaire bescherming – Gronden van vervolging – Begrip behoren tot een ‘bepaalde sociale groep’ – Begrip ‘eigen identiteit’ in het land van herkomst – Groep die in haar directe omgeving als afwijkend wordt beschouwd – Vendetta in land van herkomst

A N, een Afghaanse onderdaan die tot de Pasjtoen-bevolkingsgroep behoort, heeft in Oostenrijk een verzoek om internationale bescherming ingediend. Ter ondersteuning van zijn verzoek heeft hij aangevoerd dat hij een risico op vervolging loopt indien hij naar zijn land van herkomst terugkeert, daar zijn familie betrokken was bij een vendetta sinds de moord op zijn vader en zijn broer naar aanleiding van een geschil over grond tussen hen en de neven van zijn vader.

Het Oostenrijkse federale bureau voor vreemdelingen- en asielrecht heeft dit verzoek afgewezen, maar de bestuursrechter in eerste aanleg heeft het beroep tegen deze beslissing toegewezen en heeft geoordeeld dat aan A.N. de vluchtelingenstatus moet worden toegekend. Het bureau heeft tegen deze beslissing beroep tot Revision ingesteld bij de verwijzende rechter (hoogste bestuursrechter).

De vraag is of artikel 10, eerste lid, aanhef en onder d), eerste alinea, van richtlijn 2011/95 aldus moet worden uitgelegd dat een lid van een familie die in zijn land van herkomst betrokken is bij een vendetta, afhankelijk van de omstandigheden in dat land kan worden beschouwd als behorend tot een „bepaalde sociale groep”, hetgeen als vervolgingsgrond kan leiden tot toekenning van de vluchtelingenstatus. Het gaat dan met name om de verduidelijking van de betekenis en de draagwijdte van de tweede identificatievoorwaarde voor het behoren tot een „bepaalde sociale groep”, die is vastgesteld in artikel eerste lid, aanhef en onder d), eerste alinea, tweede streepje, van richtlijn 2011/95.

De Oostenrijkse, de Duitse en de Nederlandse regering en de Europese Commissie hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 10, eerste lid, aanhef en onder d), eerste alinea, van richtlijn 2011/95/EU, moet aldus worden uitgelegd dat:

- de ‘eigen identiteit’ van de groep een voorwaarde is die moet worden onderzocht in het licht van de perceptie die de directe omgeving daarvan heeft;

- de ‚directe omgeving’ wordt gedefinieerd als de menselijke en sociale omgeving waarin deze groep zich beweegt en die de bevoegde nationale autoriteit relevant acht voor haar individuele beoordeling van het verzoek om internationale bescherming. De perceptie van de directe omgeving verwijst niet naar de geïsoleerde perceptie van de actor van vervolging, maar naar een collectieve perceptie;

– het feit dat de groep in haar directe omgeving als afwijkend wordt beschouwd, moet worden onderzocht in het licht van de voorstelling of het beeld dat deze directe omgeving heeft van deze groep, waaraan een mening of oordeel kan zijn verbonden waardoor de genoemde groep wordt onderscheiden van de rest van de omgeving. De gedragingen, handelingen of maatregelen die het gevolg zijn van deze perceptie kunnen daartoe relevante aanwijzingen vormen;

– afhankelijk van de omstandigheden in het land van herkomst kan een lid van een familie die in dat land betrokken is bij een vendetta, worden beschouwd als behorend tot een ‚bepaalde sociale groep’, hetgeen als vervolgingsgrond kan leiden tot toekenning van de vluchtelingenstatus.

- A-G Richard de la Tour brengt een conclusie uit over asielverzoeken wegens een vendetta in het land van herkomst ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-607/21 (XXX/België) – 19 september 2024 – A-G Capeta – België – ECLI:EU:C:2024:770 – [conclusie](#)

Richtlijn 2004/38/EG (verblijfsrechten) – Vrij verkeer van personen – Kring van begunstigen – Gezinshereniging – Rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn – Begrip afhankelijkheid – Bewijs van afhankelijkheid moet actueel zijn

X heeft de Marokkaanse nationaliteit en is de moeder van AL, die de Belgische nationaliteit heeft en in België woont. De partner van AL heeft de Nederlandse nationaliteit en woont sinds 2005 met AL in België.

X heeft in België een aanvraag voor een verblijfskaart ingediend voor verblijf bij haar zoon. Kort voor de aanvraag van X is de wet gewijzigd. Belgische onderdanen hebben niet langer het recht op gezinshereniging met hun bloedverwanten in opgaande lijn. De aanvraag van X is afgewezen.

X is bij haar zoon en zijn partner in België blijven wonen. Haar tweede aanvraag voor een verblijfskaart heeft zij ingediend als familielid dat ten laste is van de partner van haar zoon, die een mobiele Unieburger is die binnen de werkingssfeer van de burgerschapsrichtlijn valt.

Deze aanvraag is afgewezen op twee gronden: ten eerste waren de bestaansmiddelen van haar zoon en zijn partner onvoldoende gedocumenteerd, en ten tweede waren de documenten ter staving van de afhankelijkheid van X te oud. Deze beslissing omvatte ook een bevel om het Belgische grondgebied te verlaten.

De Raad van State legt uit dat een belangrijk verschil tussen de onderhavige zaak en eerdere zaken waarover het Hof heeft beslist, gelegen is in het feit dat het familielid dat voor gezinshereniging in aanmerking wenst te komen, reeds zes jaar aanwezig is op het grondgebied van de staat waar zij met de Unieburger wenst te worden herenigd. De Raad van State is derhalve van oordeel dat het relevante Unierecht moet worden verduidelijkt.

A-G geeft het Hof in overweging: Bij het onderzoek of er sprake is van afhankelijkheid in de zin van artikel 2, lid 2, onder d), van richtlijn 2004/38/EG moeten de nationale autoriteiten rekening houden met de situatie van een rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn van een mobiele Unieburger die zich reeds bevindt op het grondgebied van de staat waar de gezinshereniging is gevestigd.

Een rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn die ten laste is van een mobiele Unieburger in de zin van artikel 2, lid 2, van richtlijn 2004/38, verblijft legaal op het grondgebied van de gastlidstaat, ongeacht eventuele andersluidende besluiten die op grond van het nationale recht zijn vastgesteld. Indien de

aanvrager, voordat hij of zij ten laste kwam, volgens het nationale recht illegaal op het grondgebied van de gastlidstaat verbleef, heeft dit a posteriori geen invloed op zijn of haar rechten op grond van artikel 7, lid 1, onder d), en artikel 7, lid 2, van richtlijn 2004/38.

Een rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn van een mobiele Unieburger kan zich niet beroepen op documenten die meerdere jaren vóór de indiening van de aanvraag voor een verblijfskaart zijn afgegeven, om aan te tonen dat hij of zij ten laste is van de mobiele Unieburger. Een dergelijke bloedverwant in opgaande lijn moet zijn of haar afhankelijkheid in de gastlidstaat aantonen op het moment van de indiening van de aanvraag voor een verblijfskaart.

Het bewijs van de afhankelijkheid kan worden geleverd met ieder passend middel dat kan aantonen dat de rechtstreekse bloedverwant in opgaande lijn in kwestie op het moment van de indiening van de aanvraag voor een verblijfskaart werkelijk zorg behoeft van de mobiele Unieburger in de gastlidstaat. Voor dit bewijs kunnen nieuwe documenten uit het land van oorsprong vereist zijn waaruit blijkt dat hij of zij geen eigen middelen uit vroegere arbeid of uit vermogen heeft of dat deze middelen ontoereikend zijn. Dergelijke documenten dienen om de behoefte aan zorg in de gastlidstaat op het moment van indiening van de aanvraag te bewijzen en niet om de behoefte aan zorg in het land van oorsprong aan te tonen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING LIDSTATEN

- C-560/24 (Besthame), verwijzing uit **Ierland** over **verblijfsrecht** en onderzoek naar **schijnhuwelijk**

NOOT – bij HvJ 29 juli 2024, gevoegde zaken C-112/22 en C-223/22 (CU en ND)

Testing the Inspirational Link between EU Citizenship and Migration Law: C-112/22 and C-223/22 CU and ND on Indirect Discrimination of Long-Term Residents ([European law blog](#))

This post comments on a preliminary ruling in which the ECJ held that a ten-year residence requirement imposed on long-term resident third-country nationals to access basic income under Italian law is in breach of EU law.

NOOT – EHRM ontvankelijkheidsbeslissing 4 juli 2024, Le Dall t. Frankrijk

Délit d'aide à l'entrée irrégulière sur le territoire : la CEDH s'aligne sur le Conseil constitutionnel ([libertés chéries](#))

NOOT – bij HvJ 11 juni 2024, C-646/21 (K, L t. Staatssecretaris J&V)

Rethinking EU Law Beyond the Liberal Feminist Paradigm ([Verfassungsblog](#))

NOOT – bij Gerecht 6 september 2024, T-600/21 (WS/Frontex)

Can Human Rights Due Diligence Rescue Frontex? ([European law blog](#))

OVERIG

- The new EU Reception Conditions Directive: More welfare conditionality for asylum seekers ([EU migration law blog](#))
- The Impact of the 2024 CEAS Reform on the EU's Return System: Amending the Return Directive Through the Backdoor ([EU migration law blog](#))
- Monitoring fundamental rights compliance in the context of screening and the asylum border procedure: putting bricks back into the EU house of rule of law? ([EU migration law blog](#))
- The Recast Single Permit Directive: Moving Forward, but Not on More Legal Migration Pathways ([EU migration law blog](#))
- Cooperation with third countries within the EU legislative reform on migration and asylum ([EU migration law blog](#))
- National monitoring mechanisms under the EU Pact on Migration and Asylum: Guidance for EU Member States ([FRA](#))
- De Trias Politica en Ter Apel ([NJB blog](#))
- Afwijken van Europees recht op grond van een asielcrisiswet? ([Verblijfsblog](#))
- Hoofdlijnenakkoord: het voornemen van structurele intensivering grenscontroles en grensbewaking onder de loep ([verblijfblog](#))

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Beginnelsen EU-recht

HvJ – ARREST – [gevoegde zaken C-498/22 t/m C-500/22 \(Novo Banco e.a.\)](#) – 5 september 2024 – Spanje – [ECLI:EU:C:2024:686](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2001/24/EG – Richtlijn 93/13/EG — Artikelen 17, 21, 38 en 47 Handvest EU – Sanering en liquidatie van kredietinstellingen – Overbruggingsbank – Oneerlijke bedingen – Recht van de lidstaat waar de betrokken procedure is geopend (lex concursus) – Gevolgen saneringsmaatregel in andere lidstaten – Wederzijdse erkenning – Verzuim van de plicht om saneringsmaatregel bekend te maken – Eigendomsrecht – Effectieve rechterlijke bescherming — Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Hoedanigheid van de ‘overbruggingsbank’ om in rechte te worden aangesproken

Samenvatting onder: [financiële markten en diensten](#)

HvJ – ARREST – C-741/22 (Casino de Spa SA) – 12 september 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:732 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 107, lid 1, VWEU – Kansspelen – Staatssteun – Verschillende behandeling van categorieën kans- en geldspelen – Beginsel van fiscale neutraliteit – Handhaving van de gevolgen van een nationale regeling – Recht op teruggaaf – Ongerechtvaardigde verrijking – Eigendomsrecht – Beginsel voorrang EU recht – Loyale samenwerking

Samenvatting onder: Belastingen, btw

HvJ – ARREST – C-792/22 (Energotehnica) – 26 september 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:788 – conclusie – arrest

Richtlijn 89/391/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Arbeidsongeval – Bescherming veiligheid en gezondheid van werknemers – Uitspraak bestuursrechter die kracht van gewijsde heeft voor strafrechter – Tuchtrechtelijke vervolging van gewone rechter in geval van niet-naleving van beslissing grondwettelijk hof die in strijd is met het Unierecht – Voorrang van het Unierecht

Samenvatting onder: Arbeid

Belastingen

EHRM – ARREST – C.O. t. Duitsland – 17 september 2024 – 16678/22 – ECLI:CE:ECHR:2024:0917JUD001667822 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Vermoeden van onschuld – Belastingfraude

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces

HvJ – ARREST – C-387/22 (Nord Vest Pro) – 26 september 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:786 – conclusie – arrest

Artikel 56 VWEU – Richtlijn 2006/123 (Dienstenrichtlijn) – Verordening nr. 883/2004 – Detachering van werknemers in bouwsector – Fiscale en sociale voordelen voorbehouden aan werknemers van bouwondernemingen die activiteiten uitoefenen in de lidstaat – Vergelijkbaarheid van situaties – Dwingende redenen van algemeen belang – Sociale bescherming van werknemers – Bestrijding van belastingfraude – Evenredigheid

Samenvatting onder: Diensten

HvJ – CONCLUSIE – C-137/23 (Alsen) – 5 september 2024 – A-G Rantos – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2024:697 – [conclusie](#)

Richtlijn 2003/96/EG – Richtlijn 95/60/EG – Richtlijn 2008/118/EG – Belasting van energieproducten en elektriciteit – Accijnzen – Vrijstelling van energieproducten die worden gebruikt als brandstof voor de vaart op de wateren van de EU – Persoon die de accijnsgoederen voorhanden heeft – Erkend entrepothouder – Gasolie waaraan niet de vereiste hoeveelheid merkstof voor fiscale doeleinden is toegevoegd – Evenredigheidsbeginsel

Samenvatting onder: [belastingen, accijns](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-519/24 \(Nitrogénművek\)](#), verwijzing uit **Hongarije** over de vraag of de nationale bepalingen inzake **de belasting over CO2-quota** in strijd zijn met het Unierechtelijke systeem voor de handel in **emissierechten**, omdat de belasting het kosteloze karakter van de toewijzing van emissierechten wegneemt

NOOT – bij HvJ 29 juli 2024, [C-623/22 \(Belgian Association of Tax Lawyers e.a.\)](#)

dr. M.J. van Hulten LLM, HvJ bevestigt de geldigheid van diverse bepalingen van EU-richtlijn 2018/822 (DAC 6), in: [NTFR 2024/1411](#)

NOOT – bij HvJ 29 juli 2024, [C-39/23 \(Keva\)](#)

Zweedse bronheffing over dividenden betaald aan Finse pensioeninstellingen in strijd met het vrije kapitaalverkeer, in: Met noot R.A. Bosman, in: [NTFR 2024/1412](#)

EHRM factsheet

- [Taxation](#)

Belastingen, accijns

HvJ – CONCLUSIE – [C-137/23 \(Alsen\)](#) – 5 september 2024 – A-G Rantos – Nederland – Hoge Raad – [ECLI:EU:C:2024:697](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2003/96/EG – Richtlijn 95/60/EG – Richtlijn 2008/118/EG – Belasting van energieproducten en elektriciteit – Accijnzen – Vrijstelling van energieproducten die worden gebruikt als brandstof voor de vaart op de wateren van de EU – Persoon die de accijnsgoederen voorhanden heeft – Erkend entrepouthouder – Gasolie waaraan niet de vereiste hoeveelheid merkstof voor fiscale doeleinden is toegevoegd – Evenredigheidsbeginsel

Bij controle van een tankschip heeft de inspecteur gasolie in de bunkertanks aangetroffen met een onvoldoende hoeveelheid van de chemische stof die dienstdoet als merkstof voor fiscale doeleinden (te weten: juiste en eenvoudige toepassing van de vrijstelling en het voorkomen van fraude).

De schipper heeft vervolgens tankbonnen getoond als bewijs dat hij recent tweemaal gasolie aan boord van het tankschip had laten leveren door brandstofleveranciers die ieder waren gerechtigd om gasolie met vrijstelling van accijns af te leveren. Er zijn geen feiten of omstandigheden vastgesteld op grond waarvan aannemelijk is dat belanghebbende betrokken is bij accijnsfraude, misbruik of ontwijking van accijns. De belastinginspecteur heeft aan de schipper naheffingsaanslag opgelegd.

De verwijzende rechter merkt op dat de vraag rijst wie – de brandstofleverancier of de schipper – moet worden aangemerkt als de tot voldoening van de accijns gehouden persoon.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 14, lid 1, onder c), van richtlijn 2003/96/EG verzet zich niet tegen een nationale bepaling die de toepassing van de belastingvrijstelling afhankelijk stelt van de voorwaarde dat de gasolie het minimumgehalte aan merkstof voor fiscale doeleinden bevat dat is vastgesteld overeenkomstig artikel 2, lid 2, van richtlijn 95/60/EG, op voorwaarde dat de betrokkene aan wie het recht op vrijstelling is onttrokken op grond dat de gasolie in kwestie niet de vereiste hoeveelheid merkstof voor fiscale doeleinden bevatte, de gelegenheid wordt geboden om de nationale autoriteiten het bewijs te leveren van het conforme gebruik van die gasolie.

De belastingautoriteiten van een lidstaat kunnen op grond van artikel 7, lid 2, onder b), van richtlijn 2008/118/EG, gelezen in samenhang met artikel 8, lid 1, onder b), van deze richtlijn, de verschuldigd geworden accijns van een schipper invorderen wanneer naar aanleiding van een controle door deze autoriteiten is geconstateerd dat die schipper gasolie voorhanden heeft die niet de vereiste hoeveelheid merkstof voor fiscale doeleinden bevat om in aanmerking te kunnen komen voor de vrijstelling op grond van artikel 14, lid 1, onder c), van richtlijn 2003/96, ongeacht het feit dat die schipper deze gasolie (waarvoor is geconstateerd dat daaraan niet de vereiste hoeveelheid merkstof voor fiscale doeleinden was toegevoegd) van een erkend entrepouthouder heeft betrokken.

Het evenredigheidsbeginsel verzet er zich niet tegen dat de verschuldigd geworden accijns op grond van artikel 8, lid 1, onder b), van richtlijn 2008/118 effectief wordt ingevorderd van de schipper die tevens eigenaar is van het schip, ook al had deze geen reden om eraan te twijfelen dat de gasolie overeenkomstig de toepasselijke Unierechtelijke en nationale bepalingen met vrijstelling van accijns werd geleverd.

HvJ – CONCLUSIE – [C-596/23 \(Pohjanri\)](#) – 26 september 2024 – A-G Pikamae – Finland – [ECLI:EU:C:2024:797](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2008/118/EG – Accijns – Online aankoop van goederen waarop in een andere lidstaat accijns wordt geheven – Nationale regeling op grond waarvan de verkoper geacht wordt accijnsplichtig te zijn in de lidstaat van bestemming – Betrokkenheid vervoerder

De onderneming B UG beheerde een website, die ook in de Finse taal beschikbaar was, waarop klanten in een webwinkel dranken met lage en hoge alcoholpercentages van verschillende merken konden kopen. De douane heeft in Finland een voor een particulier bestemde zending in beslag genomen die door B UG vanuit Duitsland naar Finland was verzonden en uiteenlopende alcoholhoudende dranken bevatte. De zending is op grond van § 103 van de Accijnswet in beslag genomen om vast te stellen of bij de invoer van de alcoholhoudende dranken de bepalingen van die wet waren nageleefd. Volgens de belastingdienst heeft B UG of een voor haar rekening handelende persoon rechtstreeks of indirect de betrokken alcoholhoudende dranken naar Finland verzonden of vervoerd en heeft zij zodoende als afstandsverkoper gehandeld, waardoor zij gehouden was om in Finland accijns te betalen. B UG heeft bij de belastingdienst bezwaar gemaakt tegen de belastingaanslag.

De vragen gaan over de reikwijdte van artikel 36, lid 1 van richtlijn 2008/118 en de vraag bij welke mate van betrokkenheid van de verkoper bij het vervoer van accijnsgoederen kan worden gesproken van een „afstandsverkoop” en er dus kan worden geconcludeerd dat de verkoper accijns verschuldigd is in de lidstaat van bestemming van deze goederen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 36, lid 1, van richtlijn 2008/118/EG moet aldus worden uitgelegd dat accijnsgoederen met name moeten worden beschouwd als ‚door de verkoper of voor diens rekening rechtstreeks of [indirect] naar een andere lidstaat [...] verzonden of vervoerd’, zodat de verkoper in die andere lidstaat tot voldoening van de accijns is gehouden, indien de verkoper zodanig handelt dat hij de keuze van de koper voor de met de verzending en/of het vervoer van de betrokken goederen belaste onderneming stuurt; het staat aan de nationale rechter om dit te beoordelen, rekening houdend met alle aspecten van het hoofdgeding.

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-639/22 t/m C-644/22 (X. e.a.) – 5 september 2024 – Nederland – Rechtbank Gelderland – ECLI:EU:C:2024:688 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Btw-richtlijn – Collectieve pensioenregeling – Omschrijving van begrip „gemeenschappelijke beleggingsfondsen – Vergelijkbaarheid met een instelling voor collectieve belegging in effecten (icbe) – Beleggingsrisico gedragen door de deelnemers – Neutraliteitsbeginsel

De vraag is o.a. of en onder welke voorwaarden bepaalde bedrijfstakpensioenfondsen als gemeenschappelijke beleggingsfondsen in de zin van artikel 135, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112/ moeten worden aangemerkt. Nederland heeft de bedrijfstakpensioenfondsen tot nu toe niet als gemeenschappelijke beleggingsfondsen aangemerkt en gaat er daarom van uit dat de voor die fondsen verrichte beheersdiensten aan de btw zijn onderworpen.

De icbe-richtlijn is in het Unierecht deels boven de bevoegdheid van de lidstaten om het begrip „gemeenschappelijke beleggingsfondsen” te omschrijven komen te staan. Het Hof heeft zich daarom reeds in het verleden over de vraag gebogen of het beheer van pensioenfondsen van btw is vrijgesteld indien en omdat zij vergelijkbaar zijn met een instelling voor collectieve belegging in effecten.

Nog dient te worden verduidelijkt onder welke voorwaarden belastingplichtigen zich rechtstreeks op de vrijstelling van artikel 135, lid 1, onder g), van de btw-richtlijn kunnen beroepen. Met name rijst de vraag in hoeverre het neutraliteitsbeginsel de bevoegdheid van de lidstaten bij de omschrijving van het begrip „gemeenschappelijke beleggingsfondsen” beperkt. Meer bepaald dient te worden onderzocht of een btw-vrijstelling die aan bepaalde pensioenfondsen (uit de derde pijler van het nationale pensioenstelsel) wordt verleend, ook tot andere pensioenfondsen (in casu de tweede pijler) moet worden uitgebreid.

Hof: Artikel 135, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de deelnemers aan een pensioenfonds dat uit hoofde van een collectieve pensioenregeling uitvoering geeft

aan een pensioenovereenkomst die voorziet in pensioenrechten en pensioenuitkeringen waarvan het bedrag, hoewel het wordt bepaald op basis van een referentiepensioen of van de arbeidsinkomsten en het aantal dienstjaren van elke deelnemer, onder bepaalde voorwaarden kan variëren als gevolg van de resultaten van de beleggingen van dat pensioenfonds, slechts kunnen worden geacht het beleggingsrisico te dragen wanneer dat bedrag in de eerste plaats afhankelijk is van de resultaten van die beleggingen. Bij een dergelijke beoordeling is noch het aantal jaren dat een deelnemer pensioenrechten heeft opgebouwd, noch het feit dat de opbouw van pensioenrechten bij een pensioenfonds op een bepaald moment is onderbroken, relevant. De omstandigheden dat het risico individueel dan wel collectief wordt gedragen, met name in geval van faillissement, en dat een werkgever zich gedurende een bepaalde periode garant heeft gesteld voor de verwachte opbouw van de pensioenrechten, zijn wel relevante factoren, die als zodanig echter niet doorslaggevend zijn.

Artikel 135, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112, gelezen in het licht van het beginsel van fiscale neutraliteit, moet aldus moet worden uitgelegd dat, om te bepalen of een pensioenfonds dat geen instelling voor collectieve belegging in effecten (icbe) is in aanmerking komt voor de vrijstelling van deze bepaling, niet alleen een vergelijking met een dergelijke instelling moet worden gemaakt, maar ook moet worden beoordeeld of dit pensioenfonds vanuit het oogpunt van de juridische en financiële situatie van de deelnemer ten opzichte van het pensioenfonds vergelijkbaar is met andere fondsen die geen instellingen voor collectieve belegging in effecten zijn maar door de betrokken lidstaat worden beschouwd als gemeenschappelijke beleggingsfondsen in de zin van deze bepaling.

HvJ – ARREST – C-83/23 (H GmbH) – 5 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:699 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Btw die ten onrechte in rekening is gebracht en voldaan – Herziening factuur – Liquidatie dienstverrichter – Teruggaaf btw aan verrichter – Weigering belastingdienst om de btw rechtstreeks terug te geven aan de afnemer – Risico op dubbele teruggaaf van de btw – Risico op derving van belastinginkomsten

Het hoofdgeding betreft zes sale-and-leaseback-transacties die verzoekster (H, de rechtsopvolgster van geen in Duitsland gevestigde gewone commanditaire vennootschap KG) heeft verricht voor E-GmbH, een andere in Duitsland gevestigde vennootschap. In het kader van elk van deze transacties kocht E-GmbH een nieuwe motorboot van E-sr, een in Italië gevestigde vennootschap. In 2014 is tegen E-GmbH een insolventieprocedure ingesteld. De vraag is o.a. in welke gevallen een in het binnenland gevestigde ontvanger van een prestatie een zogenoemd rechtstreeks vorderingsrecht jegens de binnenlandse belastingdienst heeft.

Hof: Richtlijn 2006/112/EG moet aldus moet worden uitgelegd dat de ontvanger van een prestatie de belastingdienst van de lidstaat waar hij is gevestigd niet rechtstreeks kan verzoeken om teruggaaf van de btw die hij heeft betaald aan de verrichter, die bij vergissing de binnenlandse btw van die lidstaat in rekening heeft gebracht in plaats van de btw die wettelijk verschuldigd is in een andere lidstaat en deze belasting heeft afgedragen aan de belastingdienst van eerstgenoemde lidstaat, wanneer deze belastingdienst de btw reeds heeft terugbetaald aan de verrichter die in liquidatie verkeert.

HvJ – ARREST – C-709/22 (Syndyk Masy Upadłości A) – 12 september 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:741 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Uitvoeringsbesluit (EU) 2019/310 – Bestrijding btw-fraude – Mechanisme van gesplitste betaling – Btw-rekening van een insolvente belastingplichtige – Overboeking van tegoeden op die rekening op verzoek van de curator

De vraag gaat over de gevolgen van de bijzondere maatregel van gesplitste betaling in het geval van insolventie van de belastingplichtige: mogen de belastingautoriteiten de curator de toegang weigeren tot het geld dat op de btw-rekening van de insolvente belastingplichtige staat?

Hof: De artikelen 273 en 395 van richtlijn 2006/112/EG, en uitvoeringsbesluit (EU) 2019/310 verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan een bedrag aan btw dat wordt gestort op een aparte btw-rekening van een leverancier bij een bankinstelling, alleen voor bepaalde doeleinden mag worden gebruikt, namelijk, inzonderheid, voor de afdracht van btw aan de belastingautoriteit en voor de betaling van de btw die is vermeld op van goederenleveranciers of dienstverrichters ontvangen facturen.

HvJ – ARREST – C-741/22 (Casino de Spa SA) – 12 september 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:732 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 107, lid 1, VWEU – Kansspelen – Staatssteun – Verschillende behandeling van verschillende categorieën kans- en geldspelen – Beginsel van fiscale neutraliteit – Handhaving van de gevolgen van een nationale regeling – Recht op teruggaaf – Ongerechtvaardigde verrijking – Eigendomsrecht – Beginsel voorrang EU recht – Loyale samenwerking

Casino de Spa, en 26 andere vennootschappen vormen samen de „btw-eenheid” GAMING ARDENT en exploiteren onlinekansspelen. In België waren de handelingen met betrekking tot onlinekansspelen aanvankelijk vrijgesteld van btw. Deze vrijstelling is in 2016 afgeschaft. Klassieke kansspelen en alle loterijen (online en „analoog”) bleven vrijgesteld.

In 2018 heeft het Grondwettelijk Hof (België) de betreffende bepalingen van de wet vernietigd, omdat het van oordeel was dat deze wet in strijd was met de regels inzake de bevoegdheidsverdeling tussen de Belgische federale staat en de gewesten (artikel 177 van de Belgische Grondwet). Het Grondwettelijk Hof heeft evenwel vastgesteld dat de reeds over de periode van 1 juli 2016 tot en met 21 mei 2018 betaalde belastingen niettemin zouden worden ingehouden om rekening te houden met de budgettaire en administratieve moeilijkheden die de terugbetaling ervan zou teweegbrengen.

Verzoekster heeft niettemin verzocht om terugbetaling van een bedrag van 15 581 402,06 EUR dat zij had betaald als btw over onlinespelen die van 1 juli 2016 tot en met 21 mei 2018 waren georganiseerd, na aftrek van de overeenkomstige voorbelasting.

Verzoekster is van mening dat de handhaving van de nietige wet indruist tegen het beginsel van neutraliteit van de btw – omdat andere geldspelen zijn vrijgesteld van de belasting – en in strijd is met andere Unierechtelijke regels, waaronder het verbod op staatssteun. Subsidiar beroept zij zich op de aansprakelijkheid van de Belgische Staat op grond dat het Grondwettelijk Hof een fout heeft begaan aangezien de tijdelijke handhaving van de gevolgen van de vernietigde bepalingen in strijd is met het eigendomsrecht uit artikel 1 Eerste Aanvullend Protocol EVRM. De verwerende Belgische Staat is daarentegen van mening dat het verzoek ongegrond is en dat hij niet kan worden veroordeeld om de btw terug te betalen.

Hof: Artikel 135, lid 1, onder i), van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met het beginsel van fiscale neutraliteit, moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling die de onlineaankoop van deelbewijzen van deelneming aan loterijen enerzijds en de deelname aan andere onlinekansspelen en onlinegeldspelen anderzijds verschillend behandelt door deze laatste categorie uit te sluiten van de vrijstelling van btw die geldt voor de eerste categorie, mits de objectieve verschillen tussen deze twee categorieën kans- en geldspelen de beslissing van de gemiddelde consument om te kiezen voor de ene of de andere categorie spelen, aanmerkelijk kunnen beïnvloeden.

Het beginsel van loyale samenwerking zoals neergelegd in artikel 4, lid 3, VEU en het beginsel van voorrang van het Unierecht verplichten de nationale rechter om nationale bepalingen die onverenigbaar

zijn verklaard met artikel 135, lid 1, onder i), van richtlijn 2006/112, gelezen in samenhang met het beginsel van fiscale neutraliteit, buiten toepassing te laten, zonder dat het in dit verband van belang is dat het nationale grondwettelijk hof een arrest heeft gewezen waarin de gevolgen van die nationale bepalingen worden gehandhaafd.

De regels van het Unierecht inzake terugvordering van het onverschuldigd betaalde moeten aldus worden uitgelegd dat zij de belastingplichtige een recht verlenen op teruggaaf van het bedrag van de in een lidstaat in strijd met artikel 135, lid 1, onder i), van richtlijn 2006/112 geïnde btw, mits die teruggaaf niet leidt tot ongerechtvaardigde verrijking van deze belastingplichtige.

Artikel 108, lid 3, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de vrijstelling van de btw die bepaalde marktdeelnemers hebben genoten onrechtmatige staatssteun vormt, een belastingplichtige die deze vrijstelling niet heeft genoten, niet bij wege van schadevergoeding een bedrag kan ontvangen dat gelijk is aan de betaalde btw.

HvJ – ARREST – C-73/23 (Chaudfontaine Loisirs SA) – 12 september 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:734 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Kansspelen – Beginsel van fiscale neutraliteit – Handhaving van de gevolgen van een nationale regeling – Recht op teruggaaf – Ongerechtvaardigde verrijking – Verschillende behandeling van verschillende categorieën kans- en geldspelen – Eigendomsrecht – Beginsel voorrang EU recht – Loyale samenwerking

België heeft ervoor gekozen om onlinekansspelen of onlinegeldspelen die geen loterijen zijn, sinds 1 juli 2016 niet langer vrij te stellen van btw. Andere kansspelen blijven daarentegen vrijgesteld van btw. Deze selectieve vrijstelling is volgens aanbieders van onlinekansspelen in België in strijd met het neutraliteitsbeginsel. In de vergelijkbare zaak Casino de Spa e.a. (C-741/22) beschouwen zij de vrijstelling van andere kansspelaanbieders bovendien als ongeoorloofde steun.

De vraag is o.a. of artikel 135, lid 1, onder i), van de btw-richtlijn rechtstreeks toepasselijk is in een dergelijke situatie (selectieve vrijstelling van bepaalde soorten kansspelen). Of en in hoeverre verzet het neutraliteitsbeginsel zich tegen een selectieve vrijstelling van bepaalde soorten kansspelen?

Hof: Artikel 135, lid 1, onder i), van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met het beginsel van fiscale neutraliteit, verzet zich niet tegen een nationale regeling die de aankoop van deelbewijzen van deelneming aan loterijen en de deelname aan andere offlinekansspelen en offlinegeldspelen enerzijds en de deelname aan onlinekansspelen en onlinegeldspelen andere dan loterijen anderzijds verschillend behandelt door deze laatste categorie uit te sluiten van de vrijstelling van belasting over de toegevoegde waarde die geldt voor de eerste categorie, mits de objectieve verschillen tussen deze categorieën kans- en geldspelen de beslissing van de gemiddelde consument om te kiezen voor de ene of de andere categorie spelen, aanmerkelijk kunnen beïnvloeden.

Het beginsel van loyale samenwerking zoals neergelegd in artikel 4, lid 3, VEU en het beginsel van voorrang van het Unierecht verplichten de nationale rechter om nationale bepalingen die onverenigbaar zijn verklaard met artikel 135, lid 1, onder i), van richtlijn 2006/112, gelezen in samenhang met het beginsel van fiscale neutraliteit, buiten toepassing te laten, zonder dat het in dit verband van belang is dat het nationale grondwettelijk hof een arrest heeft gewezen waarin de gevolgen van die nationale bepalingen worden gehandhaafd.

De regels van het Unierecht inzake terugvordering van het onverschuldigd betaalde moeten aldus worden uitgelegd dat zij de belastingplichtige een recht verlenen op teruggaaf van het bedrag van de in een lidstaat in strijd met artikel 135, lid 1, onder i), van richtlijn 2006/112 geïnde belasting over de toegevoegde waarde, mits die teruggaaf niet leidt tot ongerechtvaardigde verrijking van deze belastingplichtige.

HvJ – ARREST – C-243/23 (Drebers) – 12 september 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:736 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Herziening van de aftrek – Verlengde herzieningsperiode voor onroerende investeringsgoederen – Begrip investeringsgoederen – Uitbreidings- en renovatiewerkzaamheden van een gebouw – Bedrijfsmatig gebruik en gebruik voor bewoning – Rechtstreekse werking artikel 190

De verwijzende rechter wil weten of aftrek van voorbelasting die is betaald over uitgebreide renovatiewerkzaamheden aan een onroerend goed dat zowel bedrijfsmatig als voor bewoning wordt gebruikt, valt onder een herzieningsperiode van vijf jaar op grond dat de werkzaamheden „investeringsgoederen” zijn, dan wel onder een herzieningsperiode van vijftien jaar op grond dat die werkzaamheden „onroerende investeringsgoederen” in de zin van artikel 187 van de btw-richtlijn zijn.

Hof: Artikel 190 van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met artikel 187 van deze richtlijn en in het licht van het beginsel van fiscale neutraliteit, verzet zich tegen een nationale regeling inzake herziening van de aftrek van de btw op grond waarvan de verlengde herzieningsperiode die overeenkomstig dat artikel 187 is vastgesteld voor onroerende investeringsgoederen, niet van toepassing is op bouwwerkzaamheden die aan btw worden onderworpen als diensten in de zin van deze richtlijn, die een aanzienlijke uitbreiding en/of een grondige renovatie van het gebouw waarop deze werkzaamheden betrekking hebben met zich meebrengen en waarvan de gevolgen een economische levensduur hebben die overeenkomt met die van een nieuw gebouw.

Artikel 190 van richtlijn 2006/112, gelezen in samenhang met artikel 187 van deze richtlijn en in het licht van het beginsel van fiscale neutraliteit, heeft rechtstreekse werking, zodat de belastingplichtige zich voor de nationale rechter tegenover de bevoegde belastingautoriteit op dit artikel kan beroepen teneinde de verlengde herzieningsperiode die is vastgesteld voor onroerende investeringsgoederen, toe te passen op de voor hem verrichte bouwwerkzaamheden die aan btw zijn onderworpen als diensten in de zin van deze richtlijn, ingeval deze autoriteit op grond van een nationale regeling als bedoeld in de eerste vraag heeft geweigerd om die herzieningsperiode toe te passen.

HvJ – ARREST – C-429/23 (NARE-BG) – 12 september 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:742 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Recht op aftrek – Termijnen voor aangifte en betaling van bepaalde belastingen – Verlenging wegens de COVID-19-pandemie – Weigering van het recht op btw-aftrek – Verval – Beginselen van gelijkwaardigheid, doeltreffendheid en btw-neutraliteit

NARE-BG is een vennootschap naar Bulgaars recht die terreinen aankoopt voor de constructie van gebouwen, die zij door onderaannemers laat uitvoeren. In de jaren 2017 tot en met 2019 heeft deze vennootschap in het kader van een vastgoedproject in Varna (Bulgarije) 71 facturen van onderaannemers ontvangen voor een totaal btw-bedrag van 117 458,80 Bulgaarse lev (BGN) (ongeveer 60 050 EUR).

Vanwege COVID zijn de termijnen voor de aangifte en betaling van bepaalde belastingen verlengd, doch zonder te voorzien in een soortgelijk systeem voor de aangifte, betaling of aftrek van de btw. NARE-BG is geweigerd gebruik te maken van haar recht op aftrek van de btw die als voorbelasting was betaald over belastbare handelingen die vóór haar btw-registratie hadden plaatsgevonden. De belastingdienst heeft een naheffingsaanslag opgelegd. NARE BG heeft daartegen beroep ingesteld.

Hof: Artikel 184 van richtlijn 2006/112/EG gelezen in samenhang met artikel 186 van richtlijn 2006/112, en het gelijkwaardigheidsbeginsel, het doeltreffendheidsbeginsel en het beginsel van neutraliteit van de btw verzetten zich niet tegen een nationale regeling en administratieve praktijk waarbij een belastingplichtige het recht op aftrek van de btw die hij vóór zijn btw-registratie als voorbelasting heeft betaald, wordt geweigerd op grond dat hij na het verstrijken van de vervaltermijn waarin de toepasselijke nationale regeling voorziet, om deze aftrek heeft verzocht door middel van een rectificatie van een btw-aangifte die vóór het verstrijken van die termijn was ingediend, hoewel nationale maatregelen in verband met de COVID-19-pandemie waren vastgesteld om de termijnen voor de aangifte en betaling van bepaalde belastingen te verlengen, die echter niet golden voor de btw.

HvJ – ARREST – C-248/23 (Novo Nordisk) – 12 september 2024 – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:735 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Verlaging van de maatstaf van heffing in geval van prijsvermindering nadat de handeling is verricht – Bijdragen die een farmaceutische onderneming aan de publieke zorgverzekeraar betaalt – Uitsluiting van de verlaging van de maatstaf van heffing

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Novo Nordisk A/S en de afdeling bezwaren van de nationale belasting- en douanediens van Hongarije, over de weigering van deze afdeling om aan Novo Nordisk het recht te verlenen om de bijdragen die zij op grond van een wettelijke verplichting heeft betaald aan het beheersorgaan van de nationale zorgverzekering af te trekken van de maatstaf van heffing voor de verschuldigde belasting over de toegevoegde waarde (btw).

De vraag is of artikel 90, lid 1, van de btw-richtlijn in de weg staat aan een nationaalrechtelijke regeling volgens welke een farmaceutische onderneming die verplicht is om aan de publieke zorgverzekeraar een deel te betalen van haar omzet uit de verkoop van geneesmiddelen die door de overheid worden gefinancierd, niet het recht heeft om de maatstaf van heffing achteraf te verlagen, aangezien die betalingen worden verricht krachtens een wettelijke regeling, de grondslag van de betalingsverplichting kan worden verminderd met de betalingen uit hoofde van prijs-volumeovereenkomsten en de uitgaven van de onderneming voor onderzoek en ontwikkeling in de gezondheidssector, en de te betalen bedragen worden geïnd door de belastingdienst, die deze onmiddellijk overmaakt aan de publieke zorgverzekeraar.

Hof: Artikel 90, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationaalrechtelijke regeling volgens welke een farmaceutische onderneming die verplicht is om aan de publieke zorgverzekeraar een deel te betalen van haar omzet uit de verkoop van geneesmiddelen die door de overheid worden gefinancierd, niet het recht heeft om de maatstaf van heffing achteraf te verlagen, aangezien die betalingen worden verricht krachtens een wettelijke regeling, de grondslag van de betalingsverplichting kan worden verminderd met de betalingen uit hoofde van prijs-volumeovereenkomsten en de uitgaven van de onderneming voor onderzoek en ontwikkeling in de gezondheidssector, en de te betalen bedragen worden geïnd door de belastingdienst, die deze onmiddellijk overmaakt aan de publieke zorgverzekeraar.

HvJ – CONCLUSIE – C-331/23 (Dranken Van Eetvelde) – 5 september 2024 – A-G Kokott – België – ECLI:EU:C:2024:700 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Hoofdelijke aansprakelijkheid voor belastingschulden van een derde – Uitbreiding van aansprakelijkheid tot de belastingschuld zonder inachtneming van een aftrek van voorbelasting – Uitbreiding aansprakelijkheid met oog op effectieve bestrijding van btw-fraude – Evenredigheid aansprakelijkheid – Neutraliteitsbeginsel – Ne bis in idem-beginsel

De vraag is o.a. of het een lidstaat is toegestaan om de betrokkene niet alleen een belastingvrijstelling voor de eigen leveringen te ontzeggen, maar hem ook aansprakelijk te stellen voor de geschatte belastingschulden van een eventueel onbekende derde, die het drievoudige van de geschatte belastingschuld van die derde bedraagt. Door de cumulatie van sancties kan een (eenvoudige) *belastingfraude van de afnemer* ertoe leiden dat de *belastingheffing bij de verkoper* bijna vijf keer zo hoog is als normaal. Dit heeft zeker een afschrikkend effect en zou het aanzienlijk minder aantrekkelijk maken om deel te nemen aan belastingfraude door een derde.

De vraag is alleen of dit de taak is van de Unierechtelijke btw-wetgeving dan wel van het nationale strafrecht, dat bij het bepalen van de strafmaat onder meer ook rekening kan worden gehouden met de (subjectieve) schuld van de dader en zijn bijdrage aan het strafbare feit. Het is ook de vraag of een belastingheffing die bijna vijf keer zo hoog is als de eigenlijk verschuldigde belasting, kan worden beschouwd als evenredig (ofwel als een evenredige bestraffing buiten het strafrecht om). Daarnaast legt de verwijzende rechter de vraag voor of artikel 50 van het Handvest zich niet verzet tegen een nationale regeling die een cumulatie van administratieve en strafrechtelijke sancties toelaat, voor feiten die materieel dezelfde zijn, doch die hebben plaatsgevonden in opeenvolgende jaren (maar die in het strafrecht beschouwd zouden worden als een voortgezet misdrijf met eenheid van opzet), en waarbij de feiten voor één jaar bestuurlijk vervolgd worden en de feiten voor een ander jaar strafrechtelijk vervolgd worden?

A-G geeft het Hof in overweging: Het ne bis in idem-beginsel (artikel 50 Handvest EU) is in casu niet van toepassing omdat de feiten niet dezelfde zijn.

Artikel 205 van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het aansprakelijkheid voor belastingschulden van een derde alleen toestaat indien de schuldenaar van de belasting en zijn belastingschuld bekend zijn. Aansprakelijkheid voor een louter geschatte belastingschuld van een onbekende derde kan niet op artikel 205 van de btw-richtlijn worden gebaseerd, maar hooguit op artikel 273 van die richtlijn.

Artikel 203 juncto artikel 273, van richtlijn 2006/112 moet in samenhang met het evenredigheidsbeginsel en het beginsel van neutraliteit van de btw aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan de op een valse factuur vermelde btw in verband met deelname aan btw-fraude door een derde, zonder mogelijkheid tot correctie, als hoofdelijke schuld wordt vastgesteld en aanvullend – naast de strafrechtelijke mogelijkheden – wordt vermeerderd met een geldboete van nog eens 200 % van het vermelde bedrag.”

HvJ – CONCLUSIE – C-573/22 (Forengen C.) – 12 september 2024 – A-G Szpunar – Denemarken – ECLI:EU:C:2024:750 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Activiteiten van openbare radio- en televisieorganisaties – Financiering door verplichte heffing die wordt opgelegd aan de bezitters van toestellen voor de ontvangst van radio- en televisieprogramma's

Het Deense radio- en televisieabonnement is in 2022 is inmiddels afgeschaft, maar is evenwel nog steeds controversieel vanuit de vraag of het rechtmatig is om een dergelijk abonnement te belasten met

de btw. Sinds de invoering van die belasting in Denemarken in 1967 zijn namelijk ook de betaalde bedragen ter voldoening van het radio- en televisieabbonnement onderworpen aan de btw.

Vanuit het oogpunt van het Unierecht was dit gerechtvaardigd krachtens een afwijking van de algemene btw-regels die vergelijkbaar is met die welke door het Hof is onderzocht in de zaak die heeft geleid tot het arrest GIS. In de onderhavige zaak rijst evenwel de vraag of de conclusies van dat arrest volledig op dat abbonnement kunnen worden toegepast, gelet op de wijzigingen waaraan het Deense radio- en televisieabbonnement tijdens de levensduur ervan is onderworpen. Door deze wijzigingen kan dat arrest namelijk niet rechtstreeks op deze kwestie worden toegepast, maar is verduidelijking nodig over de gevolgen ervan in de omstandigheden van de onderhavige zaak.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 370 van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met deel A, punt 2, van bijlage X erbij, moet aldus worden uitgelegd dat het van toepassing is op het belasten van activiteiten van openbare omroeporganisaties die worden gefinancierd door een wettelijke heffing die wordt opgelegd aan de bezitters van toestellen voor de ontvangst van de door die organisaties uitgezonden programma's, wanneer de regeling van die heffing na 1 januari 1978 aldus is gewijzigd dat de heffing niet alleen wordt opgelegd aan de bezitters van radio- of televisietoestellen, zoals oorspronkelijk het geval was, maar ook aan de bezitters van andere toestellen waarmee radio- en televisieprogramma's kunnen worden ontvangen, zoals smartphones, computers enzovoort, ook al wordt de kring van tot betaling van de bijdrage gehouden entiteiten daardoor mogelijkwerijs uitgebreid.

Artikel 370 van richtlijn 2006/112, gelezen in samenhang met deel A, punt 2, van bijlage X erbij, moet aldus worden uitgelegd dat het van toepassing is op het belasten van de activiteiten van openbare omroeporganisaties die worden gefinancierd door een wettelijke heffing die wordt opgelegd aan de bezitters van toestellen voor de ontvangst van de door die organisaties uitgezonden programma's, wanneer de regeling van die heffing na 1 januari 1978 aldus is gewijzigd dat een klein deel van de inkomsten uit die heffing mag worden gebruikt voor de financiering van de activiteiten van andere entiteiten dan de openbare radio- en televisieorganisaties.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-513/24 (Oblastní nemocnice Kolín), verwijzing uit **Tsjechië** over **btw aftrek, diensten in gezondheidszorg en begrip "rechtstreeks en onmiddellijk verband"**
- C-501/24 (Klinka-Geo Trans), verwijzing uit **Hongarije** over **(bewijs)regels** inzake het recht op **btw-aftrek**, wanneer er door de belastingdienst gesteld wordt dat de vermelde facturen geen **Handvest EU**
- C-515/24 (Randstad España), verwijzing uit **Spanje** over **nationale regelgeving** omtrent de **niet-aftrekbaarheid** van btw aankoop van **entreekaartjes voor openbare evenementen en van recreatieve diensten voor een strikt zakelijk of beroepsmatig doel**.
- C-535/24 (Svilosa), verwijzing uit **Bulgarije** over de btw-richtlijn en de begrippen "**dienst**" en het "**om niet verrichten van diensten**"
- C-527/24 (Harry et Associés), verwijzing uit **Italië** over verzoek om **teruggaaf btw** waar vanwege **technische fouten** in aanvraag geen reactie op is gekomen en de vraag of dit een **stilzwijgende weigering** inhoudt, of er **beroep mogelijk** is en of de nationale regelgeving in overeenstemming is met EU recht
- C-565/24 (P-GmbH & Co. KG), verwijzing uit **Duitsland** over **Zesde Richtlijn 77/388/EEG, btw, aftrek van voorbelasting, reiskosten** voor door verzoeker **georganiseerde excursies** om de verkoop van de door haar aangeboden goederen te bevorderen en **bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten**
- C-544/24 (Nekilnojamojo turto valdymas), verwijzing uit **Polen** over **btw fraude, verpagingsrente en ne bis in idem**
- C-521/24 (Aptiv Services Hungary), verwijzing uit **Hongarije** over de overeenstemming met het Unierecht van nationale regelgeving op grond waarvan het **recht op aftrek op voorbelasting**

geweigerd wordt wanneer de belastingplichtige het recht op aftrek (om administratieve redenen) heeft uitgeoefend in **ander belastingtijdvak**, in het licht van richtlijn 2006/112 (**btw-richtlijn**)

Belastingen, vennootschapsbelasting

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-525/24 (Santander Renta Variable España Pensiones, Fondo de Pensiones) uit **Portugal** over **vrijstelling van vennootschapsbelasting, pensioenfonds en bewijsvereisten**

Beroepskwalificaties

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-340/24 en C-442/24 (Artollisi e.a.), verwijzing uit **Italië** over afwijzing verzoek tot erkenning **beroepskwalificaties** in Italië omdat de gevolgde opleiding een kwalificatie betreft die de universiteit niet officieel heeft erkend, en in Spanje geen recht verleent op uitoefening van het gereguleerde beroep van docent basisonderwijs in de specialisaties therapeutische pedagogie of gehoor en taal, de kwalificaties die in Spanje voor bijzonder onderwijs vereist zijn. C-573/24 (NiZZA), verwijzing uit **Duitsland** over de erkenning van een opleidingstitel van **arts** uit een derde land, in het licht van **richtlijn 2005/36**

Broeikasgasemissierechten

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-519/24 (Nitrogénművek), verwijzing uit **Hongarije** over de vraag of de nationale bepalingen inzake **de belasting over CO2-quota** in strijd zijn met het Unierechtelijke systeem voor de handel in **emissierechten**, omdat de belasting het kosteloze karakter van de toewijzing van emissierechten wegneemt

Civiel

EHRM – ARREST – Fabbri e.a. t. San Marino – 24 september 2024 – Grote Kamer – 6319/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:0924JUD000631921 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Civiele vorderingen tot schadevergoeding in strafproces – Sepot

Samenvatting onder: Procesrecht – recht op eerlijk proces

HvJ – ARREST – C-86/23 (HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung II) – 5 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:689 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II) – Recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen – Bepalingen van bijzonder dwingend recht – Verkeersongeval – Recht op schadevergoeding voor familieleden van overledene – Billijkheidsbeginsel bij vergoeding immateriële schade

Verzoekers, twee Bulgaarse onderdanen, hebben hun dochter verloren bij een verkeersongeval in Duitsland. De veroorzaker van het ongeval was verzekerd uit hoofde van een verplichte WA verzekering bij HUK-COBURG, een in Duitsland gevestigde verzekeringsmaatschappij. Verzoekers hebben een vordering ingesteld tot betaling aan elk van hen van ongeveer 125 000 EUR ter vergoeding van de immateriële schade die zij hebben geleden door het overlijden van hun dochter.

De Bulgaarse rechter in tweede aanleg heeft de vordering van verzoekers in haar geheel afgewezen, op grond dat zij niet hadden aangetoond dat de pijn en het geestelijk lijden tot pathologische schade had geleid, hetgeen volgens het Duitse recht, dat overeenkomstig artikel 4, lid 1, van de Rome II-verordening van toepassing is, een eerste voorwaarde is voor vergoeding van immateriële schade. Hij heeft hun betoog dat krachtens artikel 16 van de Rome II-verordening niet het Duitse recht maar het recht van het land van de rechter van toepassing is – te weten artikel 52 ZZD –, afgewezen. Volgens hem houden de reeds door HUK-COBURG betaalde bedragen niet in dat de verzekeraar erkent dat de aanspraken van de verzoekers in het hoofdgeding gegrond zijn en komen deze bedragen overeen met de in § 253, lid 2, BGB bepaalde „billijke vergoeding” voor immateriële schade. Verzoekers hebben tegen deze beslissing cassatieberoep ingesteld.

De vraag is of artikel 16 van de Rome II-verordening aldus moet worden uitgelegd dat een nationale regel die bepaalt dat de vergoeding van de immateriële schade van de naaste familieleden van een persoon die bij een verkeersongeval is omgekomen naar billijkheid door de rechter wordt vastgesteld, kan worden aangemerkt als een „bepaling van bijzonder dwingend recht” in de zin van dat artikel.

Hof: Artikel 16 van verordening (EG) nr. 864/2007 („Rome II”) moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling die bepaalt dat de vergoeding van de immateriële schade van de naaste familieleden van een persoon die bij een verkeersongeval is omgekomen door de rechter naar billijkheid wordt vastgesteld, niet kan worden aangemerkt als een „bepaling van bijzonder dwingend recht” in de zin van dat artikel, tenzij, wanneer de betreffende juridische situatie een voldoende nauwe band heeft met het recht van de lidstaat van de aangezochte rechter, deze rechter op basis van een omstandige analyse van de bewoordingen, de algemene opzet en de doelstellingen van die bepaling alsmede de context waarin zij tot stand is gekomen, vaststelt dat de inachtneming ervan in de rechtsorde van die lidstaat van fundamenteel belang wordt beschouwd omdat daarmee een doel van bescherming van een fundamenteel algemeen belang wordt nagestreefd dat niet kan worden verwezenlijkt door de toepassing van het krachtens artikel 4 van die verordening aangewezen recht.

- E EU-Hof oordeelt over de kwalificatie van een nationale bepaling als een ‘bepaling van bijzonder dwingend recht’ in de zin van de Rome II-verordening (ECER)

Consumenten

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-498/22 t/m C-500/22 (Novo Banco e.a.) – 5 september 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:686 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2001/24/EG – Richtlijn 93/13/EG – Artikelen 17, 21, 38 en 47 Handvest EU – Sanering en liquidatie van kredietinstellingen – Overbruggingsbank – Oneerlijke bedingen – Recht van de lidstaat waar de betrokken procedure is geopend (lex concursus) – Gevolgen saneringsmaatregel in andere lidstaten – Wederzijdse erkenning – Verzuim van de plicht om saneringsmaatregel bekend te maken – Eigendomsrecht – Effectieve rechterlijke bescherming — Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Hoedanigheid van de ‘overbruggingsbank’ om in rechte te worden aangesproken

Samenvatting onder: financiële markten en diensten

HvJ – ARREST – C-330/23 (Aldi Süd) – 26 september 2024 – persbericht – geen conclusie – arrest

Richtlijn 98/6/EG – Bescherming van de consument – Prijsaanduiding van producten – Aankondigingen van prijsverminderingen – Voorwaarden – Begrip ‘vorige prijs’ – Verplichting om de aangekondigde prijsvermindering vast te stellen op basis van de vorige prijs

Aldi heeft de prijs van bepaalde producten aangeduid met een prijsverlaging in de vorm van een percentage ten opzichte van de oude prijs. Een consumentenvereniging heeft een vordering ingesteld tot staking van deze manier van prijsaanduiding.

Nederland, Polen, Hongarije, Tsjechië, Noorwegen en Finland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 6 bis, leden 1 en 2, van richtlijn 98/6/EG moet aldus worden uitgelegd dat het vereist dat wanneer een handelaar een vermindering van de prijs van een product aankondigt in de vorm van hetzij een percentage, hetzij een reclametekst waarbij het de bedoeling is om de lage prijs van een aanbieding te benadrukken, die vermindering wordt vastgesteld op basis van de „vorige prijs” in de zin van lid 2 van dat artikel.

- e** A price reduction announced in an advertisement must be calculated on the basis of the lowest price in the last 30 days (persbericht)

HvJ – CONCLUSIE – C-337/23 (APS Beta Bulgaria en Agentsia za kontrol na prosrocheni zadalzhenia) – 12 september 2024 – A-G Collins – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:753 – [conclusie](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Richtlijn 2008/48/EG – Oneerlijke bedingen – Borgstelling tegen betaling door een zakelijke, door kredietgever goedgekeurde borg – Gelieerde kredietovereenkomsten – Terugbetaling lening door de borg – Subrogatie in de rechten van de kredietgever

Twee rechtspersonen naar Bulgaars recht, hebben middels individuele consumentenkredietovereenkomsten aan consumenten (kredietnemers) bedragen geleend die binnen drie tot achttien maanden moesten worden terugbetaald, tegen rentevoeten van ongeveer 40 % tot 50 %. In elk van deze kredietovereenkomsten was bepaald dat de consument (kredietnemer) als zekerheid een borg moest stellen. In elk van de bij de verwijzende rechter aanhangige zaken heeft de consument (kredietnemer) een door de kredietgever aangewezen onderneming als borg gesteld. Toen een consument (kredietnemer) in gebreke was gebleven bij de terugbetaling van een lening, heeft de borg de kredietgever uit hoofde van de borgstelling betaald. Vervolgens hebben de borgen hun vorderingen gecedeerd aan de eerste verzoekende partij of aan de tweede verzoekende partij. De procedure voor de verwijzende rechter betreft zeven ex parte-verzoeken van de twee verzoekende partijen tot verkrijging van bevelen aan consumenten (kredietnemers) tot betaling van de bedragen die de borgen krachtens de kredietovereenkomsten aan de kredietgevers hebben betaald.

De vragen gaan o.a. over de verenigbaarheid van bepaalde bedingen in consumentenkredietovereenkomsten met het Unierecht in omstandigheden waarin de nieuwe houders van borgstellingen voor leningen de op grond van deze overeenkomsten geleende bedragen trachten terug te vorderen van consumenten (kredietnemers).

A-G: Artikel 15, lid 2, van richtlijn 2008/48/EG is niet van toepassing op kredietovereenkomsten die gepaard gaan met een nevendienst, namelijk dat een derde zich tegen betaling borg stelt, wanneer die kredietovereenkomsten niet uitsluitend dienen ter financiering van een overeenkomst voor de levering van een identificeerbaar goed of de verrichting van een identificeerbare dienst.

De artikelen 5 en 7 van richtlijn 93/13, gelezen in samenhang met punt 1, onder b) en c), van de bijlage bij die richtlijn, zijn niet van toepassing op nationale rechtspraak volgens welke een borg die de kredietgever van een consumentenovereenkomst heeft betaald, betaling van de kredietnemer kan vorderen, hoewel de borgstelling krachtens het nationale recht van rechtswege teniet is gegaan.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-509/24 (Investcapital), verwijzing uit **Spanje** over **oneerlijke bedingen, betalingsbevelprocedure** en de vraag of het Unierecht zich verzet tegen de inhoud en draagwijdte van de toetsing van het nationale wetsartikel dat voorziet in een eenvoudige uitsluiting van deelbedragen van de vordering
- C-565/24 (P-GmbH & Co. KG), verwijzing uit **Duitsland** over **Zesde Richtlijn 77/388/EEG, btw, aftrek van voorbelasting, reiskosten** voor door verzoeker **georganiseerde excursies** om de verkoop van de door haar aangeboden goederen te bevorderen en **bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten**
- C-564/24 (Eisenberger Gerüstbau), verwijzing uit **Duitsland** over **herroepingsrecht consument** in het geval dat de consument bij het sluiten van een overeenkomst wordt bijgestaan door een handelaar, in het licht van **richtlijn 2011/83**
- C-566/24 (Helpfind Recovery), verwijzing uit **Polen** over de **berekening van de rente van kredietkosten van consumentenkrediet** en over de gevolgen van een **schending van de informatieverplichtingen** die voortvloeien uit **richtlijn 2008/48**
- C-514/24 (Magyar Telekom), verwijzing uit **Hongarije** over de vraag of een **arrest van het HvJEU** gelijk kan worden gesteld met een 'rechtstreeks verbindende bepaling van Unierecht'

in de zin van artikel 105, lid 4, van richtlijn 2018/1972 (**Europees wetboek voor elektronische communicatie**) in het kader van het recht van een **abonnee** om een **contract op te zeggen**

OVERIG

Balancing Consumer Rights with Airline Operations: A Critical Review of TAP Portugal and its Implications ([European law blog](#))

COVID-19

HvJ – ARREST – [C-557/23 \(SPAR Magyarország\)](#) – 12 september 2024 – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:737 – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 1308/2013 – COVID-19 – Nationale regeling die voorziet in geregleerde prijzen voor bepaalde landbouwproducten – Verplichting om bepaalde hoeveelheid van deze producten te koop aan te bieden – Geldboeten

Samenvatting onder: [landbouw](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-522/24 \(Ministero della difesa\)](#), verwijzing uit **Italië** over weigering door een militair zich te laten vaccineren tegen **Covid 19** en het **recht op gelijke behandeling in arbeid en beroep**

OVERIG

Speciaal verslag 12/2024: De EU-respons op de COVID-19-pandemie — Algehele positieve beoordeling voor de medische agentschappen van de EU, ondanks ongekende omstandigheden, [PB C, C/2024/5437, 5.9.2024](#) – ([ECER](#))

WIKI

- [Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM factsheets

- [COVID-19 health crisis](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – C-88/23 (Parfümerie Akzente) – 19 september 2024 – Zweden – ECLI:EU:C:2024:765 – conclusie – arrest

Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 75/324/EEG – Verordening (EG) nr. 1223/2009 – Diensten van de informatiemaatschappij – Onlinepromotie en -verkoop van cosmetische producten – Etiketteringsverplichtingen – Taalkeuze

Samenvatting onder: Digitalisering, diensten van de informatiemaatschappij

HvJ – ARREST – C-273/23 (Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni e.a.) – 19 september 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:762 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 97/33/EG – Richtlijn 2002/22/EG – Financiering van de universeledienstverplichtingen – Begrip 'onbillijke' of 'onredelijke' last – Nationale regeling die voorziet in de deelname van mobielelefonieaanbieders aan dat mechanisme – Criteria – Mate van substitueerbaarheid tussen vaste- en mobielelefoniediensten

Agcom, de nationale regelgevende instantie heeft na onderzoek geconcludeerd dat de nettokosten van de in de periode van 1999 tot en met 2009 aan Telecom Italia SpA opgelegde universeledienstverstrekking onbillijk waren. Bijgevolg was de kostendelingsregeling waarin de betrokken Italiaanse regeling voorziet van toepassing en waren de in deze regeling bedoelde aanbieders, waaronder de mobielelefonieaanbieders, dus verplicht om bij te dragen tot de financiering van deze kosten. Vodafone Italia, Telecom Italia en Fastweb hebben beroep ingesteld tegen dat besluit.

Hof: Artikel 5 van richtlijn 97/33/EG (universeledienstrichtlijn) moeten aldus worden uitgelegd dat:

- *het aan de lidstaten staat om met inachtneming van de beginselen van objectiviteit, transparantie, niet-discriminatie en evenredigheid, en rekening houdend met de noodzaak om verstoring van de markt tot een minimum te beperken en daarbij het algemeen belang te beschermen, de criteria vast te stellen op basis waarvan de nationale regelgevende instanties middels een specifiek onderzoek van de situatie van elk van de betrokken ondernemingen kunnen beoordelen of de nettokosten van de universeledienstverplichtingen die op een exploitant rusten, kunnen worden geacht voor die laatste een onredelijke last op te leveren en bijgevolg onbillijk of onredelijk te zijn;*
- *de bevoegde nationale regelgevende instantie bij deze beoordeling alle specifieke kenmerken van de betrokken exploitant moet onderzoeken en daarbij rekening moet houden met zijn situatie ten opzichte van die van zijn concurrenten op de betrokken markt;*
- *de mate van substitueerbaarheid tussen vastetelefoniediensten en mobielelefoniediensten bij die beoordeling een relevant gegeven kan zijn, net zoals alle vormen van concurrentiedruk die de aanbieder van de universele dienst ondervindt.*
- *zij niet in de weg staan aan een nationale regeling die de deelname van aanbieders van mobielelecommunicatiediensten aan het mechanisme ter verdeling van de nettokosten van de universeledienstverplichtingen tussen de aanbieders van elektronischecomunicatienetwerken en -diensten niet afhankelijk stelt van het bestaan van een zekere mate van substitueerbaarheid tussen vastetelefoniediensten en mobielelefoniediensten, mits deze regeling met name de beginselen van transparantie, niet-discriminatie, evenredigheid, objectiviteit en beperking van de financiële gevolgen voor de eindgebruikers in acht neemt.*

HvJ – ARREST – C-387/22 (Nord Vest Pro) – 26 september 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:786 – conclusie – arrest

Artikel 56 VWEU – Richtlijn 2006/123 (Dienstenrichtlijn) – Verordening nr. 883/2004 – Detachering van werknemers in bouwsector – Fiscale en sociale voordelen voorbehouden aan werknemers van bouwondernemingen die activiteiten uitoefenen in de lidstaat – Vergelijkbaarheid van situaties – Dwingende redenen van algemeen belang – Sociale bescherming van werknemers – Bestrijding van belastingfraude – Evenredigheid

Het loonniveau wordt vaak bepaald aan de hand van een wettelijk minimumloon. Dit veronderstelt echter dat de (doorgaans particuliere) werkgevers dat loon ook kunnen en willen betalen. Dit is wellicht de reden waarom Roemenië, na eerst het minimumloon te hebben verhoogd, extra stimulansen heeft toegevoegd. In het onderhavige geval gaat het met name om een bijzondere vrijstelling van de inkomstenbelasting voor in Roemenië belastingplichtige werknemers in de bouwsector, die door hun werkgevers niet naar het buitenland zijn gedetacheerd en dus op het nationale grondgebied werkzaam zijn.

Laatstebedoelde werknemers, bij wie voorheen loonbelasting op het loon werd ingehouden, ontvangen dit loon thans vrij van loonbelasting. Op die wijze ontvangen zij per saldo een loonsverhoging waarvan het bedrag overeenstemt met de door de staat gederfde loonbelasting. Zodoende wordt de binnenlandse bouwsector opnieuw aantrekkelijker voor werknemers. De vraag is of dit niet alleen verdedigbaar, maar ook toelaatbaar is vanuit het oogpunt van het Unierecht. Dat laatste bestrijdt de Commissie met klem.

Hof: Artikel 56 VWEU verzet zich niet tegen een regeling van een lidstaat die fiscale en sociale voordelen voorbehoudt aan werknemers van bouwondernemingen die hun activiteiten op het grondgebied van die lidstaat uitoefenen en zich in een situatie bevinden die vergelijkbaar is met die van bouwondernemingen waarvan de werknemers naar andere lidstaten worden gedetacheerd, mits die nationale regeling wordt gerechtvaardigd door dwingende vereisten van algemeen belang en zij het evenredigheidsbeginsel eerbiedigt, wat inhoudt dat de toepassing ervan geschikt moet zijn om de verwezenlijking van het nagestreefde doel op coherente en systematische wijze te waarborgen en niet verder gaat dan nodig is om dat doel te bereiken.

HvJ – CONCLUSIE – C-254/23 (INTERZERO) – 26 september 2024 – Grote Kamer – A-G Collins – Slovenië – ECLI:EU:C:2024:794 – conclusie

Richtlijn 2006/123/EG – Richtlijn 2008/98/EG – Artikelen 16 en 17 Handvest EU – Afval – Diensten van algemeen economisch belang – Vrijheid van vestiging en vrijheid van dienstverlening — Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Evenredigheid

Samenvatting onder: Milieu

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-530/24 (Tipico), verwijzing uit Duitsland over de vraag of de **vrijheid van dienstverrichting** in de weg staan aan het nietig verklaren van gesloten overeenkomsten inzake **kansspelen**, wanneer de **procedure van een concessie** voor het aanbieden van sportweddenschap in strijd met het Unierecht is uitgevoerd
- C-514/24 (Magyar Telekom), verwijzing uit **Hongarije** over de vraag of een **arrest van het HvJEU** gelijk kan worden gesteld met een 'rechtstreeks verbindende bepaling van Unierecht' in de zin van artikel 105, lid 4, van richtlijn 2018/1972 (**Europees wetboek voor elektronische communicatie**) in het kader van het recht van een **abonnee** om een **contract op te zeggen**

RECHTSPRAAK NL – ABRvS – 25 september 2024 – [ECLI:NL:RVS:2024:3732](#)

- Amsterdam moet met ander beleid komen voor passagiersvaart in de binnenstad ([persbericht](#))
- Raad van State doet uitspraak over strijdigheid van maximaal aantal rondvaartbotenvergunningen met de Dienstenrichtlijn ([ECER](#))

OVERIG

Besluit (EU) 2024/2218 van de Raad van 28 augustus 2024 inzake de ondertekening namens de Europese Unie van het Kaderverdrag van de Raad van Europa over artificiële intelligentie en de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat, [PB L, 2024/2218, 4.9.2024](#)

Digitalisering, social media en AI

HvJ – ARREST – [C-88/23 \(Parfümerie Akzente\)](#) – 19 september 2024 – Zweden – [ECLI:EU:C:2024:765](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 75/324/EEG – Verordening (EG) nr. 1223/2009 – Diensten van de informatiemaatschappij – Onlinepromotie en -verkoop van cosmetische producten – Etiketteringsverplichtingen – Oneerlijke handelspraktijken – Reikwijdte van het gecoördineerde gebied

Parfümerie Akzente is een Duitse onderneming die via haar website ([parfumdreams.se](#)) reclame maakt voor haarverzorgingsproducten en andere cosmetische producten. De reclame en de verkoop op de website zijn gericht op de Zweedse markt en Zweedse consumenten.

De Zweedse vereniging van leveranciers van chemische producten (hierna: KTF) heeft een vordering ingesteld tegen Parfümerie Akzente teneinde laatstgenoemde op straffe van een dwangsom te verbieden om, ten eerste, welbepaalde reclame-uitingen te gebruiken bij het aanprijzen van cosmetische producten en haarverzorgingsproducten, ten tweede, reclame te maken voor bepaalde cosmetische producten in spuitbussen die niet zijn voorzien van een Zweeds etiket, hetgeen in strijd is met de Zweedse regeling tot omzetting van richtlijn 75/324 en, ten derde, reclame te maken voor bepaalde cosmetische producten die niet zijn voorzien van een Zweeds etiket, hetgeen in strijd is met inzonderheid artikel 19, lid 1, onder d), van verordening nr. 1223/2009 en bijlage III daarbij.

KTF heeft voor de rechter aangevoerd dat de bestreden verkoopbevordering een oneerlijke handelspraktijk oplevert en bijgevolg moet worden verboden. De rechter in eerste aanleg heeft de vorderingen toegewezen.

De vragen gaan o.a. over, ten eerste, de uitvoering van richtlijn 2000/31 in Zweden en de verenigbaarheid daarvan met het Unierecht en, ten tweede, de reikwijdte van het gecoördineerde gebied.

Hof: Artikel 2, onder h), van richtlijn 2000/31/EG moet aldus worden uitgelegd dat het „gecoördineerde gebied” zich niet uitstrekt tot vereisten die inzake de etikettering van producten die een dienstverlener van de informatiemaatschappij promoot en verkoopt op zijn website, worden gesteld door de lidstaat waar zich de consumenten bevinden op wie deze onlineverkoopactiviteiten zijn gericht.

HvJ – CONCLUSIE – C-233/23 (Alphabet e.a.) – 5 september 2024 – Grote Kamer – A-G Medina – Italië – ECLI:EU:C:2024:694 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Artikel 102 VWEU – Misbruik van machtspositie – Digitale markten – Interoperabiliteit – Weigering van Google om andere onderneming toegang te verlenen tot platform of digitale infrastructuur – Bronner-voorwaarden – Toepasselijkheid – Objectieve rechtvaardiging – Noodzaak voor de onderneming met een machtspositie om een softwaretemplate te ontwikkelen – Afbakening van de downstream- of verwante markt

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

REGELGEVING

Besluit (EU) 2024/2218 van de Raad van 28 augustus 2024 inzake de ondertekening namens de Europese Unie van het Kaderverdrag van de Raad van Europa over artificiële intelligentie en de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat, [PBL, 2024/2218, 4.9.2024](#)

OVERIG

- Europese Commissie doet oproep voor het opzetten van AI-Fabrieken ([ECER](#))
- Raad keurt ondertekening van het eerste wereldwijde verdrag over kunstmatige intelligentie goed ([ECER](#))
- Meer dan honderd bedrijven ondertekenen het EU-pact inzake artificiële intelligentie (AI) ([ECER](#))

Discriminatie en gelijke behandeling

HvJ – ARREST – C-548/22 (Presidenza del Consiglio dei ministri e.a.) – 12 september 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:730 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Raamovereenkomst EVV, Unice en CEEP – Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Non-discriminatiebeginsel – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Honoraire magistraten en gewone magistraten – Schadevergoeding voor incorrecte tenuitvoerlegging Unierecht

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDTSTATEN

- [C-522/24 \(Ministero della difesa\)](#), verwijzing uit Italië over weigering door een militair zich te laten vaccineren tegen Covid 19 en het **recht op gelijke behandeling in arbeid en beroep**

EHRM - facstsheets en guides

- Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination
Factsheet: Rights of persons with disabilities (September 2024)

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

EHRM – ARREST – Yaylali t. Servië – 17 september 2024 – 15887/15 – ECLI:CE:ECHR:2024:0917JUD001588715 – persbericht – arrest

Artikel 1, Eerste Protocol bij EVRM – Inbeslagname van sieraden door Servische douane – Schending eigendomsrecht

Samenvatting onder: Eigendomsrecht

HvJ – ARREST – C-344/23 (BIOR) – 5 september 2024 – Letland – ECLI:EU:C:2024:696 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1186/2009 – Gemeenschappelijk douanetarief – Vrijstelling van rechten bij invoer – Tariefindeling van etiketten voor het merken van vissen – Begrip „wetenschappelijk instrument of apparaat”

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen BIOR (het wetenschappelijk instituut voor voedselveiligheid, diergezondheid en milieu) en de Letse belastingdienst over de tariefindeling van etiketten voor het merken van vissen en de door BIOR daarover verschuldigde invoerrechten.

Gevraagd wordt of artikel 46, onder a), van verordening nr. 1186/2009 aldus moet worden uitgelegd dat etiketten die met kunststof zijn omhuld of die zijn vervaardigd uit een polyethyleenstaaf en die volgens hun eigen technische ontwerp en hun werking als zodanig dienen als middel voor wetenschappelijk onderzoek, doordat zij aan levende vissen worden bevestigd om hun migratie en groei te observeren, vallen onder het begrip „instrumenten” of „apparaten” die als „wetenschappelijk” in de zin van die bepaling kunnen worden aangemerkt.

Verder wordt gevraagd of de gecombineerde nomenclatuur (GN) in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 aldus moet worden uitgelegd dat etiketten die met kunststof zijn omhuld of die zijn vervaardigd uit een polyethyleenstaaf en die voor wetenschappelijk onderzoek aan levende vissen worden bevestigd, onder GN-postonderverdeling 3926 90 92 vallen dan wel onder GN-postonderverdeling 3926 90 97.

Hof: Artikel 46, onder a), van verordening (EG) nr. 1186/2009 moet aldus worden uitgelegd dat etiketten die met kunststof zijn omhuld of die zijn vervaardigd uit een polyethyleenstaaf en die volgens hun eigen technische ontwerp en hun werking als zodanig dienen als middel voor wetenschappelijk onderzoek, doordat zij aan levende vissen worden bevestigd om hun migratie en groei te observeren, niet vallen onder het begrip „wetenschappelijke instrumenten” in de zin van die bepaling.

De gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat etiketten die met kunststof zijn omhuld of die zijn vervaardigd uit een polyethyleenstaaf en die voor wetenschappelijk onderzoek aan levende vissen worden bevestigd, vallen onder postonderverdeling 3926 90 97 van die nomenclatuur, op voorwaarde dat die etiketten uitsluitend zijn samengesteld uit „kunststof” in de zin van aantekening 1 bij hoofdstuk 39 van die nomenclatuur, dan wel dat zij hun wezenlijk karakter ontleen aan de kunststof indien het gaat om mengsels of werken

die zijn samengesteld uit of met verschillende stoffen dan wel zijn vervaardigd door samenvoeging van verschillende goederen in de zin van algemene regel 3, onder b), voor de interpretatie van die nomenclatuur, waarvan de indeling niet mogelijk is aan de hand van punt a) van deze algemene regel.

HvJ – ARREST – C-67/23 (S.Z) – 5 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:680 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 194/2008 – Verordening (EEG) nr. 2913/92 – Beperkende maatregelen tegen Birma/Myanmar – Teakhouten stammen van oorsprong uit Birma/Myanmar – Bewerking in Taiwan – Invoer naar de EU vanuit Taiwan – Communautair douanewetboek – Begrip ‘ingrijpende verwerking of bewerking’ – Door de Taiwanese overheid afgegeven certificaat van oorsprong

De invoer van teakhouten stammen van oorsprong uit Birma/Myanmar vormt een strafbaar feit indien de be- of verwerking in Taiwan niet heeft volstaan om het betrokken teakhout een nieuwe oorsprong te verlenen en het dus nog steeds van oorsprong is uit Birma/Myanmar in de zin van artikel 2, lid 2, onder a), i), van deze verordening. De verwijzende rechter betwijfelt of de bewerking van het in Birma/Myanmar gezaagde teakhout in Taiwan zo ingrijpend was dat dit hout krachtens artikel 24 van het communautair douanewetboek een goed van oorsprong uit Taiwan was geworden.

Hof: Artikel 2, lid 2, onder a), i), van verordening (EG) nr. 194/2008 moet aldus worden uitgelegd dat:

- *het van takken ontdoen, ontschorsen of het vierkant bezagen van teakhouten stammen geen be- of verwerkingen zijn die bepalend zijn voor de oorsprong van de door middel van dergelijke behandelingen verkregen goederen;*
- *het verzagen tot gezaagd hout van teakhouten stammen een be- of verwerking is die bepalend is voor de oorsprong van de goederen die door een dergelijke behandeling zijn verkregen.*

De uitdrukking „vanuit Birma/Myanmar uitgevoerd” in artikel 2, lid 2, onder a), ii), van verordening nr. 194/2008, moet aldus worden uitgelegd dat alleen goederen die rechtstreeks uit Birma/Myanmar in de Unie zijn ingevoerd, onder deze bepaling vallen.

Artikel 2, lid 2, onder a), i), van verordening nr. 194/2008 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de douaneautoriteiten van de lidstaten onderzoeken of deze bepaling is geschonden, zij niet gebonden zijn door certificaten van oorsprong die door een derde land zijn afgegeven waaruit blijkt dat de betrokken goederen van oorsprong zijn uit dat land.

OVERIG

Inbreuken op de rechtszekerheid door tariefindeling EU? ([NJB blog](#))

EHRM – algemeen en procesrecht

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Missaoui en Akhandaf t. België – 26 september 2024 – 54795/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:0903DEC005479521 – persbericht – beslissing

Artikel 35 EVRM – Burkini in openbaar zwembad – Nationale rechtsmiddelen niet uitgeput – Beroep niet ontvankelijk

Klagers hebben geen cassatieberoep ingesteld omdat dit op voorhand als kansloos werd beoordeeld door een cassatieadvocaat. Het Hof van Cassatie heeft echter nog nooit geoordeeld over de rechtmatigheid van beslissingen met betrekking tot het dragen van een burkini in een openbaar zwembad en lagere rechtbanken hebben tegenstrijdige uitspraken gewezen. Het hof is van oordeel dat een enkel negatief advies van een advocaat bij het Hof van Cassatie geen geldig excuus oplevert om geen cassatieberoep in te stellen. Door geen cassatieberoep in te stellen zijn de nationale middelen niet uitgeput en dit is wel een vereiste op grond van artikel 35 § 1 van het Verdrag. Er volgt een niet-ontvankelijkheidsverklaring.

OVERIG

- Special Issue on the Links Between Admissibility and Remedies at the ECtHR ([ECHR blog](#))
- HRC [Ghent University Human Rights Centre] to disseminate overviews of communicated cases ([Strasbourg observers](#))

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – Yaylali t. Servië – 17 september 2024 – 15887/15 – ECLI:CE:ECHR:2024:0917JUD001588715 – persbericht – arrest

Artikel 1, Eerste Protocol bij EVRM – Inbeslagname van sieraden door Servische douane – Schending eigendomsrecht

Klager is een Turkse staatsburger, woonachtig in Nederland. Tijdens een doorreis door Servië heeft hij nagelaten de sieraden die hij bij zich had te melden bij de Servische douane. De douane heeft de sieraden die toebehoorden aan de echtgenote van klager in beslaggenomen. Ook heeft hij een boete moeten betalen. Klager stelt dat de inbeslagname een buitengewoon disproportionele en ongerechtvaardigde maatregel is in strijd met artikel 1, Eerste Protocol bij EVRM (bescherming van eigendom). Het Hof is van oordeel dat de inbeslagname op zich rechtmatig was. De klager had geld en enkele andere goederen wel aangegeven, maar niet de gouden armbanden van zijn vrouw. Niets wijst erop dat de autoriteiten, door de gouden armbanden van klager in beslag te nemen, illegale activiteiten, zoals het witwassen van geld, drugshandel of belastingontduiking, probeerden te voorkomen. Het Hof heeft zich eerder op het standpunt gesteld dat, voor zover het overtredingen van zwart geld betreft, een te rigide wetgevingsaanpak er vaak toe zou kunnen leiden dat de binnenlandse autoriteiten er niet in slagen het vereiste eerlijke evenwicht te vinden tussen de eisen van algemeen belang en de eisen van de bescherming van het eigendomsrecht van een individu. Op dezelfde manier ontnam het automatische karakter van de confiscatie de klager elke redelijke mogelijkheid om zijn zaak voor te leggen aan de relevante autoriteiten met als doel de maatregelen die zijn eigendomsrechten aantasten effectief aan te vechten en om enig vooruitzicht op succes in dat verband te hebben. Dit leidt tot een schending van artikel 1, Eerste Protocol bij EVRM.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Morelli t. Italië – 3 september 2024 – 23984/19 – ECLI:CE:ECHR:2024:0903DEC002398419 – persbericht 19.9.24 – beslissing

Artikel 1, Eerste Protocol bij EVRM – Sociale zekerheid – Premiebetaling ondernemer met terugwerkende kracht – Geen schending

Samenvatting onder: Arbeid en sociale zekerheid

HvJ – ARREST – C-741/22 (Casino de Spa SA) – 12 september 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:732 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 107, lid 1, VWEU – Kansspelen – Staatssteun – Verschillende behandeling van categorieën kans- en geldspelen – Beginsel van fiscale neutraliteit – Handhaving van de gevolgen van een nationale regeling – Recht op teruggaaf – Ongerechtvaardigde verrijking – Eigendomsrecht – Beginsel voorrang EU recht – Loyale samenwerking

Samenvatting onder: Belastingen, btw

EHRM factsheets en guides

- Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property

Energiemarkt

HvJ – ARREST – C-255/22 P (Orlen/Commissie) – 26 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:790 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1/2003 – Artikel 102 VWEU – Artikel 194 VWEU – Artikel 54 Overeenkomst EER – Mededinging – Misbruik van machtspositie – Upstream gasleveringen in Midden- en Oost-Europa – Doelstellingen energiebeleid Europese Unie – Aard toezicht Unierechter – Afzien door de Commissie van het eisen van toezeggingen ten aanzien van bepaalde aanvankelijke bezorgdheden – Beginsel van behoorlijk bestuur – Evenredigheidsbeginsel – Motiveringsplicht – Energiesolidariteit

Samenvatting onder: Mededinging

HvJ – CONCLUSIE – C-48/23 (Alajärven Sähkö e.a.) – 5 september 2024 – A-G Rantos – Finland – ECLI:EU:C:2024:695 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2019/944 – Interne markt voor elektriciteit – Onafhankelijkheid nationale regulerende instanties – Taken en bevoegdheden – Vaststelling van toezichtmethoden – Verlaging van de prijs van elektriciteitsdistributie – Recht van de regering van een lidstaat om algemene beleidsrichtsnoeren vast te stellen die geen verband houden met de taken en bevoegdheden van de regulerende instantie

In hoeverre kan de regering van een lidstaat op grond van de richtlijn de kosten van de distributienetwerkbeheerders verminderen, teneinde de tarieven voor de consumenten te verlagen, zonder afbreuk te doen aan de onafhankelijkheid van de nationale regulerende instantie?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 57, leden 4 en 5, van richtlijn (EU) 2019/944 verzet zich niet tegen de wettelijke regeling van een lidstaat die – zoals blijkt uit de voorbereidende werkzaamheden ervan – beoogt een neerwaartse invloed uit te oefenen op de prijzen voor elektriciteitsdistributie, die als zodanig weliswaar niet rechtstreeks ingrijpt in de tarieven voor elektriciteitstransmissie of -distributie en/of de desbetreffende berekeningsmethoden, maar als gevolg waarvan de nationale regulerende instantie haar toezichtmethoden heeft gewijzigd, voor zover deze wetgeving de algemene beleidsrichtsnoeren van de regering van de lidstaat voor zijn nationale energiebeleid weerspiegelt, met name wat betreft het vaststellen van het niveau van de voorzieningszekerheid en de voorwaarden voor exploitatie van de energiebronnen, die niet onder de taken en bevoegdheden van de regulerende instantie in de zin van artikel 59 van deze richtlijn vallen.

GERECHT – ARREST – T-483/21 (Polskie sieci elektroenergetyczne) – 25 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:651 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2019/942 – Verordening (EU) 2019/943 – Verordening (EU) 2017/1485 – Interne markt voor elektriciteit – Gemeenschappelijke methodologie voor regionale coördinatie van de operationele veiligheid – Afwijzing van het voorstel van de systeembeheerders – Capaciteitsberekeningsregio – CORE-regio – Verenigbaarheid met de verordeningen

De Europese wetgever heeft een juridisch kader vastgesteld om de goede werking van de interne markt voor elektriciteit en, in het bijzonder, de operationele veiligheid van de regionale elektriciteitsnetten te waarborgen. Een van de coördinatiemaatregelen is de ontwikkeling van een ROSC-methodologie.

In dit document worden met name de risico's in verband met de exploitatie van de netwerken benoemd en het regelt de procedure voor de coördinatie, validatie en implementatie van grensoverschrijdende corrigerende maatregelen die worden gebruikt om de netwerkbeveiliging te garanderen.

De ROSC-methodologie moet gezamenlijk worden voorgesteld door alle entiteiten die verantwoordelijk zijn (TSO's) voor de exploitatie onderhoud en ontwikkeling van het elektriciteitsnetwerk van de betrokken regio. De methodologie moet ook worden goedgekeurd door de nationale regelgevende instanties (NRI's). Als de nationale regelgevende instanties niet binnen een bepaalde periode tot overeenstemming kunnen komen, of op hun gezamenlijk verzoek, moet het Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) van de Europese Unie een besluit nemen over een dergelijk voorstel.

ACER heeft in casu een dergelijk besluit genomen, dat de ROSC-methodologie bevat voor de Core regio, bestaande uit België, Tsjechië, Duitsland, Frankrijk, Kroatië, Luxemburg, Hongarije, Nederland, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Slovenië en Slowakije. Polskie sieci elektroenergetyczne S.A. - de TSO

die verantwoordelijk is voor het voor het elektriciteitsnetwerk in Polen - heeft de nietigverklaring van die beschikking gevorderd.

Het gerecht oordeelt dat het besluit van ACER geen afbreuk doet aan de bevoegdheden van de netbeheerders.

Gerecht: het beroep wordt verworpen.

- Electricity transmission: the General Court clarifies the scope of compulsory regional coordination with regard to the operational security of electricity transmission systems ([persbericht](#))

GERECHT – ARREST – T-485/21 (BNetzA) – 25 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:647 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2019/943 – Interne markt voor elektriciteit – Capaciteitsberekeningsregio – CORE-regio – Vaststelling door ACER van de kostendelingsmethodologie voor de redispatching of de compensatiehandel – Vaststelling tolerantieniveau voor legitieme lusstromen

Het Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) heeft bij Besluit nr. 30/2020 de betwiste kostenverdelingsmethode vastgesteld voor de “Core methode”) voor de ‘Core’-regio, die bestaat uit België, Tsjechië, Duitsland, Frankrijk, Kroatië, Luxemburg, Hongarije, Nederland, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Slovenië en Slowakije. Die methodologie is bedoel om oplossingen te bieden voor kostendeling voor acties van grensoverschrijdend belang. Nadat beroep was aangetekend tegen dat besluit, heeft de kamer van beroep van ACER dat besluit op 28 mei 2021 bevestigd.

Verscheidene nationale regelgevende instanties (NRI's) en TSO's hebben bij het Gerecht beroep tot nietigverklaring ingesteld tegen het besluit van het ACER. Volgens verzoekers is de beschikking onrechtmatig omdat ACER ten onrechte een drempel voor loop flows heeft vastgesteld.

Het Gerecht oordeelt dat de door ACER vastgestelde drempel niet voldoet aan het Unierecht.

- Electricity transmission: the General Court annuls the decision of the Board of Appeal of ACER in so far as ACER could not derogate from the applicable legal framework when adopting the methodology for cost sharing of redispatching and countertrading for the Core region ([persbericht](#))

Zie ook: Arresten van het Gerecht in de zaken T-446/21, T-472/21, T-476/21, T-482/21, en T-484/21

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-533/24 (Vermilion Energy Ireland e.a.), verwijzing uit **Ierland** over **noodinterventie vanwege hoge energieprijzen, heffing op belastbare winst van energiebedrijven (solidariteitsbijdrage)** en de **geldigheid van verordening 2022/1854** en de bijbehorende nationale regelgeving

OVERIG

Europese Commissie publiceert verslag over de Staat van de Energieunie ([ECER](#))

Erfrecht

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 6 september 2024 – [ECLI:NL:HR:2024:1130](#)

Artikel 1, Eerste Protocol EVRM – Artikelen 8 en 14 EVRM – Discriminatie biologische kinderen – Begrip ‘kind’ – Begrip ‘afstammeling’

Belanghebbende is niet erkend door zijn biologische vader (erflater). Wel was er sprake van familylife tussen de erflater en belanghebbende. Erflater heeft belanghebbende bij testament tot een van zijn erfgenamen benoemd.

Partijen verschillen van mening over het antwoord op de vraag welke tariefgroep en welke vrijstelling ter zake van deze verkrijging van toepassing zijn. Volgens belanghebbende zijn tariefgroep I en de vrijstelling voor verkrijgingen door kinderen (hierna: de kindvrijstelling) van toepassing. De rechtbank heeft geoordeeld dat de Inspecteur terecht tariefgroep II en de vrijstelling voor overige verkrijgers heeft toegepast.

Is het kind dat family life heeft met de biologische vader, maar met wie geen familierechtelijke rechtsbetrekking in juridische zin bestaat, een kind en afstammeling van die vader? De Hoge Raad komt in deze belastingzaak tot het oordeel dat het onderscheid tussen kinderen discriminerend is maar dat het aan de wetgever is om rechtspolitieke keuzes te maken en in dit rechtstekort te voorzien.

4.9.1. De Hoge Raad komt daarom tot de slotsom dat het hiervoor in 4.6.1 bedoelde onderscheid in strijd is met het verbod van discriminatie van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 8 EVRM.

4.9.2 Daaraan kan in dit geval niet afdoen dat belanghebbende de zwaardere belastingheffing – wellicht – had kunnen voorkomen door het voeren van een procedure tot vernietiging van de erkenning door [B], waarna erflater hem had kunnen erkennen. Nog afgezien van de vraag of dit in redelijkheid van belanghebbende kon worden verlangd, vormt dit een extra eis die niet gesteld wordt bij huwelijkse kinderen, en die daarom op zichzelf al discriminerend zou zijn.¹⁴

4.10.1 Vervolgens ziet de Hoge Raad zich geplaagd voor de vraag of hij aanstonds rechtsherstel kan bieden voor deze verdragsschending, of dat hij dit vooralsnog dient over te laten aan de wetgever.

4.10.2 Het opheffen van het hiervoor bedoelde, door het EVRM verboden verschil in behandeling vergt keuzes die de rechtsvormende taak van de rechter te buiten gaan. Maatschappelijke ontwikkelingen rond meerouderschap, meeroudergezag en draagmoederschap vragen om keuzes op rechtspolitiek terrein, onder meer met betrekking tot de familierechtelijke positie van buitenhuwelijkse kinderen. Het is aan de wetgever om dergelijke keuzes te maken. Een eventuele aanpassing van de fiscale regels over het begrip kind dient in samenhang daarmee te worden gezien. Het is niet aan de rechter om op dergelijke wijzigingen in de wetgeving op het gebied van het familierecht en de daarmee samenhangende keuzes van de fiscale wetgever vooruit te lopen. De Hoge Raad is daarom van oordeel dat het vooralsnog op de weg van de wetgever ligt om in het rechtstekort te voorzien.

Europese subsidies en bescherming financiële belangen EU

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-510/24 (PROFIL-COPY 2002), verwijzing uit **Hongarije** over **onregelmatigheid Europese subsidie, terugvordering** en **artikel 47 Handvest EU**
- C-539/24 (Mikroregion Porta Bohemica), verwijzing uit **Tsjechië** over **terugvordering subsidies, verjaringstermijn** en **bescherming financiële belangen EG**
- C-523/24 (Sociedad Civil Catalana), verwijzing uit **Spanje** over de organisatie van het (illegale) **Catalaanse onafhankelijkheidsreferendum**, de aansprakelijkheidstelling voor **verlies aan overheidsuitgaven**, het verlenen van **amnestie** als gevolg waarvan de **boekhoudkundige aansprakelijkheid** is komen te vervallen en de **verenigbaarheid met EU recht**

Familieleven en familierecht

HvJ – ARREST – C-63/23 (Sagrario) – 12 september 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:739 – conclusie – arrest

Richtlijn 2003/86/EG (gezinshereniging) – Autonome verblijfstitel in geval van ,buitengewoon moeilijke omstandigheden’ – Verhoor van minderjarigen

Samenvatting onder: Asiel en migratie

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 6 september 2024 – ECLI:NL:HR:2024:1130

Artikel 1, Eerste Protocol EVRM – Artikelen 8 en 14 EVRM – Discriminatie biologische kinderen – Begrip ‘kind’ – Begrip ‘afstammeling’

Samenvatting onder: Erfrecht

EHRM factsheets en case-law guide

- Children's rights
- Gestational surrogacy
- International child abductions
- Parental rights
- Protection of minors
- Reproductive rights
- Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence
- Guide on Article 12 ECHR - right to marry

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-498/22 t/m C-500/22 (Novo Banco e.a.) – 5 september 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:686 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2001/24/EG – Richtlijn 93/13/EG — Artikelen 17, 21, 38 en 47 Handvest EU – Sanering en liquidatie van kredietinstellingen – Overbruggingsbank – Oneerlijke bedingen – Recht van de lidstaat waar de betrokken procedure is geopend (lex concursus) – Gevolgen saneringsmaatregel in andere lidstaten – Wederzijdse erkenning – Verzuim van de plicht om saneringsmaatregel bekend te maken – Eigendomsrecht – Effectieve rechterlijke bescherming — Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Hoedanigheid van de ‘overbruggingsbank’ om in rechte te worden aangesproken

De Bank van Portugal heeft in 2014 afwikkelingsmaatregelen genomen ten aanzien van de Portugese kredietinstelling Banco Espírito Santo SA (BES), die ernstige financiële moeilijkheden ondervond. In dat kader werd de overbruggingsbank Novo Banco opgericht. De activa, passiva en andere posten buiten de balanstelling van BES werden overgedragen aan Novo Banco. Bepaalde passiva werden echter niet overgedragen en bleven deel uitmaken van de activa en passiva van BES.

Een aantal klanten van het Spaanse bijkantoor van Novo Banco was van mening dat Novo Banco de verantwoordelijkheden op zich had genomen die verbonden waren aan verschillende contracten voor financiële producten en diensten die zij eerder met BES Spanje hadden gesloten. Na de weigering van Novo Banco om deze verantwoordelijkheden op zich te nemen, zijn de klanten een gerechtelijke procedure gestart.

In deze context twijfelt het Spaanse Hooggerechtshof over de verplichting van de Spaanse rechter om de gevolgen van de saneringsmaatregelen van BES Spanje te erkennen nu deze maatregelen niet bekend zijn gemaakt zoals voorgeschreven door de richtlijn.

Het Hof oordeelt o.a. dat een dergelijke niet-bekendmaking door de autoriteiten van de lidstaat van herkomst (Portugal) niet leidt tot de ongeldigheid van de maatregelen of de niet-tegenwerpbaarheid van de gevolgen ervan in de lidstaat van ontvangst (Spanje).

Hof: Artikel 3, lid 2, en artikel 6 van richtlijn 2001/24/EG, gelezen tegen de achtergrond van artikel 21, lid 2, en artikel 47, eerste alinea, Handvest EU en het rechtszekerheidsbeginsel, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich, wanneer de bij artikel 6, lid 1, van deze richtlijn opgelegde bekendmaking niet is verricht, niet verzetten tegen de erkenning, door een rechter in een andere lidstaat dan de lidstaat van herkomst, van de gevolgen van een saneringsmaatregel die is vastgesteld ten aanzien van een kredietinstelling voordat de zaak bij die rechter aanhangig is gemaakt en in het kader waarvan de verplichtingen en aansprakelijkheden van deze instelling gedeeltelijk zijn overgedragen aan een overbruggingsbank.

Artikel 3, lid 2, van richtlijn 2001/24, gelezen tegen de achtergrond van artikel 47, eerste alinea, Handvest EU en het rechtszekerheidsbeginsel, moet aldus worden uitgelegd dat particulieren zich niet op het vertrouwensbeginsel kunnen beroepen ten aanzien van een overbruggingsbank, die een privaatrechtelijke instelling is, geen bevoegdheden heeft die buiten het gemene recht vallen en is opgericht in het kader van maatregelen tot sanering van een kredietinstelling waarvan zij aanvankelijk cliënten waren, om die overbruggingsbank aansprakelijk te stellen voor de precontractuele en contractuele verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomsten die eerder zijn gesloten met die kredietinstelling. De enkele omstandigheid dat deze kredietinstelling tijdelijk onder zeggenschap stond van een overheidsinstantie met het oog op de privatisering ervan maakt van die kredietinstelling, die actief is op de concurrerende markt voor bank- en financiële diensten, geen nationale administratieve autoriteit.

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG gelezen tegen de achtergrond van artikel 38 EU – alsmede artikel 17 van het Handvest en het rechtszekerheidsbeginsel, moeten aldus worden uitgelegd dat zij

zich er in beginsel niet tegen verzetten dat in de lidstaat van ontvangst de gevolgen worden erkend van saneringsmaatregelen die in de lidstaat van herkomst zijn vastgesteld op grond van richtlijn 2001/24, waarbij een overbruggingsbank wordt opgericht en de verplichting om de uit hoofde van precontractuele of contractuele aansprakelijkheid verschuldigde bedragen te betalen deel blijft uitmaken van de passiva van de kredietinstelling waarop deze maatregelen betrekking hebben.

- e A failure to publish reorganisation measures in respect of a credit institution does not lead to those measures being invalid or their effects being unenforceable in another Member State (persbericht)

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-775/22, C-779/22 en C-794/22 (Banco Santander (Résolution bancaire Banco Popular II)) – 5 september 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:679 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2014/59/EU – Afwikkeling van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen – Bail-in – Afschrijving van kapitaalinstrumenten – Omzetting van achtergestelde obligaties in aandelen en gedwongen overdracht zonder tegenprestatie – Bescherming rechten aandeelhouders en schuldeisers Gebrekkige en onjuiste informatie in het prospectus – Aansprakelijkheidsvordering – Vorderingen die zijn ingesteld tegen de algemene opvolger van de kredietinstelling die onderworpen is aan een afwikkelingsbesluit

Verschillende beleggers hebben nietigheidsvorderingen en aansprakelijkheidsvorderingen ingesteld tegen Banco Santander, in haar hoedanigheid van opvolger van Banco Popular omdat aan deze beleggers in het emissieprospectus beweerdelijk gebrekkige en onjuiste informatie is verstrekt bij de verwerving van kapitaalinstrumenten die vervolgens in aandelen van Banco Popular zijn omgezet.

Hof: Artikel 34, lid 1, onder a) en b), artikel 53, leden 1 en 3, en artikel 60, lid 2, eerste alinea, onder b) en c), van richtlijn 2014/59/EU moeten aldus worden uitgelegd dat zij er, wanneer alle aandelen in het maatschappelijk kapitaal van een kredietinstelling in afwikkeling zijn afgeschreven, aan in de weg staan dat personen die kapitaalinstrumenten hebben verworven die in aandelen van die kredietinstelling zijn omgezet voordat deze is afgewikkeld, tegen die kredietinstelling of haar rechtsopvolger overeenkomstig artikel 6 van richtlijn 2003/71/EG een vordering tot schadevergoeding wegens gebrekkige en onjuiste informatie in het prospectus instellen of een op het nationale recht gebaseerde vordering tot nietigverklaring van de overeenkomst tot inschrijving op die kapitaalinstrumenten, die, gelet op de daaraan verbonden terugwerkende kracht, zou leiden tot terugbetaling van de tegenwaarde van de aanvankelijk verworven kapitaalinstrumenten die vervolgens in aandelen zijn omgezet, vermeerderd met rente vanaf de datum waarop die overeenkomst is gesloten.

De bepalingen van richtlijn 2014/59, en met name artikel 34, lid 1, onder a) en b), en artikel 38, moeten aldus worden uitgelegd dat zij er, wanneer alle aandelen in het maatschappelijk kapitaal van een kredietinstelling in afwikkeling zijn afgeschreven, aan in de weg staan dat personen die kapitaalinstrumenten hebben verworven die bij de afwikkeling zijn omgezet in aandelen van die kredietinstelling en vervolgens zijn overgedragen aan een andere kredietinstelling, op grond van het nationale recht tegen de laatstgenoemde kredietinstelling een vordering tot nietigverklaring van de overeenkomst tot inschrijving op die kapitaalinstrumenten instellen, die, gelet op de daaraan verbonden terugwerkende kracht, zou leiden tot terugbetaling van de tegenwaarde van de kapitaalinstrumenten, vermeerderd met rente vanaf de datum waarop die overeenkomst is gesloten.

HvJ – ARREST – C-579/22 P (Anglo Austrian AAB / BCE en Far East) – 12 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:731 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2013/36/EU – Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Verordening (EU) nr. 468/2014 – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Intrekking vergunning – Omvang bevoegdheid ECB – Verdeling bevoegdheden tussen ECB en nationale autoriteiten – Witwassen en terrorisme

Anglo Austrian AAB AG, rekwirante in de onderhavige zaak, was een in Oostenrijk gevestigde, minder belangrijke kredietinstelling. Belegging-Maatschappij „Far-East” BV (hierna: „aandeelhouder”) is een in Nederland gevestigde holdingmaatschappij die 99,99 % van de aandelen in AAB Bank bezit. Nadat de ECB de vergunning van deze kredietinstelling had ingetrokken, kwam rekwirante bij het Gerecht op tegen het desbetreffende besluit, met als argument dat de ECB haar vergunning had ingetrokken terwijl niet was voldaan aan de voorwaarden van het Unierecht, zoals deze waren omgezet in het Oostenrijkse recht.

Het Gerecht heeft dit beroep verworpen bij arrest van 22 juni 2022, T-797/19. Rekwirante stelt in de onderhavige zaak onder meer dat het Gerecht het nationale recht onjuist heeft uitgelegd en toegepast.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-512/22 P en C-513/22 P (Fininvest/ECB en Berlusconi/ECB) – 19 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:774 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2013/36/EU – Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Toezichtstaken ECB – Verzet tegen de verwerving van een gekwalificeerde deelneming

Fininvest is een holdingmaatschappij naar Italiaans recht die voor 61,21 % in handen was van S. Berlusconi. Fininvest bezat 30,1 % van het maatschappelijk kapitaal van Mediolanum, een beursgenoteerde gemengde financiële holding waarvan Fin. Prog. Italia 26,5 % van het kapitaal bezat. Tot 30 december 2015 had Mediolanum 100 % van het kapitaal van de kredietinstelling Banca Mediolanum in handen.

In 2013 is Berlusconi door de hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken schuldig bevonden aan belastingfraude. De Banca d'Italia heeft de verkoop gelast van de deelneming van Fininvest in Mediolanum die de drempel van 9,99 % overschreed, binnen een termijn van 30 maanden vanaf de oprichting van een met de verkoop belaste trust, en heeft zij de uitoefening van de stemrechten van Fininvest die overeenstemden met de aandelen die moesten worden overgedragen, geschorst voor de termijn die nodig was voor de verwezenlijking van die verkoop.

De hoogste bestuursrechter heeft de tenuitvoerlegging van dat besluit opgeschort en vervolgens bij arrest van 3 maart 2016 dat besluit nietig verklaard. Ondertussen werd Mediolanum op 30 december 2015 geabsorbeerd door haar dochteronderneming Banca Mediolanum.

Banca d'Italia en de ECB hebben zich op het standpunt gesteld dat Fininvest en Berlusconi als gevolg van die fusie en het arrest van de Consiglio di Stato van 3 maart 2016 een gekwalificeerde deelneming in het kapitaal van Banca Mediolanum hadden verworven en hebben hen overeenkomstig de nationale wetgeving tot omzetting van de artikelen 22 en volgende van de CRD IV-richtlijn verzocht om over te gaan tot kennisgeving van die verwerving.

Dat verzoek is zonder gevolg gebleven. De ECB heeft zich verzet tegen de verwerving van de gekwalificeerde deelneming. Fininvest en Berlusconi hebben beroep tot nietigverklaring van het litigieuze besluit ingesteld.

Het Hof wijst erop dat rekwiranten na de datum van inwerkingtreding van de bepalingen tot omzetting van de CRD IV-richtlijn geen gekwalificeerde deelneming in Banca Mediolanum hebben verworven, maar dat zij slechts een eerder verworven deelneming hebben behouden.

De artikelen 22 en 23 van deze richtlijn hebben geen terugwerkende kracht en zijn niet van toepassing op gekwalificeerde deelnemingen die vóór die datum zijn verworven. Rekwiranten stellen dus terecht dat de ECB die artikelen op onrechtmatige wijze met terugwerkende kracht heeft toegepast door zich te verzetten tegen het bezit van een gekwalificeerde deelneming door rekwiranten in Banca Mediolanum.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-913/16 wordt vernietigd. Besluit ECB/SSM/2016 – 7LVZJ6XRIE7VNZ4UBX81/4 van de Europese Centrale Bank (ECB) van 25 oktober 2016 wordt nietig verklaard.

HvJ – CONCLUSIE – C-346/23 (Banco de Santander) – 5 september 2024 – A-G Medina – Spanje – ECLI:EU:C:2024:690 – conclusie

Richtlijn 2004/39/EG (MiFID I) – Financiële instrumenten – Vordering in het belang van consumenten – Procesbevoegdheid van consumentenorganisaties om individuele consumenten te vertegenwoordigen

Tussen mei 2007 en maart 2009 hebben twee natuurlijke personen, Alberto en Andrea, vijf orders geplaatst voor de aankoop van financiële producten bij Banco Banif S.A. (thans Banco Santander). Alle aankopen gebeurden onder de voorwaarden van de MiFID I-richtlijn.

De vereniging van consumenten en gebruikers van algemene diensten heeft namens haar leden Alberto en Andrea een vordering ingesteld tegen Banco Banif SA. Daarin vorderde zij de nietigverklaring op grond van dwaling van de voornoemde overeenkomsten voor de aankoop van financiële producten en tevens de terugbetaling aan de beleggers van een geldbedrag. Die vordering werd toegewezen met betrekking tot bepaalde aankooporders. Bijgevolg werd de bank veroordeeld tot terugbetaling van een geldsom aan de verzoekende partijen, vermeerderd met wettelijke intresten vanaf de datum van de respectieve geannuleerde beleggingen. De verwerende bank heeft na een ongegrond verklaard hoger beroep, cassatieberoep ingesteld bij de verwijzende rechter.

De vraag is of artikel 52, lid 2, van de MiFID I-richtlijn aldus moet worden uitgelegd dat het in de weg staat aan nationale rechtspraak die bij wijze van uitzondering de procesbevoegdheid beperkt van consumentenorganisaties om de individuele belangen te behartigen van bepaalde categorieën van beleggers die consument zijn, op basis van de monetaire waarde en de aard van de financiële producten waarin laatstgenoemden hebben belegd. De verwijzende rechter vraagt zich ook af of het relevant is dat consumentenorganisaties in dergelijke situaties rechtsbijstand genieten en dat de personen die zij vertegenwoordigen de betaling van griffierechten en van de kosten van de tegenpartij vermijden.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 52, lid 2, van richtlijn 2004/39/EG moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan nationale rechtspraak die bij wijze van uitzondering de procesbevoegdheid beperkt van consumentenorganisaties om de individuele belangen te behartigen van bepaalde categorieën beleggers die consument zijn, op basis van de waarde en de aard van de financiële producten waarin laatstgenoemden hebben belegd. Dit laat de vraag onverlet of de rechtsbijstand en de bijbehorende vrijstelling van betaling van griffierechten en van de kosten van de tegenpartij op basis van dergelijke criteria kunnen worden beperkt.

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

HvJ – ARREST – C-109/23 (Jemerak) – 5 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:681 – persbericht – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 833/2014 – Beperkende maatregelen tegen Rusland vanwege situatie in Oekraïne – Verbod om direct of indirect diensten op het gebied van juridisch advies te verlenen – Vrijstelling – Verlijden en uitvoeren koopakte voor onroerend goed door notaris – Bijstand van tolk in het kader van een dergelijke authenticatie

Twee Duitsers wilden een in Berlijn gelegen woning kopen van een in Rusland gevestigde rechtspersoon. Een in Duitsland werkzame notaris heeft geweigerd om de koopakte van die woning te verlijden en uit te voeren, op grond dat niet kon worden uitgesloten dat een dergelijke authenticatie in strijd was met artikel 5 quindecies, lid 2, van verordening nr. 833/2014, dat verbiedt om diensten op het gebied van juridisch advies aan in Rusland gevestigde rechtspersonen te verlenen.

De vragen gaan o.a. over het in artikel 5 quindecies, lid 2, van verordening nr. 833/2014 opgenomen begrip „diensten op het gebied van juridisch advies”. Is het op grond van die bepaling verboden dat een notaris een koopakte verlijdt en uitvoert in de context van een overdracht van onroerend goed dat eigendom is van een in Rusland gevestigde rechtspersoon.

Mocht dat het geval zijn, geldt er dan een vrijstelling op grond van artikel 5 quindecies, lid 6, van die verordening? In wezen staat dit artikel toe dat diensten op het gebied van juridisch advies worden verleend wanneer dit strikt noodzakelijk is om de toegang tot gerechtelijke, administratieve of arbitrageprocedures te waarborgen.

In het kader van de twee bovengenoemde bepalingen rijzen soortgelijke vragen met betrekking tot de bijstand die een tolk verleent aan partijen die de taal waarin de procedure voor de authenticatie bij een notaris plaatsvindt, onvoldoende machtig zijn.

Nederland, Duitsland, Estland, Polen en Finland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 5 quindecies, lid 2, onder b), van verordening (EU) nr. 833/2014, moet aldus worden uitgelegd dat:

– noch het verlijden, door een notaris van een lidstaat, van een koopakte voor een op het grondgebied van die lidstaat gelegen onroerend goed dat toebehoort aan een in Rusland gevestigde rechtspersoon,

– noch de handelingen tot uitvoering van een dergelijke geauthentiseerde koopakte die door die notaris zijn verricht met het oog op het doorhalen van de op dat onroerend goed rustende lasten, de betaling van de verkoopprijs aan de verkoper en de overschrijving van de eigendomsoverdracht in het kadastraal register,

– noch de vertaaldiensten die een tolk bij deze authenticatie verleent om de vertegenwoordiger van die rechtspersoon die de taal van de notariële bespreking niet machtig is bij te staan,

onder het in deze bepaling neergelegde verbod vallen om diensten op het gebied van juridisch advies te verlenen aan een dergelijke rechtspersoon.

- A notary does not breach the sanctions against Russia when he or she authenticates the sale of a property owned by an unlisted Russian company (persbericht)
- EU-Hof oordeelt over het begrip ‘diensten op het gebied van juridisch advies’ in EU-sanctiewetgeving (ECER)
- HvJ EU: vastgoedtransacties geen juridische adviesdienst in de zin van EU-sanctiewetgeving (NJB)

HvJ – ARREST – C-67/23 (S.Z) – 5 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:680 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 194/2008 – Verordening (EEG) nr. 2913/92 – Beperkende maatregelen tegen Birma/Myanmar – Teakhouten stammen van oorsprong uit Birma/Myanmar – Bewerking in Taiwan – Invoer naar de EU vanuit Taiwan – Communautair douanewetboek – Begrip ‘ingrijpende verwerking of bewerking’ – Door de Taiwanese overheid afgegeven certificaat van oorsprong

Samenvatting onder: Douane

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-29/22 P KS en KD / Raad e. a. - C-44/22 P Commissie / KS e.a. (EU) – 10 september 2024 – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:725 – conclusie – arrest**

Gemeenschappelijk optreden 2008/124/GBVB – Artikel 24, lid 1, tweede alinea, laatste volzin, VEU – Artikel 275 VWEU – Rechtsstaatmissie EU in Kosovo (Eulex Kosovo) – Handelen en nalaten van instellingen van de Unie – Ontoereikende onderzoeken naar foltering en verdwijning van en moord op personen – Bevoegdheid HvJ om uitspraak te doen op dit beroep

KS en KD hebben in 1999 hun familieleden verloren in de nasleep van het conflict in Kosovo. Deze moorden en verdwijningen zijn nooit opgehelderd. In 2008 heeft de Unie een civiele missie ingesteld, de rechtsstaatmissie van de Europese Unie in Kosovo (Eulex Kosovo), die onder meer tot taak had dergelijke misdrijven te onderzoeken. KS en KD hebben tegen de Unie een vordering tot schadevergoeding ingesteld wegens schending van hun grondrechten omdat deze misdrijven niet naar behoren zouden zijn onderzocht. Kunnen de rechterlijke instanties van de Unie kennisnemen van hun vorderingen? Het Gerecht heeft deze vraag ontkennend beantwoord.

De Commissie wordt gesteund door Nederland, België, Luxemburg, Zweden, Roemenië en Finland. De Raad wordt ondersteund door Frankrijk en Tsjechië.

Hof (Grote Kamer): De beschikking van het Gerecht van de Europese Unie van 10 november 2021, KS en KD/Raad e.a. in zaak T-771/20, EU:T:2021:798, wordt vernietigd voor zover het Gerecht zich kennelijk onbevoegd heeft verklaard om kennis te nemen van het door KS en KD ingestelde beroep op grond dat daarin politieke of strategische kwesties aan de orde werden gesteld die betrekking hebben op de bepaling en de uitvoering van het Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB), voor zover volgens dit beroep:

– *de artikelen 2 en 3 EVRM en de artikelen 2 en 4 Handvest EU door Eulex Kosovo waren geschonden, omdat er wegens het gebrek aan geschikt personeel bij deze missie voor de uitoefening van haar uitvoerend mandaat geen geëigend onderzoek was gedaan naar de verdwijning van en de moord op hun familieleden, welke schending op 11 november 2015 wat KS betreft en op 19 oktober 2016 wat KD betreft vastgesteld was door het Human Rights Review Panel (panel voor de beoordeling van de mensenrechtensituatie; HRRP) dat werd ingesteld op grond van gemeenschappelijk optreden 2008/124/GBVB van de Raad van 4 februari 2008 inzake de rechtsstaatmissie van de Europese Unie in Kosovo, EULEX KOSOVO;*

– *artikel 6, lid 1, en artikel 13 van dit verdrag en artikel 47 van dit Handvest waren geschonden omdat het ontbreekt aan bepalingen over rechtsbijstand voor verzoekers die daarvoor in aanmerking komen tijdens procedures bij het HRRP en omdat het HRRP is ingesteld zonder de bevoegdheid zijn beslissingen ten uitvoer te leggen en zonder een rechtsmiddel te bieden voor mensenrechtenschendingen door Eulex Kosovo;*

– *geen corrigerende maatregelen waren genomen om geheel of gedeeltelijk een einde te maken aan de in het eerste en het tweede streepje genoemde schendingen toen de bevindingen van het HRRP*

naar verluidt op 29 april 2016 door het hoofd van Eulex Kosovo ter kennis van de Europese Unie waren gebracht;

- sprake was van misbruik of oneigenlijk gebruik van uitvoerende macht door de Raad van de Europese Unie en de Europese Dienst voor extern optreden op 12 oktober 2017 omdat zij hebben aangegeven dat Eulex Kosovo alles had gedaan wat in haar macht lag om de misdrijven te onderzoeken waarvan de familieleden van KS en KD het slachtoffer waren geworden, en dat het HRRP niet was bedoeld als rechterlijke instantie, en
- sprake was van misbruik of oneigenlijk gebruik van uitvoerende of overheidsmacht omdat in de zaak van KD, een geval van een oorlogsmisdrijf, geen juridisch deugdelijke toetsing door Eulex Kosovo en/of de Special Prosecutors Office (gespecialiseerd openbaar ministerie) voor onderzoek, en vervolging voor het Kosovotribunaal was gewaarborgd.

De hogere voorzieningen in de zaken C-29/22 P en C-44/22 P worden verworpen voor het overige. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie voor een oordeel over de ontvankelijkheid en, in voorkomend geval, de gegrondheid van het beroep van KS en KD, evenals over hun verzoek om maatregelen van instructie strekkende tot overlegging van de volledige versie van het operatieplan (OPLAN) van Eulex Kosovo sinds de instelling van die missie.

- 📌 A Political Question Doctrine for the CFSP ([verfassungsblog](#))
- 📌 The Final Episode of a (Never-Ending) Series? CFSP Damages Claims and the ECHR Accession ([European law blog](#))
Paying attention to the CJEU's recent judgment KS&KD, this post argues that the CJEU's jurisdiction for damages claims is not capable of changing the prosperities of the EU's accession to the ECHR.
- 📌 An EU external relations political question doctrine that suffers no human rights exception: Joined cases C-29/22 P and C-44/22 P KS and KD on the Court's jurisdiction in CFSP matters ([European law blog](#))
This post explores the Court of Justice's ruling in KS and KD v Council, expanding its jurisdiction in Common Foreign and Security Policy (CFSP) matters while balancing judicial oversight with strategic political decisions, especially regarding human rights in EU missions.

HvJ – ARREST – C-351/22 (Neves 77 Solutions) – 10 september 2024 – Grote Kamer – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:723 – persbericht – conclusie – arrest

Besluit 2014/512/GBVB – Artikel 24, lid 1, tweede alinea, laatste volzin, VEU – Artikel 275 VWEU – Artikel 215 VWEU – Artikel 17 Handvest EU – Beperkende maatregelen tegen Rusland – Bevoegdheid HvJ – Recht op eigendom – Rechtszekerheidsbeginsel – Legaliteitsbeginsel – Tussenhandeldiensten met betrekking tot militaire uitrusting – Verbod om dergelijke diensten te verlenen – Geen kennisgeving aan de bevoegde nationale autoriteiten – Bestuurlijke overtreding – Geldboete – Automatische verbeurdverklaring

De vraag is o.a. of het Hof bepalingen van Besluit 2014/512/GBVB mag uitleggen, gelet op de beperkingen die artikel 24, lid 1, VEU en artikel 275 VWEU stellen aan zijn bevoegdheid op het gebied van het GBVB. Parallel met de onderhavige zaak behandelt het Hof de twee gevoegde zaken KS en KD/Raad e.a. en Commissie/KS e.a. (zaken C-29/22 P en C-44/22 P waarin het eveneens gaat om de vraag in hoeverre er beperkingen zijn gesteld aan de bevoegdheid van het Hof op het gebied van het GBVB.

De ruimere context van al deze zaken wordt gevormd door de lopende onderhandelingen over de toetreding van de Unie tot het EVRM. Alle andere onderhandelingshoofdstukken, die als gevolg van

advies 2/13 werden geopend, lijken te zijn afgesloten, met uitzondering van één overblijvende kwestie, namelijk de omvang van de bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de Unie op het gebied van het GBVB.

Nederland, Oostenrijk en Roemenië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof (Grote Kamer): Artikel 2, lid 2, onder a), van besluit 2014/512/GBVB moet aldus worden uitgelegd dat het in die bepaling neergelegde verbod om tussenhandeldiensten te verlenen ook van toepassing is wanneer de militaire uitrusting waarop de betrokken tussenhandelstransactie betrekking heeft, nooit op het grondgebied van een lidstaat is ingevoerd.

Artikel 2, lid 2, onder a), van besluit 2014/512, gelezen in het licht van artikel 17 Handvest EU en de beginselen van rechtszekerheid en legaliteit ter zake van straffen, moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale maatregel tot verbeurdverklaring van de volledige opbrengst van een in dat artikel 2, lid 2, onder a), bedoelde tussenhandelstransactie, die automatisch wordt opgelegd nadat de bevoegde nationale autoriteiten hebben vastgesteld dat het verbod om die transactie te verrichten en de verplichting om deze aan te melden, niet zijn nageleefd.

- e Restrictive measures against Russia: the confiscation of the entire proceeds of a brokering transaction covered by the prohibition on providing brokering services for military equipment is permitted ([persbericht](#))

GERECHT – ARREST – T-744/22 (Tokrareva/Raad) – ECLI:EU:T:2024:608 – arrest

Beperkende maatregelen – Bevriezing van tegoeden – Situatie in Oekraïne – Handhaving van verzoekers naam op de lijst – Begrip ‘verbonden’ – Artikel 2, lid 1, in fine, van besluit 2014/145/GBVB – Begrip ‘profijt getrokken van een vooraanstaand zakenman die in Rusland actief is’ – Artikel 2, lid 1, onder g), van besluit 2014/145 – Beoordelingsfout – Niet-contractuele aansprakelijkheid

Verzoeksters vader is de CEO van Transneft, een groot Russisch olie- en gasbedrijf en is geplaatst op de lijst in de bijlage bij besluit 2014/145, o.a. omdat hij de Russische besluitvormers steunden die verantwoordelijk zijn voor de annexatie van de Krim en de destabilisatie van Oost-Oekraïne daar voordeel bij had. Bij besluit (GBVB) 2022/1272 is verzoeksters naam aan de litigieuze lijsten toegevoegd. Verzoekster verzoekt het Gerecht de bestreden handelingen nietig te verklaren voor zover zij haar betreffen. Zij voert vier middelen aan. Het eerste middel betreft schending van het recht op effectieve rechterlijke bescherming en niet-nakoming van de motiveringsplicht. Het tweede middel betreft een onjuiste rechtsopvatting en kennelijke beoordelingsfouten. Het derde middel betreft schending van het evenredigheidsbeginsel en van de grondrechten. Het vierde middel betreft schending van het rechtszekerheidsbeginsel en het beginsel van gelijke behandeling.

Gerecht: Besluit (GBVB) 2022/1530, besluit (GBVB) 2023/572, uitvoeringsverordening (EU) 2023/571, besluit (GBVB) 2023/1767, en uitvoeringsverordening (EU) nr. 2023/1765, worden nietig verklaard voor zover de naam van Maya Tokareva is gehandhaafd op de lijst van personen, entiteiten en lichamen waarop deze beperkende maatregelen van toepassing zijn. Het verzoek tot schadevergoeding van Tokareva wordt afgewezen.

Arresten van Gerecht waarin het beroep wordt verworpen

- T-290/22 en T-763/22 (Kesaev) – 4 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:575
Beperkende maatregelen – Bevriezing van tegoeden – Situatie in Oekraïne – Plaatsing en handhaving van verzoekers naam op de lijst
- T-370/22 (Al Assad/Raad) – 4 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:588
Beperkende maatregelen – Bevriezing van tegoeden en economische middelen – Situatie in Syrië – Lijst van personen waarvan de tegoeden en economische middelen zijn bevroren – Inschrijving van verzoekers naam op de lijst – Criterium van de familiale band – Exceptie van onwettigheid
- T-528/22 (Belaruskali) – 18 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:633
Beperkende maatregelen – Bevriezing van tegoeden – Situatie in Oekraïne – Plaatsing naam van verzoeker op lijst – Overheidsonderneming
- T-494/2 (NKO AO National Settlement Depository (NSD)/Raad) – 11 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:607
Beperkende maatregelen – Bevriezing van tegoeden – Plaatsing en handhaving van de naam van de verzoeker op de lijst – Motiveringsplicht – Beoordelingsfout – Begrip ‘materiële of financiële steun aan de regering van de Russische Federatie’ – Vrijheid van ondernemerschap
- T-644/22 (Timchenko/Raad) – **Grote Kamer** – 11 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:621
Beperkende maatregelen – Bevriezing van tegoeden – Situatie in Oekraïne – Plaatsing van de naam van verzoekers op de lijst – Verplichting tot melding van de tegoeden of economische middelen die toebehoren aan, eigendom zijn, in het bezit zijn of onder zeggenschap staan van verzoekers – Verplichting tot samenwerking met de bevoegde nationale autoriteit – Deelname aan activiteiten die tot doel of gevolg hebben dat de beperkende maatregelen worden omzeild – Artikel 9, leden 2 en 3, van verordening (EU) nr. 269/2014 – Beroep tot nietigverklaring – Procesbevoegdheid – Rechtstreeks geraakt – Regelgevingshandeling die geen uitvoeringsmaatregel met zich meebrengt – Procesbelang – Ontvankelijkheid – Misbruik van bevoegdheid – Bevoegdheid van de Raad – Evenredigheid – Rechtszekerheid

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-428/24 en C-476/24 (FZ AR e.a.), verwijzing uit **Italië** over **bevriezing van tegoeden** en de vraag of goederen die ondergebracht zijn in een discretionaire **trust** ook toebehoren aan de begunstigde van de trust (zelfs als de begunstigde op grond van nationaal recht uitdrukkelijk is verboden om gebruik te maken van de goederen)

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

HvJ – CONCLUSIE – [C-809/23 \(Sumitomo Chemical Agro Europe\)](#) – 19 september 2024 – A-G Campos Sánchez-Bordona – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:772 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 528/2012 – Richtlijn 2003/4/EG – Biociden – Toelating voor het op de markt aanbieden – Verzoek om toegang tot informatie over een toegelaten product – Omvang van de toegang tot informatie

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

Gezondheid, geneesmiddelen, levensmiddelen en etikettering

EHRM – ARREST – [Pindo Mulla t. Spanje](#) – 17 september 2024 – **Grote Kamer** – 15541/20 – ECLI:CE:ECHR:2024:0917JUD001554120 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikelen 8 en 9 EVRM – Bloedtransfusie ondanks weigering patiënt vanwege geloof – Autonomie patiënt – Informed consent medische behandeling

Samenvatting onder: [Godsdienstvrijheid](#)

HvJ – ARREST – [C-88/23 \(Parfümerie Akzente\)](#) – 19 september 2024 – Zweden – ECLI:EU:C:2024:765 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 75/324/EEG – Verordening (EG) nr. 1223/2009 – Diensten van de informatiemaatschappij – Onlinepromotie en -verkoop van cosmetische producten – Etiketteringsverplichtingen – Taalkeuze

Samenvatting onder: [Digitalisering, diensten van de informatiemaatschappij](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-438/23 \(Protéines France e.a.\)](#) – 5 september 2024 – A-G Ćapeta – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:704 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 1169/2011 – Benaming plantaardige levensmiddelen – Eerlijke informatiepraktijken – Nationaal verbod op gebruik van benaming van dierlijke producten voor levensmiddelen met plantaardige eiwitten – Beperking tot producten die op het nationale grondgebied zijn vervaardigd – Restbevoegdheid van de lidstaten?

Samenvatting onder: [institutioneel](#)

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 6 september 2024 –
ECLI:NL:HR:2024:1139**

**Richtlijn 2001/83/EG – Geneesmiddelenrichtlijn – Toepassingsgebied richtlijn –
Richtlijnconforme uitleg Geneesmiddelenwet – Uitzondering op vergunningplicht – Beperking
verstrekking door apotheek zelf vervaardigd medicijn**

Een farmaceutisch bedrijf vordert dat het twee apotheken wordt verboden zonder vergunning aan patiënten een door de apotheken bereid medicijn te leveren. In cassatie gaat het om de vraag of op grond van de Geneesmiddelenwet, toegepast conform Richtlijn 2001/83/EG, een kwantitatieve beperking geldt voor verstrekking door een apotheek aan patiënten van door die apotheek zelf vervaardigde medicijnen waarvoor de apotheek niet beschikt over een handels- en fabrikantenvergunning.

Prejudiciële vragen:

1. *Verdraagt een richtlijnconforme uitleg van art. 18 lid 5 en 40 lid 3 Gnw gelet op het bepaalde in artikel 3, lid 2 geneesmiddelenrichtlijn zich ermee dat de beoordeling van een in de nationale wet opgenomen uitzondering op de vergunningplicht mede berust op een kwantitatieve maatstaf die met een getalscriterium is geconcretiseerd?*
2. *Staat het de nationale instanties vrij om een geneesmiddel dat valt onder artikel 3, lid 2 geneesmiddelenrichtlijn waardoor de in artikelen 6 en 40 geneesmiddelenrichtlijn geregelde vergunningplichten niet gelden, op grond van een in de nationale wet geregelde kwantitatieve voorwaarde die met een getalscriterium is geconcretiseerd onder een nationale vergunningplicht te brengen?*
3. *Is het voor de beantwoording van de vragen 1 en 2 van belang of de geneesmiddelenrichtlijn voor de in deze zaak relevante onderdelen in volledige harmonisatie voorziet en zo ja, voorziet deze in volledige harmonisatie?*
4. *In hoeverre is het voor de beantwoording van de vragen 1 en 2 van belang dat de in art. 40 lid 2, tweede zinsnede, geneesmiddelenrichtlijn geregelde uitzondering volgens de Nederlandse taalversie geldt “voor verstrekking in het klein” onderscheidenlijk volgens de Engelse, Franse en Italiaanse taalversies van de richtlijn betrekking lijkt te hebben op een aantal handelingen verricht door de apotheker in het kader van de detailhandel?*

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-451/24 (Kwizda Pharma II), verwijzing uit **Oostenrijk** over voeding voor medisch gebruik en reikwijdte richtlijn 2001/83/EG (**communautair wetboek geneesmiddelen**)
- C-563/24 (PB Vi Goods), verwijzing uit Duitsland over **artikel 16 Handvest EU** (vrijheid van ondernemerschap) en vordering tot verbod op gebruik van **benaming van gin voor alcoholvrije gin**

OVERIG

Speciaal verslag 12/2024: De EU-respons op de COVID-19-pandemie — Algehele positieve beoordeling voor de medische agentschappen van de EU, ondanks ongekende omstandigheden, PB C, C/2024/5437, 5.9.2024

Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – Pindo Mulla t. Spanje – 17 september 2024 – Grote Kamer – 15541/20 – ECLI:CE:ECHR:2024:0917JUD001554120 – persbericht – arrest

Artikelen 8 en 9 EVRM – Weigering bloedtransfusie vanwege geloof – Autonomie patiënt – Levensbedreigende situatie – Informed consent medische behandeling – Schending

Klaagster wil vanwege haar geloof geen bloedtransfusie. Tijdens een medische behandeling kreeg ze een interne bloeding, met ernstige bloedarmoede tot gevolg. Ze is daarom per ambulance naar een ander ziekenhuis gereden, waar vanwege haar levensbedreigende situatie toch een bloedtransfusie is gegeven.

Klaagster is zelf niet gekend in deze beslissing, ondanks het feit dat deze werd genomen toen ze vervoerd werd naar het andere ziekenhuis en op dat moment bij bewustzijn en aanspreekbaar was. Klaagster ging ervanuit dat zij een alternatieve behandeling zou krijgen (waar het ziekenhuis in gespecialiseerd is), omdat zij herhaaldelijk heeft aangegeven geen bloedtransfusie te willen.

Naar het oordeel van het hof moet er in een levensbedreigende situatie een afweging gemaakt worden tussen het recht op leven en de autonomie van de patiënt. Als – kort gezegd – niet duidelijk kan worden vastgesteld wat de patiënt wil, dan moet er levensreddende zorg worden verleend.

In dit geval functioneerde het systeem waarbinnen de voorkeur van de patiënt werd geregistreerd, niet effectief. Als gevolg daarvan werd de beslissing om een bloedtransfusie te geven, gemaakt op basis van onjuiste informatie. Deze tekortkomingen hebben ertoe geleid dat de autonomie van klaagster, in het licht van haar vrijheid van godsdienst, is geschonden.

 Jehovah's Witnesses, emergency surgery and blood products: Pindo Mulla ([law&religion](#))

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Missaoui en Akhandaf t. België – 26 september 2024 – 54795/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:0903DEC005479521 – persbericht – beslissing

Artikel 35 EVRM – Burkini in openbaar zwembad – Nationale rechtsmiddelen niet uitgeput – Beroep niet ontvankelijk

Samenvatting onder: [EHRM](#)

NOOT – bij EHRM 9 april 2024, [Mykias e.a. t. België](#)

ECtHR's Veil of Ignorance: Intersectionality and Indirect Discrimination in the Belgian Headscarf Ban in School ([EJILtalk](#))

EHRM factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-498/22 t/m C-500/22 (Novo Banco e.a.) – 5 september 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:686 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2001/24/EG – Richtlijn 93/13/EG — Artikelen 17, 21, 38 en 47 Handvest EU – Sanering en liquidatie van kredietinstellingen – Overbruggingsbank – Oneerlijke bedingen – Recht van de lidstaat waar de betrokken procedure is geopend (lex concursus) – Gevolgen saneringsmaatregel in andere lidstaten – Wederzijdse erkenning – Verzuim van de plicht om saneringsmaatregel bekend te maken – Eigendomsrecht – Effectieve rechterlijke bescherming — Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Hoedanigheid van de ‘overbruggingsbank’ om in rechte te worden aangesproken

Samenvatting onder: [financiële markten en diensten](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-254/23 (INTERZERO) – 26 september 2024 – **Grote Kamer** – A-G Collins – Slovenië – ECLI:EU:C:2024:794 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/123/EG – Richtlijn 2008/98/EG – Artikelen 16 en 17 Handvest EU – Afval – Diensten van algemeen economisch belang – Vrijheid van vestiging en vrijheid van dienstverlening — Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Evenredigheid

Samenvatting onder: [Milieu](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-563/24 (PB Vi Goods), verwijzing uit Duitsland over **artikel 16 Handvest EU** (vrijheid van ondernemerschap) en vordering tot verbod op gebruik van **benaming van gin voor alcoholvrije gin**

REGELGEVING

Besluit (EU) 2024/2218 van de Raad van 28 augustus 2024 inzake de ondertekening namens de Europese Unie van het Kaderverdrag van de Raad van Europa over artificiële intelligentie en de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat, [PB L, 2024/2218, 4.9.2024](#)

OVERIG

- Besluit (EU) 2024/2218 van de Raad van 28 augustus 2024 inzake de ondertekening namens de Europese Unie van het Kaderverdrag van de Raad van Europa over artificiële intelligentie en de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat, [PB L, 2024/2218, 4.9.2024](#)
- Vijftien jaar Handvest in Nederland. Van afwachtend muurbloempje tot ongenode party crasher ([Bijzonder strafrecht](#))

- Enhancing Implementation of UPR recommendations through judicial Engagement (rechters voor rechters)
Following-up on the side event organised in June 2023 on the “Contribution of legal professions to the work of the Human Rights Council and its Universal Periodic Review (UPR)”, this year the panel will discuss the next steps, and focus more specifically on the role played by the judiciary. In particular the implications, in terms of implementation of the recommendations, of enhancing awareness of the judiciary.

EHRM factsheets en guides

- Guide on Article 1 ECHR - Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability
- Guide on Article 46 ECHR - Binding force and execution of judgments

WIKI

- Handvest grondrechten EU
- Europees Hof voor de rechten van de mens (EHRM)

Handel

OVERIG

Safeguarding Self-Determination of Western Sahara: All Eyes Set on the General Court (European law blog)

The Western Sahara conflict faces new scrutiny in the EU. The CJEU's imminent ruling on EU-Morocco trade deals may redefine EU external relations, raising legal questions on sovereignty and international law.

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – CONCLUSIE – C-227/23 (Kwantum Nederland en België/Vitra) – 5 september 2024 – A-G Szpunar – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2024:698 – conclusie – arrest verwacht op 24.10.2024

Richtlijn 2001/29/EG – Berner Conventie – Artikelen 17, lid 2 en 52, lid 1, Handvest EU – Artikel 351, eerste alinea, VWEU – Auteursrecht – Reproductie- en distributierecht – Auteursrechtelijke bescherming van voorwerpen van toegepaste kunst waarvan het land van oorsprong geen lidstaat is – Verkoop namaak design stoel – Reciprociteitstoets – Bevoegdheidsverdeling tussen Unie en lidstaten

Deze zaak gaat over de vraag of een van oorsprong Amerikaanse designstoel - de Dining Sidechair Wood, ontworpen door Charles en Ray Eames - in Nederland en België als ‘werk van toegepaste kunst’ auteursrechtelijke bescherming geniet. In oktober 2004 heeft een Zwitsers bedrijf het auteursrecht verworven. Kwantum exploiteert in Nederland en België een winkelketen in woonartikelen, waaronder

meubilair. Sinds 2014 verkoopt het een soortgelijke stoel. De Nederlandse Hoge Raad stelt vragen over de auteursrechtbescherming in dit geval.

In de onderhavige zaak rijst de vraag of de lidstaten vrij zijn om de in de Berner Conventie vervatte reciprociteitsclausule toe te passen op werken van toegepaste kunst die afkomstig zijn uit derde landen die deze werken enkel krachtens een bijzondere regeling beschermen. Het beginsel van nationale behandeling kent in de Berner Conventie enkele zeldzame uitzonderingen. Eén daarvan betreft de bescherming van werken van toegepaste kunst.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, onder a), en artikel 4 van richtlijn 2001/29/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich ertegen verzetten dat de lidstaten de reciprociteitsclausule van artikel 2, lid 7, van de Berner Conventie toepassen.

Artikel 351, eerste alinea, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het een lidstaat niet toestaat om, in afwijking van de Unierechtelijke bepalingen, de thans in artikel 2, lid 7, van de Berner Conventie opgenomen reciprociteitsclausule toe te passen jegens de houder van de auteursrechten op een werk waarvan het land van oorsprong de Verenigde Staten van Amerika is.

- A-G: Reciprociteitsclausule Berner Conventie niet toepasbaar onder Unierecht ([IE forum](#))
- Conclusie: Reciprociteitsclausule niet toepassen jegens houder waarvan land van oorsprong VS is ([Boek 9](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-93/23 P (EUIPO/ Neoperl) – 12 september 2-24 – A-G Pikamae – ECLI:EU:C:2024:751 – [conclusie](#)

Verordening (EG) nr. 207/2009 – Verordening (EU) 2017/1001 – Uniemerkt – Tekens die een Uniemerkt kunnen vormen – Absolute weigeringsgronden – Afwijzing van de aanvraag – Omvang rechterlijke toetsing door Gerecht

Deze hogere voorziening berust op slechts één middel, namelijk de gestelde schending door het Gerecht van artikel 72, lid 3, van verordening (EU) 2017/1001. De door het EUIPO aangevoerde argumenten doen echter belangrijke vragen rijzen over *de omvang van de rechterlijke toetsing door het Gerecht van een beslissing van de kamer van beroep* van dit agentschap van de Unie. Meer in het bijzonder wordt het Hof in deze hogere voorziening verzocht zich uit te spreken over de omvang van de door die bepaling aan het Gerecht verleende bevoegdheid tot wijziging en de voorwaarden voor de uitoefening daarvan. Aangezien het hier gaat om aangelegenheden in verband met de toekenning van bevoegdheden, zijn zij van constitutionele aard. Bovendien zal het antwoord op deze vragen waarschijnlijk aanzienlijke gevolgen hebben die een stuk verder reiken dan het hoofdgeding, namelijk gevolgen voor het rechtstelsel van de Unie in zijn geheel.

Het Gerecht heeft zijn bevoegdheid tot wijziging uitgeoefend, ook al was het volgens de A-G niet in een positie om vast te stellen welke beslissing de kamer van beroep had moeten nemen. Aangezien de kamer geen standpunt had ingenomen over de toepassing van artikel 7, lid 1, onder a), van verordening nr. 207/2009, *kon het Gerecht namelijk niet met de nodige zekerheid vaststellen op welke rechtsgrond het EUIPO zijn weigering om het betrokken teken als Uniemerkt in te schrijven, uiteindelijk zou baseren*. Het Gerecht heeft volgens de A-G dus de grenzen van zijn bevoegdheid overschreden.

De A-G is van mening dat hoewel de onjuiste rechtsopvatting waarvan het Gerecht blijk heeft gegeven, slechts betrekking heeft op de laatste stap van zijn juridische redenering, die de uitoefening van de bevoegdheid tot wijziging betreft, het een feit blijft dat de door het Gerecht onderzochte juridische aspecten intrinsiek met elkaar zijn verbonden en derhalve een beslissing ex novo verdienen.

A-G geeft het Hof in overweging: het arrest van het Gerecht van de Europese Unie in zaak T-487/21 in zijn geheel te vernietigen; de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht van de Europese Unie.

HvJ – CONCLUSIE – C-339/22 (BSH Hausgeräte GmbH/Electrolux) – 5 september 2024 – A-G Emiliou – Grote Kamer – Zweden – ECLI:EU:C:2024:687 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Brussel I -bis – Octrooien – Inbreukvordering – Exceptie van ongeldigheid – Reflexieve werking

Samenvatting onder: [IPR](#)

GERECHT – ARREST – T-727/20 RENV (Kirimova) – 25 september 2024 – ECLI:EU:T:2024:646 – [arrest](#)

Verordening (EU) 2017/1001 – Vertegenwoordiging voor het EUIPO – Inschrijving op de lijst van erkende gemachtigden – Afwijzing van het verzoek – Aanvrager die geen onderdaan is van een lidstaat van de EER – Ontheffing van de nationaliteitsvoorwaarde – Begrip ‘hooggekwalificeerde beroepsbeoefenaar’ – Rechtzekerheidsbeginsel – Recht om te worden gehoord – Herziening – Onbevoegdheid van het Gerecht

Verzoekster, Nigar Kirimova, vordert vernietiging van beslissing nr. ER 93419-2020 van de uitvoerend directeur van het EUIPO van 30 september 2020 inzake het verzoek om ontheffing dat zij heeft ingediend krachtens artikel 120, lid 4, onder b), van verordening (EU) 2017/1001.

Gerecht: Beslissing nr. ER 93419-2020 van de uitvoerend directeur van het EUIPO van 30 september 2020 inzake het verzoek om ontheffing dat Nigar Kirimova heeft ingediend krachtens artikel 120, lid 4, onder b), van verordening (EU) 2017/1001 wordt vernietigd.

RECHTSPRAAK NL – VOORGENOMEN PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hoge Raad – 20 september 2024 – [ECLI:NL:HR:2024:1263](#)

Richtlijn 2001/29/EG1 (Auteursrechtlijn) – Publicatie wetenschappelijke online editie van dagboek van Anne Frank – Geo-blocking – Mededeling aan het publiek

In dit kort geding gaat het om publicatie op een website van een nieuwe wetenschappelijke online editie van het dagboek van Anne Frank. Op delen van de versies A en B van het dagboek (hierna ook: het werk) heeft het Anne Frank Fonds in Nederland nog tot 2037 het auteursrecht. In een aantal andere landen, waaronder België, is het auteursrecht op het werk al in 2016 vervallen.

In dit geding is aan de orde of de Stichting c.s. met de publicatie inbreuk maken op het auteursrecht van het Anne Frank Fonds in Nederland. In dat kader dient de vraag te worden beantwoord of door het hanteren van geografische toegangsblokkering (hierna ook: geo-blocking), waardoor de website niet toegankelijk is vanaf een IP-adres in Nederland, wordt voorkomen dat met die publicatie een mededeling aan het publiek in Nederland wordt gedaan als bedoeld in art. 3 lid 1 van Richtlijn 2001/29/EG1 (hierna: Auteursrechtlijn). Meer in het bijzonder rijst daarbij de vraag of de mogelijkheid om de website van de Vereniging vanuit Nederland met behulp van een VPN- of soortgelijke dienst te bereiken, meebrengt dat, ondanks de maatregel van geo-blocking, een mededeling aan het publiek in Nederland wordt gedaan. Daarmee hangt samen de vraag of voor de beoordeling of een mededeling aan een bepaald publiek wordt gedaan, van belang is of die mededeling tot dat publiek is gericht en wat de betekenis in dat verband is van de wil van degene die het werk op een website publiceert, respectievelijk de door deze daarbij getroffen beperkende maatregelen.

Voornemen tot het stellen van prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de EU. Utlating partijen.

- Prejudiciële vragen over dagboek Anne Frank, geo-blocking en VPN-omzeiling ([Boek 9](#))
- Prejudiciële vragen over mededeling aan het publiek en de rol van geo-blocking ([IE-forum](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Austrian Supreme Court tackles right of reproduction, three-step test, and parody defence in Robber Hotzenplotz copyright case ([IPKat](#))

NOOT – bij prejudiciële verwijzing, [C-412/24 \(Fauré Le Page\)](#)

Prejudiciële vragen merkenrecht: is een verkeerd vermeld oprichtingsjaar misleidend? ([IE-forum](#))

Insolventie

HvJ – ARREST – [C-501/23 \(Finanzamt Wilmersdorf\)](#) – 19 september 2024 – Duitsland – [ECLI:EU:C:2024:776](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) 2015/848 – Insolventieprocedure – Internationale bevoegdheid – Centrum van de voornaamste belangen van een natuurlijke persoon die als zelfstandige een beroepsactiviteit uitoefent – Begrip ‘hoofdvestiging’ – Begrip ‘vestiging’ – Voorzitter van de raad van toezicht van een naamloze vennootschap

Tegen de schuldenaar DL is bij de Duitse rechter een insolventieprocedure aangevraagd. Ten tijde van de aanvraag had de schuldenaar verblijfadressen in Duitsland, Monaco, de Verenigde Staten en op een eiland in Franse Antillen. Hij was de voorzitter van de raad van toezicht van een in Duitsland gevestigde naamloze vennootschap naar Duits recht. De vragen gaan o.a. over de internationale bevoegdheid van de Duitse rechter en de begrippen vestiging en hoofdvestiging.

Hof: Artikel 3, lid 1, derde alinea, van verordening (EU) 2015/848 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „hoofdvestiging” van een natuurlijke persoon die als zelfstandige een bedrijfs- of beroepsactiviteit uitoefent in de zin van deze bepaling, niet overeenkomt met het begrip „vestiging” in artikel 2, punt 10, van die verordening.

Artikel 3, lid 1, tweede alinea, van verordening 2015/848 moet aldus worden uitgelegd dat in het geval van een natuurlijke persoon die als zelfstandige een bedrijfs- of beroepsactiviteit uitoefent, wordt vermoed dat, zolang het tegendeel niet is bewezen, het centrum van de voornaamste belangen van deze persoon gelegen is op de plaats van diens hoofdvestiging, ook al is het voor deze activiteit niet nodig om mensen of goederen in te zetten.

Institutioneel

HvJ – ARREST – C-494/22 P (Commissie/Tsjechië) – 5 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:684 – conclusie – arrest

Eigen middelen van de Europese Unie – Betaling aan de Europese Commissie van bedragen die overeenkomen met een verlies aan eigen middelen – Beroep wegens ongerechtvaardigde verrijking van de Unie – Opname van niet-geïnde bedragen in boekhouding B – Termijnen – Ontheffing van de verplichting tot terbeschikkingstelling van de bedragen van de vastgestelde rechten die oninbaar zijn verklaard – Voorwaarden

Met haar hogere voorziening vordert de Europese Commissie gedeeltelijke vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-151/20 waarbij het Gerecht het door de Tsjechische Republiek krachtens artikel 268 VWEU ingestelde beroep tot teruggaaf van het bedrag van ongeveer 1,6 miljoen EUR dat was afgedragen uit hoofde van eigen middelen van de Europese Unie, gedeeltelijk heeft toegewezen

Nederland heeft in de hogere voorziening geïntervenieerd aan de zijde van Tsjechië.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-151/20 wordt vernietigd voor zover het beroep van de Tsjechische Republiek daarbij in punt 1 van het dictum is toegewezen in de mate dat het strekt tot teruggaaf door de Europese Commissie van het bedrag van 17 828 399,66 Tsjechische kronen (CZK) (ongeveer 700 000 EUR) dat was afgedragen uit hoofde van eigen middelen van de Europese Unie.

Het beroep in zaak T-151/20 wordt verworpen voor zover het strekt tot teruggaaf door de Europese Commissie van het bedrag van 17 828 399,66 Tsjechische kronen (CZK) (ongeveer 700 000 EUR) dat was afgedragen uit hoofde van eigen middelen van de Europese Unie.

HvJ – ARREST – C-600/22 P (Puigdemont i Casamajó en Comín i Oliveres / Parlement) – 26 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:803 – persbericht – conclusie – arrest

Institutioneel recht – Leden van het Europees Parlement – Officiële mededeling door de lidstaten van de namen van de gekozen leden – Bevoegdheden Parlement – Verzoek tot opheffing immuniteit – Handelingen waartegen geen beroep tot nietigverklaring kan worden ingesteld

Het Hof heeft zich met name in het arrest Junqueras Vies uitgesproken over het tijdstip waarop een verkozen kandidaat de hoedanigheid van lid van het Parlement verkrijgt. Deze hogere voorziening betreft grotendeels de uitlegging van dat arrest en de daaruit getrokken lessen.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

- The Court of Justice definitively dismisses the action brought by Mr Puigdemont and Mr Comín against the refusal of the President of the European Parliament to recognise their status as Members of the European Parliament in June 2019 ([Persbericht](#))

HvJ – gevoegde zaken C-29/22 P KS en KD / Raad e. a. - C-44/22 P Commissie / KS e.a. (EU) – ARREST – 10 september 2024 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:725 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Gemeenschappelijk optreden 2008/124/GBVB – Artikel 24, lid 1, tweede alinea, laatste volzin, VEU – Artikel 275 VWEU – Rechtsstaatmissie EU in Kosovo (Eulex Kosovo) – Handelen en nalaten van instellingen van de Unie – Ontoereikende onderzoeken naar foltering en verdwijning van en moord op personen – Bevoegdheid HvJ om uitspraak te doen op dit beroep

Samenvatting onder: [GBVB](#)

HvJ – ARREST – C-351/22 (Neves 77 Solutions) – 10 september 2024 – Grote Kamer – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:723 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Besluit 2014/512/GBVB – Artikel 24, lid 1, tweede alinea, laatste volzin, VEU – Artikel 275 VWEU – Artikel 215 VWEU – Artikel 17 Handvest EU – Beperkende maatregelen tegen Rusland – Bevoegdheid HvJ – Recht op eigendom – Rechtszekerheidsbeginsel – Legaliteitsbeginsel – Tussenhandeldiensten met betrekking tot militaire uitrusting – Verbod om dergelijke diensten te verlenen – Geen kennisgeving aan de bevoegde nationale autoriteiten – Bestuurlijke overtreding – Geldboete – Automatische verbeurdverklaring

Samenvatting onder: [GBVB](#)

HvJ – ARREST – C-725/20 P (Coppo Gavazzi e.a.) – 19 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:766 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Institutioneel recht – Eén statuut voor leden Europees Parlement – In Italiaanse kiesdistricten verkozen leden van het Europees Parlement – Aanpassing van het pensioenbedrag leden Italiaans parlement – Overeenkomstige aanpassing door het Europees Parlement van het pensioenbedrag van bepaalde in Italië verkozen voormalige leden van het Europees Parlement

Vóór de invoering van een eenvormige communautaire pensioenregeling voor de leden van het Europees Parlement konden die leden, indien hun nationale pensioenregeling niet in een pensioen voorzag of ingeval de hoogte en/of de nadere regels van het pensioen niet dezelfde waren als die welke golden voor de leden van het nationale parlement van hun lidstaat, een uit de begroting van de Unie betaald ouderdomspensioen ontvangen waarvan de hoogte en de voorwaarden gelijk waren aan die van het ouderdomspensioen van de leden van de tweede kamer van het parlement van hun lidstaat.

De onderhavige hogere voorzieningen vinden hun oorsprong in de situatie van in Italië gekozen leden van het Europees Parlement of hun nabestaanden, van wie de ouderdomspensioenen of overlevingspensioenen overeenkomstig die regeling – die door het Gerecht de „regel van het gelijke pensioen” wordt genoemd – gekoppeld zijn aan het bedrag en de voorwaarden van het pensioen van de voormalige leden van de Italiaanse tweede kamer.

De vraag is o.a. of het Parlement op grond van die „regel van het gelijke pensioen” de pensioenen van rekwiranten, die deze reeds ontvingen, terecht heeft verlaagd, nadat het bureau van het voorzitterschap van de tweede kamer, Italië op zijn beurt had besloten om de pensioenen van de voormalige leden van die kamer te verlagen. De hogere voorziening wordt afgewezen.

Zie ook: [C-198/21 P](#) en [C-391/21 P](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-438/23 (Protéines France e.a.) – 5 september 2024 – A-G Ćapeta – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:704 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 1169/2011 – Benaming plantaardige levensmiddelen – Eerlijke informatiepraktijken – Nationaal verbod op gebruik van benaming van dierlijke producten voor levensmiddelen met plantaardige eiwitten– Beperking tot producten die op het nationale grondgebied zijn vervaardigd – Restbevoegdheid van de lidstaten?

De Franse autoriteiten hebben in 2022 een besluit vastgesteld over het gebruik van bepaalde benamingen ter aanduiding van levensmiddelen die plantaardige eiwitten bevatten. Dit besluit geeft uitvoering aan een bepaling in het Frans wetboek consumentenrecht, waarin is bepaald: „De benamingen die worden gebruikt om levensmiddelen van dierlijke oorsprong aan te duiden, mogen niet worden gebruikt om levensmiddelen met plantaardige eiwitten te beschrijven, in de handel te brengen of aan te prijzen. Het gehalte aan plantaardige eiwitten waarboven deze benaming niet mogelijk is, wordt bij besluit vastgesteld.” Bij de verwijzende rechter, zijn drie afzonderlijke verzoekschriften tot nietigverklaring van het besluit van 2022 ontvangen. De verzoekschriften zijn ingediend door de verschillende verenigingen en vennootschappen die de verkoop van levensmiddelen op basis van plantaardige eiwitten bevorderen. Volgens Protéines France, EVU en Beyond Meat is bij de artikelen 7 en 17 van verordening nr. 1169/2011 juncto punt 4 van deel A van bijlage VI bij die verordening specifiek geharmoniseerd dat exploitanten vleesachtige benamingen mogen gebruiken voor plantaardige levensmiddelen, mits zij aanvullende vermeldingen toevoegen waaruit blijkt dat het betrokken product plantaardige eiwitten bevat in plaats van vleeseiwitten. Deze partijen betogen dus dat de lidstaten deze kwestie niet meer kunnen regelen. De Commissie komt tot dezelfde conclusie. De Franse, de Italiaanse en de Griekse regering verdedigen het tegenovergestelde standpunt.

A-G geeft het Hof in overweging: Verordening (EU) nr. 1169/2011, verzet zich ertegen dat de lidstaten middels algemene voorschriften bepalen welke benamingen misleidend zijn. Het is de lidstaten echter niet verboden om middels algemene voorschriften wettelijke benamingen voor bepaalde levensmiddelen vast te stellen, mits deze wettelijke benamingen niet in het Unierecht zijn vastgelegd.

Punt 4 van deel A van bijlage VI bij verordening nr. 1169/2011, juncto artikel 17 van die verordening, heeft het gebruik van benamingen voor vervangende producten niet specifiek geharmoniseerd. Deze voorschriften laten de lidstaten de mogelijkheid om wettelijke benamingen vast te leggen en deze benamingen op die wijze voor te behouden aan bepaalde levensmiddelen.

De artikelen 9 en 17 van verordening nr. 1169/2011 staan er niet aan in de weg dat lidstaten een nationale maatregel vaststellen die het gehalte aan plantaardige eiwitten bepaalt waaronder het is toegestaan om benamingen waarmee levensmiddelen van dierlijke oorsprong worden aangeduid te gebruiken voor het beschrijven, het in de handel brengen of het bevorderen van de verkoop van levensmiddelen die plantaardige eiwitten bevatten. Door dergelijke gehalten vast te stellen, leggen de lidstaten in feite wettelijke benamingen vast.

Door nationale maatregelen vast te stellen die het gebruik van bepaalde gebruikelijke of beschrijvende benamingen verbieden, ook wanneer deze vergezeld gaan van aanvullende vermeldingen, zetten de lidstaten deze gebruikelijke en beschrijvende benamingen om in wettelijke benamingen, waartoe zij gerechtigd zijn.

De artikelen 9 en 17 van verordening nr. 1169/2011 staan er niet aan in de weg dat lidstaten regels vaststellen die uitsluitend van toepassing zijn op zuiver interne situaties en dergelijke maatregelen hoeven niet te worden gerechtvaardigd.

De derde vraag hoeft niet te worden beantwoord. Subsidiair luidt het antwoord op de derde vraag dat verordening nr. 1169/2011 er niet aan in de weg staat dat lidstaten administratieve sancties opleggen wegens niet-naleving van deze verordening.

Wanneer de lidstaten geen restbevoegdheid hebben om te reguleren, kunnen zij evenmin het gehalte aan plantaardige eiwitten voor het gebruik van vleesachtige benamingen bepalen.

HvJ – ADVIESVERZOEK – A 1/24 – 23 september 2024

Het adviesverzoek krachtens artikel 218, lid 11, VWEU van de Europese Commissie ziet op de vraag of de Unie exclusief bevoegd is om een overeenkomst inzake luchtvervoer te sluiten tussen de EU en het Sultanaat Oman.

GERECHT – ARREST – T-381/15 RENVII en T-509/21 (IMG/Commissie) – ECLI:EU:T:2024:590 – persbericht – arrest (Franse taalversie)

Financieel reglement van de Unie – Uitvoering van de begroting van de Unie door indirect beheer door een internationale organisatie – Besluit houdende weigering om een rechtspersoon als internationale organisatie te erkennen – Beroep tot nietigverklaring – Besluit genomen ter uitvoering van een arrest van het Hof

In 2013 heeft de Europese Commissie International Management Group (verzoekster) belast met het beheer van bepaalde fondsen voor ontwikkelingssamenwerking volgens de methode van indirect beheer. In 2014 heeft de Commissie haar betrekkingen met IMG opgeschort wegens twijfels over de status van die entiteit als internationale organisatie en vervolgens heeft de Commissie in 2015 aan verzoekster meegedeeld dat, zolang de juridische status van deze entiteit niet is opgehelderd, zij geen nieuwe delegatieovereenkomsten voor indirect beheer met haar zou sluiten. In 2015 is IMG bij het Gerecht van de Europese Unie en het Hof van Justitie opgekomen tegen de besluiten van de Commissie van 16 december 2014 en 8 mei 2015, waarna er meerdere gerechtelijke procedures zijn geweest. Uiteindelijk heeft het Hof de besluiten nietig verklaard vervolgens heeft de Commissie op 8 juni 2021 een nieuw besluit vastgesteld waarin werd geweigerd om verzoekster met terugwerkende kracht tot 16 december 2014 de status van internationale organisatie te verlenen. Met haar beroep vordert verzoekster, enerzijds nietigverklaring van dit besluit van 8 juni 2021 waarbij de Europese Commissie heeft geweigerd haar met terugwerkende kracht tot 16 december 2014 te erkennen als de status van internationale organisatie waarin de financiële regeling van de Europese Unie voorziet voor de besteding van EU-middelen door middel van indirect beheer en anderzijds vergoeding van de materiële en immateriële schade die zij heeft geleden.

Het Gerecht verwerpt het beroep.

- Indirect beheer van de begroting van de Unie: volgens het Gerecht is het besluit van de Commissie om IMG de status van internationale organisatie te weigeren rechtmatig ([persbericht](#))

GERECHT – ARREST – T-386/19 (CQ/Europese Rekenkamer) – 11 september 2024 – persbericht – arrest (Franse taalversie)

Onderzoek door OLAF – Rechtmatigheid kostendeclaraties van een lid van de ERK – Terugvorderingsbesluit

Een lid van de Europese Rekenkamer, CQ, heeft zoals gebleken is na onderzoek van OLAF, misbruik gemaakt van de middelen van de Rekenkamer in het kader van activiteiten die geen verband hielden met de taken van CQ. Naar aanleiding van het onderzoek van OLAF heeft de Rekenkamer de

onrechtmatig verkregen bedragen teruggevorderd. CQ heeft het door de Rekenkamer gevorderde bedrag betaald en tegelijkertijd bij het Gerecht van de Europese Unie een beroep tot nietigverklaring van dat besluit ingediend en een vordering tot vergoeding van de immateriële schade die hij stelt te hebben geleden.

Het Gerecht stelt vast dat het onderzoek van OLAF niet onregelmatig was en dat het besluit van de Rekenkamer om bepaalde bedragen terug te vorderen voldoende gemotiveerd en grotendeels gegrond was. Het Gerecht bevestigt ook dat een aanzienlijk deel van CQ's ontmoetingen met politici geen verband hield met zijn taken als lid van de Rekenkamer, en is derhalve van oordeel dat de in verband met dergelijke bijeenkomsten gemaakte kosten onregelmatig waren.

Het Gerecht verklaart het besluit tot terugvordering echter nietig, waarbij het enerzijds vaststelt dat een zeer beperkt aantal vorderingen is verjaard en anderzijds dat bepaalde kosten voor dienstreizen en vertegenwoordiging, evenals de kosten in verband met de bestuurder, rechtmatig waren.

Het Gerecht verwierpt de vordering tot vergoeding van de immateriële schade die CQ stelt te hebben geleden.

- The General Court of the European Union rules for the first time on the financial consequences of alleged irregularities with regard to a former Member of the European Court of Auditors ([persbericht](#))
- EU-Gerecht spreekt zich voor het eerst uit over financiële gevolgen vermeende onregelmatigheden jegens voormalig ERK lid ([ECER](#))

GERECHT – ARREST – [T-483/21 \(Polskie sieci elektroenergetyczne\)](#) – 25 september 2024 – [ECLI:EU:T:2024:651](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2019/942 – Verordening (EU) 2019/943 – Verordening (EU) 2017/1485 – Interne markt voor elektriciteit – Gemeenschappelijke methodologie voor regionale coördinatie van de operationele veiligheid – Afwijzing van het voorstel van de systeembeheerders – Capaciteitsberekeningsregio – CORE-regio – Verenigbaarheid met de verordeningen

Samenvatting onder: [Energiamarkt](#)

IPR

HvJ – ARREST – [C-501/23 \(Finanzamt Wilmersdorf\)](#) – 19 september 2024 – Duitsland – [ECLI:EU:C:2024:776](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2015/848 – Insolventieprocedure – Internationale bevoegdheid – Centrum van de voornaamste belangen van een natuurlijke persoon die als zelfstandige een beroepsactiviteit uitoefent – Begrip ‘hoofdvestiging’ – Begrip ‘vestiging’ – Voorzitter van de raad van toezicht van een naamloze vennootschap

Samenvatting onder: [Insolventieprocedure](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-526/23 (VariusSystems) – 5 september 2024 – A-G Richard de la Tour – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:706 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Bijzondere bevoegdheid ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst – Verrichting van diensten – In een lidstaat ontwikkelde en geëxploiteerde software die is aangepast aan de individuele behoeften van een gebruiker die in een andere lidstaat woont – Plaats van uitvoering

VariusSystems, gevestigd te Wenen, is een vennootschap die actief is in de sector computerdiensten. Zij heeft voor GR, de eigenaar van een onderneming die in Duitsland is gevestigd, software ontwikkeld waarmee COVID-19-testen overeenkomstig de voorschriften van de Duitse wetgever kunnen worden geanalyseerd, en die bestemd is om in Duitse testcentra te worden gebruikt. De overeenkomst had betrekking op de ontwikkeling en de exploitatie van de software in Duitsland. Partijen in het hoofdgeding hebben geen schriftelijke overeenkomst gesloten en hebben in geval van een geschil evenmin een bevoegde rechter of een plaats van uitvoering aangewezen. VariusSystems vordert van GR betaling van een geldbedrag dat overeenkomt met de facturering van elke uitgevoerde COVID-19-test.

De vraag is of de plaats van uitvoering van een overeenkomst tot „verstrekking van diensten” in de zin van artikel 7, punt 1, onder b), tweede streepje, van verordening nr. 1215/2012, in geval van onlineverstreking van software, moet worden bepaald aan de hand van de plaats waar die software is ontwikkeld door een onderneming op het gebied van computerdiensten, of juist aan de hand van de plaats waar de software door de afnemer van die onderneming is gebruikt.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, punt 1, onder b), van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat de plaats van uitvoering van de onlineverstreking van software, bij gebreke van contractuele bepalingen op grond waarvan deze plaats kan worden bepaald, de plaats is waar de afnemer deze software gebruikt.

HvJ – CONCLUSIE – C-339/22 (BSH Hausgeräte GmbH/Electrolux) – 5 september 2024 – A-G Emiliou – Grote Kamer – Zweden – ECLI:EU:C:2024:687 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Brussel I -bis – Octrooien – Inbreukvordering – Exceptie van ongeldigheid – Reflexieve werking

BSH (gevestigd in Duitsland) heeft bij de Zweedse rechter een inbreukvordering ingesteld tegen Electrolux (gevestigd in Zweden). Volgens BSH heeft Electrolux inbreuk gemaakt op een „Europees octrooi” dat het Europees Octrooibureau (EOB) aan BSH heeft verleend voor verschillende lidstaten van de Unie (waaronder Zweden) en een derde staat (Turkije). Aangezien dit „Europese octrooi” geen supranationale eenheidstitel is, maar in wezen een bundel nationale octrooien die elk een op het grondgebied van de betrokken staat geldige bescherming bieden (overeenkomstig het territorialiteitsbeginsel dat op dergelijke titels van toepassing is), vormt deze vordering in werkelijkheid een reeks inbreukvorderingen (één per titel). Electrolux heeft tegen deze vorderingen een exceptie van ongeldigheid van die titels opgeworpen. In het licht van deze exceptie vraagt de verwijzende rechter zich af of de Zweedse rechterlijke instanties bevoegd zijn om te oordelen over vorderingen betreffende octrooien uit andere lidstaten dan Zweden (eerste en tweede prejudiciële vraag) en betreffende het Turkse octrooi (derde prejudiciële vraag).

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 24, punt 4, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat die bepaling niet van toepassing is op de geldigheid van een in een derde staat geregistreerd octrooi. Gerechten van lidstaten die krachtens een andere regel van die verordening bevoegd zijn, kunnen er evenwel van afzien om over die kwestie uitspraak te doen.

- A-G Emiliou: artikel 24, lid 4, van de Brussel I bis niet van toepassing is op de geldigheid van een in een derde staat geregistreerd octrooi ([Boek9](#))
- A second Emiliou AG Opinion on reflexive effect of exclusive jurisdictional rules in BSH Hausgeräte. ([GAVL](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-393/23 (Athenian Brewery) – 26 september 2024 –A-G Kokott – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2024:798 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 1215/2012 (Brussel I-bis) – Artikel 102 VWEU – Bijzondere bevoegdheden – Meerdere verweerders – Nauwe band – Begrip onderneming – Moeder- en dochtervennootschap – Inbreuk door dochteronderneming – Vermoeden van beslissende invloed van de moedermaatschappij – Hoofdelijke aansprakelijkheid – Beslissing van een nationale mededingingsautoriteit – Vervolgorderingen tot schadevergoeding

Kan een persoon die door een inbreuk op de mededingingsregels is benadeeld, de vennootschap die de inbreuk heeft gepleegd, oproepen voor het gerecht in de plaats van vestiging van de moedermaatschappij in een andere lidstaat? Deze zaak gaat over de reikwijdte van de bijzondere bevoegdheid van de rechterlijke instanties in artikel 8, punt 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 in het kader van schadevorderingen wegens schendingen van het mededingingsrecht van de Unie.

A-G geeft het Hof in overweging: In het kader van schadevorderingen wegens inbreuken op het mededingingsrecht van de Unie moet het gerecht van de plaats van vestiging van de moedermaatschappij bij de toetsing van zijn bevoegdheid op grond van artikel 8, punt 1, van de Brussel I bis-verordening ten aanzien van de in een andere lidstaat gevestigde dochteronderneming het feit dat de moedermaatschappij direct of indirect (nagenoeg) het volledige kapitaal van de dochteronderneming in handen heeft, als een sterke aanwijzing voor het bestaan van een nauwe band tussen de tegen deze vennootschappen ingestelde vorderingen beschouwen. Bijgevolg zijn in de regel geen aanvullende aanwijzingen noodzakelijk om het bestaan van een dergelijke nauwe band te bevestigen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-485/24 \(Locatrans\)](#), verwijzing uit **Frankrijk** over **IPR, beëindiging arbeidsovereenkomst en toepasselijk recht**
- [C-516/24 Winderwill](#), verwijzing uit **Duitsland** over **bevoegdheid rechter**, verzoek om vergoeding van **rechtsbijstands- en gerechtskosten** in zaak over **onderhoudsverplichtingen**, gerecht waar zaak het **eerst aanhangig is gemaakt** en begrip “gelijkwaardig stuk”.
- [C-540/24 \(Cabris Investments\)](#), verwijzing uit **Oostenrijk** over de **bevoegdheid Oostenrijkse rechter** voor een geding tussen twee Engelse partijen nu de overgangsfase van de **Brexit** voorbij is, in het licht van **verordening 1215/2012 (Brussel I)**
- [C-551/24 \(Deutsche Lufthansa\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over **luchtvaartclaim**, verwerving vordering door **cessie, verbintenissen uit overeenkomst** en de vraag **welke rechter bevoegd is**

OVERIG

Switzerland accedes to the HCCH Choice of Court Convention and files a declaration on non-exclusive choice of court agreements ([conflict of laws](#))

Kansspelen

HvJ – ARREST – [C-741/22 \(Casino de Spa SA\)](#) – 12 september 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:732 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 107, lid 1, VWEU – Kansspelen – Staatssteun – Verschillende behandeling van categorieën kans- en geldspelen – Beginsel van fiscale neutraliteit – Handhaving van de gevolgen van een nationale regeling – Recht op teruggaaf – Ongerechtvaardigde verrijking – Eigendomsrecht – Beginsel voorrang EU recht – Loyale samenwerking

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-530/24 \(Tipico\)](#), verwijzing uit Duitsland over de vraag of de **vrijheid van dienstverrichting** in de weg staan aan het nietig verklaren van gesloten overeenkomsten inzake **kansspelen**, wanneer de **procedure van een concessie** voor het aanbieden van sportweddenschap in strijd met het Unierecht is uitgevoerd

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – [C-557/23 \(SPAR Magyarország\)](#) – 12 september 2024 – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:737 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 1308/2013 – COVID-19 – Nationale regeling die voorziet in gereguleerde prijzen voor bepaalde landbouwproducten – Verplichting om bepaalde hoeveelheid van deze producten te koop aan te bieden – Geldboeten

De Hongaarse regering heeft begin 2022, om de nadelige gevolgen van marktfalen in de context van COVID-19-noodsituatie te voorkomen, een besluit vastgesteld op grond waarvan bepaalde basislandbouwproducten, te weten bepaalde soorten suiker, tarwemeel, zonnebloemolie, varkensvlees en pluimvee en melk, tegen gereguleerde prijzen werden verkocht.

De nationale autoriteit heeft voor vijf van deze landbouwproducten vastgesteld dat de gemiddelde dagelijkse hoeveelheden die te koop werden aangeboden door SPAR, lager waren dan de gemiddelde dagelijkse hoeveelheden die op de betreffende dag van de week in 2021 of in 2022 in voorraad waren. Er is een schending vastgesteld van het regeringsbesluit en aan SPAR is een geldboete opgelegd om redenen van consumentenbescherming. SPAR heeft bij de verwijzende rechter beroep tot nietigverklaring van het besluit van de nationale autoriteit ingesteld en stelt de rechtsgrondslag van dat besluit en het bedrag van de haar opgelegde geldboete ter discussie.

Hof: Verordening (EU) nr. 1308/2013 verzet zich tegen een nationale maatregel die, ten eerste, handelaren met verwijzing naar een noodsituatie de verplichting oplegt om onder deze verordening vallende landbouwproducten te koop aan te bieden tegen een gereguleerde prijs en in een hoeveelheid die overeenstemt met de gemiddelde dagelijkse hoeveelheid die de handelaar in een referentiejaar in voorraad had, en ten tweede, dwingend voorziet in het opleggen van een geldboete wanneer de uit die nationale maatregel voortvloeiende verplichtingen niet worden nagekomen.

HvJ – ARREST – C-350/23 (Vorstand für den Geschäftsbereich II der Agrarmarkt Austria) – 19 september 2024 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:771 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1760/2000 – Gedelegeerde verordening (EU) nr. 639/2014 – Gedelegeerde verordening (EU) nr. 640/2014 – Beschikking 2001/672/EG – Gemeenschappelijk landbouwbeleid – Gekoppelde steunmaatregelen voor runderen – Te late melding van verplaatsing van runderen naar zomerweiden in bergstreken – ‘Geconstateerd dier’ – Verlaging gekoppelde steun – Administratieve sancties – Evenredigheid

De bevoegde autoriteit heeft van een landbouwer, wegens niet-naleving van de voorschriften voor meldingen door die landbouwer, niet alleen de betaling van de aangevraagde steun, een zogenoemde vrijwillige gekoppelde steun, voor het houden van runderen heeft verlaagd, maar ook een administratieve sanctie opgelegd.

In geschil is of het is toegestaan en evenredig is om een bijkomende administratieve sanctie op te leggen indien de te late melding die de landbouwer wordt verweten – in casu van de verplaatsing van twaalf runderen naar de zomerweide – betrekking had op dieren waarvoor aan de overige voorwaarden voor de verlening van deze steun is voldaan. Tevens dient te worden verduidelijkt of de te late melding, die later alsnog is gedaan, überhaupt kan leiden tot de verlaging van het recht op verlening van steun.

Hof: Artikel 2, lid 1, tweede alinea, punt 2, onder a), en punt 18, onder a), en artikel 30, lid 4, onder c), van gedelegeerde verordening (EU) nr. 640/2014 moeten aldus worden uitgelegd dat een melding van de verplaatsing van runderen naar zomerweiden in bergstreken waarbij de termijn niet wordt nageleefd die door de betrokken lidstaat is gesteld overeenkomstig artikel 2, leden 2 en 4, van beschikking 2001/672/EG juncto artikel 7, leden 1 en 2, van verordening (EG) nr. 1760/2000 niet kan worden beschouwd als een onjuiste vermelding in het geautomatiseerde gegevensbestand voor dieren die niet relevant is voor de verificatie of is voldaan aan de subsidiabiliteitsvoorwaarden voor de betrokken aanvraag in de zin van artikel 30, lid 4, onder c), van gedelegeerde verordening nr. 640/2014, zodat deze dieren niet kunnen worden geacht onder de categorie „geconstateerd dier” in de zin van artikel 2, lid 1, tweede alinea, punt 18, onder a), van deze gedelegeerde verordening te vallen.

Artikel 15, lid 1, en artikel 34 van gedelegeerde verordening nr. 640/2014, moeten aldus worden uitgelegd dat de administratieve sancties van artikel 31 van deze gedelegeerde verordening niet kunnen worden toegepast wanneer de begunstigde van de steun te laat heeft gemeld – middels invoering van de betrokken gegevens in het geautomatiseerde gegevensbestand voor dieren – dat de runderen naar zomerweiden zijn verplaatst, maar hij er door de bevoegde autoriteit niet van in kennis is gesteld dat zij voornemens was een controle ter plaatse uit te voeren of dat zij in zijn steun- of betalingsaanvraag een niet-naleving had vastgesteld.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-497/24 (Regione Marche), verwijzing uit Italië over **GLB, wijn, landbouwsubsidie, cumulatie** en de vraag of een **belastingkrediet** is aan te merken als **staatssteun** en of het onder het maximumpercentage van artikel 50 van **verordening 1308/2013** valt.
- C-531/24 (An Taisce), verwijzing uit Ierland over de geldigheid van het ‘**vijfde nitraatprogramma**’ van Ierland en een aan Ierland toegekende **afwijking**, krachtens richtlijn 91/676 inzake de **bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen**
- C-546/24 (Killybegs Fishing Enterprises e.a.), verwijzing uit Ierland over visserijbeleid, **controle** door autoriteiten en **moment van wegen van ontwaterde vis** (dat gebeurde niet na het vervoer, maar op de kade, waar verzoekers zich tegen verzetten)

OVERIG

- Commissie geeft toestemming voor hogere voorschotten GLB aan EU-landbouwers ([ECER](#))
- Single sky reform: Council adopts first reading position to improve efficiency of air space management in the EU ([Raad](#))
- Europese Rekenkamer publiceert speciaal verslag over de nationale strategische plannen in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) ([ECER](#))

Luchtvaart

HvJ – CONCLUSIE – [C-367/22 P \(Air Canada\)](#), [C-369/22 P \(Air France\)](#), [C-370/22 P \(Air France-KLM\)](#), [C-375/22 P](#), [C-378/22 P](#), [C-379/22 P](#), [C-380/22 P](#), [C-381/22 P](#), [C-382/22 P](#), [C-385/22 P](#), [C-386/22 P](#), [C-401/22 P](#) en [C-403/22 P/Commissie](#) – 5 september 2024 – A-G Rantos – [ECLI:EU:C:2024:702 – conclusie](#) (Engelse taalversie)

Artikel 101, lid 1, VWEU – Artikel 53 van de EER-Overeenkomst – Mededinging – Kartel – Europese markt voor luchtvracht – Eén enkele voortdurende inbreuk – Bewijs van deelneming aan inbreuk – Bevoegdheid Commissie – Geldboeten – Verjaring – Criterium van “gekwalficeerde gevolgen”

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-558/24 \(Corendon Airlines\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over luchtvaartclaim, de **berekening van de vertraging** en de vraag of de **oorspronkelijk vermelde aankomsttijd** moet worden meegewogen of de aankomsttijd die op de **nieuwe boekingsbevestiging** staat
- [C-551/24 \(Deutsche Lufthansa\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over **luchtvaartclaim**, verwerving vordering door **cessie**, **verbintenissen uit overeenkomst** en de vraag **welke rechter bevoegd is**

CONSULTATIE

- Staatssteun in de luchtvaartsector — Richtsnoeren van de Commissie voor luchthavens en luchtvaartmaatschappijen (herziening), 27 augustus 2024 - 8 oktober 2024 ([EC](#))

OVERIG

Balancing Consumer Rights with Airline Operations: A Critical Review of TAP Portugal and its Implications ([European law blog](#))

WIKI

- [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – ARREST – C-611/22 P en C-625/22 P (Illumina/Commissie) – 3 september 2024 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:677 – persbericht – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 139/2004 – Mededinging – Concentraties – Verwijzingsverzoek van een nationale mededingingsautoriteit – Besluit van de Europese Commissie om deze concentratie te onderzoeken – Besluiten van de Commissie tot inwilliging van de verzoeken van andere mededingingsautoriteiten om zich bij het verwijzingsverzoek aan te sluiten

Illumina (verzoekster) is een in de Verenigde Staten gevestigde vennootschap die op 20 september 2020 een fusieovereenkomst en -plan heeft ondertekend voor de verwerving van de uitsluitende zeggenschap over een andere onderneming Grail (verzoekster). Aangezien de omzet van beide vennootschappen de relevante drempelwaarden niet overschreed, had de aan de orde zijnde concentratie geen Europese dimensie en was zij niet bij de Commissie aangemeld. Bij de Commissie is een klacht betreffende de aan de orde zijnde concentratie ingediend en de Commissie heeft de lidstaten en de andere staten die partij zijn bij de EER-Overeenkomst, een uitnodigingsbrief gezonden waarin zij hen in kennis stelde van de aan de orde zijnde concentratie, uitlegde waarom deze concentratie volgens haar voldeed aan de criteria van artikel 22, lid 1, van verordening nr. 139/2004, en hen uitnodigde om bij haar een verwijzingsverzoek krachtens deze laatste bepaling in te dienen zodat zij de concentratie kon onderzoeken. De Franse nationale mededingingsautoriteit heeft de Commissie verzocht de concentratie te onderzoeken en de nationale mededingingsautoriteiten van IJsland, Noorwegen, België, Nederland en Griekenland hebben verzocht om aansluiting bij dit verwijzingsverzoek. Bij de litigieuze besluiten heeft de Commissie het verwijzingsverzoek en de aansluitingsverzoeken ingewilligd.

Met de hogere voorzieningen in de zaken C-611/22 P en C-625/22 P verzoeken de verzoekers om vernietiging van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 13 juli 2022, Illumina/Commissie (T-227/21, EU:T:2022:447), houdende verwerping van het beroep tot nietigverklaring van besluit C(2021) 2847 final van de Europese Commissie.

Onder andere Nederland, Frankrijk en Griekenland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 13 juli 2022, Illumina/Commissie (T-227/21, EU:T:2022:447), wordt vernietigd.

Besluit C(2021) 2847 final van de Europese Commissie van 19 april 2021, waarbij de Commissie het door de Franse mededingingsautoriteit ingediende verzoek om de verwerving door Illumina Inc. van exclusieve zeggenschap over Grail LLC te onderzoeken (zaak COMP/M.10188 – Illumina/Grail) heeft ingewilligd, wordt nietig verklaard.

De besluiten C(2021) 2848 final, C(2021) 2849 final, C(2021) 2851 final, C(2021) 2854 final en C(2021) 2855 final van de Commissie van 19 april 2021, waarbij de Commissie de verzoeken van de Griekse, de Belgische, de Noorse, de IJslandse en de Nederlandse mededingingsautoriteit om zich bij dit verwijzingsverzoek aan te sluiten heeft ingewilligd, worden nietig verklaard.

Het beroep wordt verworpen voor het overige.

- 📌 Illumina-Grail merger: the Court of Justice sets aside the judgment of the General Court and annuls the decisions by which the Commission accepted requests from national competition authorities seeking the examination of the proposed concentration (persbericht)
- 📌 EU-Hof: beschikkingen waarbij de Europese Commissie verzoeken van nationale mededingingsautoriteiten om onderzoek van voorgenomen concentratie heeft aanvaard zijn nietig (ECER)
- 📌 Article 22 EUMR Referrals Post-Illumina: Back to the Drawing Board? (European law blog)

The judgment restricts the Commission's power to review mergers below the thresholds, highlighting the need to reconsider its approach to closing the enforcement gap.

HvJ – ARREST – C-48/22 P (Google en Alphabet/Commissie) – 10 september 2024 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:726 – persbericht – conclusie – arrest

Artikel 102 VWEU – Artikel 54 EER-Overeenkomst – Misbruik machtspositie – Bevoordeling eigen diensten Google – Boete 2,42 miljard

Google en Alphabet komen op tegen het besluit van de Europese Commissie van 27 juni 2017 waarbij een boete van 2,42 miljard euro werd opgelegd. Bij arrest van het Gerecht van 10 november 2021, is het beroep van Google en Alphabet verworpen. De betwisting gaat over misbruik van machtspositie. Het misbruik bestond er met name in dat Google bij de weergave van zoekresultaten op haar algemene resultatenpagina concurrerende prijsvergelijkingsdiensten voor producten benadeelde ten opzichte van haar eigen prijsvergelijkingsdienst.

Het Hof (Grote Kamer) bevestigt de geldboete van 2,4 miljard EUR. De hogere voorziening van Google en Alphabet wordt afgewezen.

- Het Hof bevestigt de geldboete van 2,4 miljard EUR die aan Google is opgelegd omdat het bedrijf misbruik heeft gemaakt van zijn machtspositie door zijn eigen productvergelijkingsdienst te bevoordelen (persbericht)
- EU-Hof: Google heeft misbruik gemaakt van zijn machtspositie door eigen productvergelijkingsdienst te bevoordelen en opgelegde boete blijft in stand (ECER)

HvJ – ARREST – C-264/23 (Booking e.a.) – 19 september 2024 – Nederland – Rechtbank Amsterdam – ECLI:EU:C:2024:764 – conclusie – arrest

Artikel 101 VWEU – Verordening (EU) nr. 330/2010 – Overeenkomsten tussen een onlinereserveringsplatform en hotels – Prijspariteitsclausules – Nevenrestrictie – Groepsvrijstelling – Verticale overeenkomsten – Laagste prijsgarantie – Afbakening van de relevante markt

Booking.com heeft tot 1 juli 2015 in de algemene voorwaarden van de met hotels gesloten overeenkomsten een zogenoemde brede pariteitsclausule opgenomen. Zo was het hotels niet toegestaan op hun eigen verkoopkanalen of op door derden geëxploiteerde verkoopkanalen kamers voor een lagere prijs aan te bieden dan op de website van Booking.com. Duitse rechters (onder meer het Bundesgerichtshof) hebben geoordeeld dat die clausule strijdig was met het mededingingsrecht. In het kader van schadevorderingen door hotelhouders vraagt de Rechtbank Amsterdam aan het HvJ of de clausule inderdaad onrechtmatig was op grond van het EU-recht.

Duitsland, Griekenland, Oostenrijk en Spanje hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de pariteitsclausules – zowel de brede als de smalle – die worden gebruikt in de overeenkomsten tussen onlinehotelreserveringsplatformen en accommodaties, geen nevenrestricties bij die overeenkomsten vormen en dus niet buiten de toepassing van die bepaling vallen.

Artikel 3, lid 1, van verordening (EU) nr. 330/2010 moet aldus worden uitgelegd dat in een situatie waarin een onlinehotelreserveringsplatform bemiddelt bij transacties tussen accommodaties en consumenten, de afbakening van de relevante markt voor de toepassing van de in die bepaling

neergelegde marktaandeeldrempels vereist dat concreet wordt onderzocht of de onlinetussenhandelsdiensten en de andere verkoopkanalen substitueerbaar zijn uit het oogpunt van vraag en aanbod.

- E EU-Hof: prijspariteitsclausules kunnen in het mededingingsrecht van de EU in beginsel niet als 'nevenrestricties' worden aangemerkt ([ECER](#))

HvJ – ARREST – [C-255/22 P \(Orlen/Commissie\)](#) – 26 september 2024 – [ECLI:EU:C:2024:790](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 1/2003 – Artikel 102 VWEU – Artikel 194 VWEU – Artikel 54 Overeenkomst EER – Mededinging – Misbruik van machtspositie – Upstream gasleveringen in Midden- en Oost-Europa – Doelstellingen energiebeleid Europese Unie – Aard toezicht Unierechter – Afzien door de Commissie van het eisen van toezeggingen ten aanzien van bepaalde aanvankelijke bezorgdheden – Beginsel van behoorlijk bestuur – Evenredigheidsbeginsel – Motiveringsplicht – Energiesolidariteit

Orlen S.A. (rekwirante) heeft verzocht om vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-616/18, waarbij het Gerecht haar beroep tot nietigverklaring van besluit C(2018) 3106 final van de Commissie heeft verworpen. Met dit besluit werden de door Gazprom PJSC en Gazprom export LLC gedane toezeggingen verbindend verklaard en werd de door de Commissie ingeleide administratieve procedure afgesloten, waarbij in het licht van het verbod op misbruik van een machtspositie van artikel 102 VWEU de verenigbaarheid werd onderzocht van bepaalde praktijken van Gazprom in de gassector in bepaalde landen van Midden- en Oost-Europa. Parallel daaraan is een incidentele hogere voorziening, eveneens strekkende tot vernietiging van het bestreden arrest, ingesteld door Overgas Inc., interveniënte in eerste aanleg aan de zijde van Orlen.

Hoewel in deze zaak het voor het Hof reeds bekende vraagstuk van het rechterlijk toezicht op besluiten van de Commissie op het gebied van het mededingingsrecht, en met name krachtens dit artikel 9, in het licht van het evenredigheidsbeginsel wordt aangesneden, gaat het in deze zaak ook om de verenigbaarheid van een besluit op basis van artikel 9 van die verordening met het in artikel 194 VWEU neergelegde beginsel van energiesolidariteit en, voorts, de procedureregels betreffende de inhoud van de mededeling van punten van bezwaar, in het bijzonder het eventuele ontbreken van een motivering waarom tijdens de procedure die heeft geleid tot een besluit op basis van artikel 9 van die verordening een of meer bezwaren zijn ingetrokken.

Hof: De hogere voorziening en de incidentele hogere voorziening worden afgewezen.

HvJ – CONCLUSIE – [C-367/22 P \(Air Canada\)](#), [C-369/22 P \(Air France\)](#), [C-370/22 P \(Air France-KLM\)](#), [C-375/22 P](#), [C-378/22 P](#), [C-379/22 P](#), [C-380/22 P](#), [C-381/22 P](#), [C-382/22 P](#), [C-385/22 P](#), [C-386/22 P](#), [C-401/22 P](#) en [C-403/22 P/Commissie](#) – 5 september 2024 – [A-G Rantos](#) – [ECLI:EU:C:2024:702](#) – [conclusie](#) (Engelse taalversie)

Artikel 101, lid 1, VWEU – Artikel 53 van de EER-Overeenkomst – Mededinging – Kartel – Europese markt voor luchtvracht – Eén enkele voortdurende inbreuk – Bewijs van deelneming aan inbreuk – Bevoegdheid Commissie – Geldboeten – Verjaring – Criterium van “gekwalificeerde gevolgen”

In 2010 legde de Europese Commissie boetes op vanwege een Air Cargo kartel voor een bedrag van 790 miljoen euro. KLM werd een boete van 2,72 miljoen opgelegd en 124,44 miljoen samen met Air France. In 2015 vernietigde het Gerecht van de EU die beslissing van de Commissie. De Commissie

nam echter een nieuw besluit, op betere motiveringsgronden, en in een nieuwe procedure bevestigde het Gerecht van de EU die boetes in 2017.

De luchtvaartmaatschappijen hebben beroep ingesteld tegen arresten van het Gerecht en tot nietigverklaring van de beschikking van de Europese Commissie van 17 maart 2017.

De vragen gaan o.a. over de bevoegdheid van de Commissie om één enkele en voortdurende inbreuk op artikel 101 VWEU en artikel 53 van de EER-Overeenkomst vast te stellen en te bestraffen met betrekking tot de vrachtdiensten op routes van derde landen naar de EER en, meer in het bijzonder, de toepassing van het criterium van de “gekwalficeerde gevolgen” op het grondgebied van de EER op overeenkomsten die buiten de EER ten uitvoer worden gelegd.

Vereist het begrip “één enkele voortdurende inbreuk” dat elk bestanddeel van die inbreuk, afzonderlijk onderzocht, een inbreuk op artikel 101 VWEU en artikel 53 van de EER-Overeenkomst kan vormen, en of dat begrip relevant is voor de beoordeling van de bevoegdheid van de Commissie om een inbreuk op die bepalingen met betrekking tot inkomende vrachtdiensten vast te stellen en te bestraffen, met name in het licht van het arrest van 16 juni 2022, Sony Corporation en Sony Electronics/Commissie. (6)

A-G geeft het Hof in overweging: het arrest van het Gerecht in zaak T-324/17 te vernietigen met betrekking tot het tweede onderdeel van de vordering, strekkende tot verlaging van het bedrag van de geldboete; de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht voor een beslissing ten gronde over het tweede onderdeel van de vordering.

HvJ – CONCLUSIE – C-233/23 (Alphabet e.a.) – 5 september 2024 – Grote Kamer – A-G Medina – Italië – ECLI:EU:C:2024:694 – persbericht – conclusie

Artikel 102 VWEU – Misbruik van machtspositie – Digitale markten – Interoperabiliteit – Weigering van Google om andere onderneming toegang te verlenen tot platform of digitale infrastructuur – Bronner-voorwaarden – Toepasselijkheid – Objectieve rechtvaardiging – Noodzaak voor de onderneming met een machtspositie om een softwaretemplate te ontwikkelen – Afbakening van de downstream- of verwante markt

In 2015 lanceerde Google Android Auto, een app voor mobiele apparaten met een Android-besturingssysteem waarmee gebruikers toegang hebben tot bepaalde apps op hun smartphone via het geïntegreerde beeldscherm van een auto. Externe ontwikkelaars kunnen versies van hun eigen apps maken die compatibel zijn met Android Auto door gebruik te maken van sjablonen van Google.

Enel X, dat deel uitmaakt van de Enel Group, biedt oplaaddiensten voor elektrische auto's aan. In mei 2018 lanceerde het bedrijf JuicePass, een app die een aantal functies biedt voor het opladen van elektrische voertuigen. In september 2018 vroeg Enel X aan Google om JuicePass compatibel te maken met Android Auto. Google weigerde en stelde dat, bij gebrek aan een specifiek sjabloon, media- en messaging-apps de enige apps van derden waren die compatibel waren met Android Auto. De Italiaanse mededingingsautoriteit oordeelde dat het gedrag van Google in strijd was met de EU-mededingingsregels. Google vocht deze beslissing aan bij de Italiaanse Raad van State, die de zaak doorverwees naar het Hof van Justitie.

A-G geeft het Hof in overweging: Wat betreft de eerste prejudiciële vraag, moet artikel 102 VWEU aldus worden uitgelegd dat de in het arrest van 26 november 1998, Bronner (C-7/97) neergelegde voorwaarden niet van toepassing zijn wanneer het platform waartoe om toegang wordt verzocht, niet door de onderneming met een machtspositie is ontwikkeld met het oog op haar exclusief gebruik, maar is opgezet en ontworpen voor gebruik met apps van derde ontwikkelaars. In een dergelijke situatie hoeft niet te worden aangetoond dat het platform onontbeerlijk is voor de verwante markt. Daarentegen maakt een onderneming misbruik van haar machtspositie wanneer haar gedragingen bestaan in het uitsluiten, belemmeren of vertragen van de toegang van de door een derde marktdeelnemer ontwikkelde app tot

dat platform, op voorwaarde dat die gedragingen mededingingsbeperkende effecten ten nadele van de consument kunnen hebben en niet objectief gerechtvaardigd zijn.

Wat betreft de tweede prejudiciële vraag, moet artikel 102 VWEU aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat de verzoekende onderneming en andere marktdeelnemers ondanks de weigering van de gevraagde toegang tot een digitaal platform op de verwante markt actief zijn gebleven en er hun marktpositie hebben uitgebouwd, op zichzelf niet betekent dat de weigering door de onderneming met een machtspositie om toegang te verlenen geen mededingingsbeperkende effecten kon veroorzaken en dus niet als misbruik kan worden aangemerkt. De verwijzende rechter moet beoordelen of de gedraging van de onderneming met een machtspositie de instandhouding of de ontwikkeling van de mededinging kon belemmeren, rekening houdend met alle ter zake doende omstandigheden van de zaak en ongeacht of die mededingingsbeperkende effecten zich daadwerkelijk hebben voorgedaan.

Wat betreft de derde prejudiciële vraag, moet artikel 102 VWEU aldus worden uitgelegd dat een gedraging door een onderneming met een machtspositie bestaande in de weigering van de toegang van een derde marktdeelnemer tot een platform als dat aan de orde in het hoofdgeding objectief gerechtvaardigd kan zijn wanneer de gevraagde toegang technisch onmogelijk is, of wanneer dit in technisch opzicht de prestaties van het platform kan aantasten of haaks staat op het bedrijfsmodel of het doel van het platform. Het enkele feit dat de onderneming met een machtspositie om toegang tot dat platform te verlenen niet alleen haar toestemming moet geven, maar ook een softwaretemplate moet ontwikkelen waarbij zij rekening houdt met de specifieke behoeften van de marktdeelnemer die om toegang verzoekt, kan op zichzelf geen rechtvaardiging vormen om de toegang te weigeren, op voorwaarde dat een passende termijn voor die ontwikkeling wordt vastgesteld en de onderneming met een machtspositie een passende tegenprestatie ontvangt voor die ontwikkeling. De onderneming met een machtspositie moet beide elementen mededelen aan de marktdeelnemer die om toegang verzoekt.

Wat betreft de vierde prejudiciële vraag, moet artikel 102 VWEU aldus worden uitgelegd dat het op zichzelf niet de grondslag kan vormen voor een verplichting om vooraf objectieve criteria vast te stellen voor de beoordeling van verzoeken om toegang tot een platform. Enkel wanneer gelijktijdig meerdere verzoeken zijn ingediend, kan het ontbreken van dergelijke criteria een factor van belang zijn bij de beoordeling of de aan de onderneming met een machtspositie verweten gedraging neerkomt op misbruik, wanneer dit leidt tot buitensporige vertraging bij de verlening van toegang of tot discriminerende behandeling van de marktdeelnemers die gelijktijdig een verzoek hebben ingediend.

Wat betreft de vijfde prejudiciële vraag, moet artikel 102 VWEU aldus worden uitgelegd dat een mededingingsautoriteit, indien een onderneming met een machtspositie de toegang tot een platform als dat aan de orde in het hoofdgeding weigert, niet verplicht is om over te gaan tot een volledige afbakening, overeenkomstig de bekendmaking van de Commissie betreffende de afbakening van de relevante markt ten behoeve van het mededingingsrecht van de Unie (C/2024/1645), van de markt waarop de weigering van toegang waarschijnlijk mededingingsbeperkende effecten zal hebben. Het is voldoende dat de mededingingsautoriteit aantoont dat de betrokken gedraging mededingingsbeperkende effecten kon veroorzaken voor onderling concurrerende producten of diensten.”

- AG Medina: Google's refusal to provide third-party access to Android Auto platform may be in breach of competition rules ([persbericht](#))

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-510/23 en C-511/23 (Trenitalia) – 5 september 2024 – A-G Pikamäe – Italië – ECLI:EU:C:2024:705 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2019/1 – Richtlijn 2005/29/EG – Artikel 102 VWEU – Mededinging – Toekenning aan nationale mededingingsautoriteiten van bevoegdheden tot handhaving van de mededingingsregels – Nationale procedures tot vaststelling van inbreuken op het gebied van het consumentenrecht – Nationale regeling die bepaalt dat de onderzoeksprocedure binnen een vervalt termijn van 90 dagen moet worden ingeleid – Nietigverklaring van het sanctiebesluit in geval van niet-inachtneming van deze termijn

Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van twee gedingen tussen ondernemingen en de Italiaanse mededingings- en marktautoriteit naar aanleiding van sancties die aan deze ondernemingen zijn opgelegd wegens een oneerlijke handelspraktijk en misbruik van een machtspositie. De betrokken ondernemingen komen op tegen de besluiten van de mededingingsautoriteit.

De verwijzende rechter vraagt om verduidelijking van de eisen die het Unierecht stelt aan het nationale regelgevende kader dat de bevoegdheden regelt van de autoriteiten die belast zijn met het toezicht op de naleving van de regels van de interne markt op de hierboven genoemde gebieden.

A-G geeft het Hof in overweging:

Artikel 102 VWEU, artikel 4, lid 5, van richtlijn (EU) 2019/1 en de artikelen 11 en 13 van richtlijn 2005/29/EG, gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen nationale bepalingen die voorzien in korte vervalttermijnen, waardoor de nationale autoriteiten die met de handhaving van voornoemde wetgevingshandelingen van de Unie belast zijn, niet in staat zijn om passende en doeltreffende middelen aan te wenden om mededingingsverstoringen en oneerlijke handelspraktijken op de interne markt te bestrijden en op doeltreffende, evenredige en afschrikkende wijze te bestraffen.

HvJ – CONCLUSIE – C-253/23 (ASG2) – 19 september 2024 – Grote Kamer – A-G Szpunar – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:767 – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/104/EU – Artikel 101 VWEU – Artikel 47 Handvest EU – Mededinging – Collectieve invordering van schadevorderingen – Geldigheid van overdrachten aan een rechtsbijstandverlener – Niet-toepasselijkheid van het nationale recht dat zich verzet tegen de geldigheid van dergelijke overdrachten

De vragen gaan o.a. over de verenigbaarheid met het Unierecht van een verbod voor juridische actoren om via het mechanisme van de overdracht van schuldvorderingen vorderingen in te vorderen die verband houden met door een mededingingsregeling veroorzaakte schade. Meer in het bijzonder is de vraag of een dergelijk verbod in overeenstemming is met artikel 101 VWEU, richtlijn 2014/104/EU en artikel 47, eerste alinea, Handvest EU.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 101 VWEU, artikel 2, punt 4, artikel 3, lid 1, en artikel 4 van richtlijn 2014/104/EU en artikel 47 Handvest EU verzetten zich tegen een uitlegging van het nationale recht die, wanneer er geen andere gelijkwaardige wettelijke of contractuele mogelijkheden bestaan om schadevorderingen te bundelen, tot gevolg heeft dat bij gebreke van een definitieve beslissing waarbij een inbreuk op het mededingingsrecht wordt vastgesteld, de fiduciaire overdracht van de rechten op vergoeding van de door een mededingingsregeling veroorzaakte schade door vermeend benadeelde partijen aan een erkende rechtsbijstandverlener, zodat deze de rechten gebundeld kan doen gelden, automatisch wordt uitgesloten, met als gevolg dat het praktisch onmogelijk of in ieder geval uiterst moeilijk zou zijn om een schadevordering voor een gering bedrag in te stellen. Een dergelijk verbod kan

niet worden gerechtvaardigd door het vereiste van eerbiediging van het recht op een eerlijk proces en op een effectieve rechterlijke bescherming van rechtzoekenden.

Artikel 101 VWEU, richtlijn 2014/104 en artikel 47 Handvest EU moeten aldus worden uitgelegd dat de verwijzende rechter de nationale bepalingen die ten grondslag liggen aan het verbod op het mechanisme van de overdracht van schuldvorderingen dat niet in overeenstemming is met de beginselen van doeltreffendheid en effectieve rechterlijke bescherming, buiten toepassing moet laten.

HvJ – CONCLUSIE – 26 september 2024 – [C-393/23 \(Athenian Brewery\)](#) – A-G Kokott – Nederland – Hoge Raad – [ECLI:EU:C:2024:798](#) – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 1215/2012 (Brussel I-bis) – Artikel 102 VWEU – Bijzondere bevoegdheden – Meerdere verweerder s – Nauwe band – Begrip onderneming – Moeder- en dochtervennootschap – Inbreuk door dochteronderneming – Vermoeden van beslissende invloed van de moedermaatschappij – Hoofdelijke aansprakelijkheid – Beslissing van een nationale mededingingsautoriteit – Vervolgorderingen tot schadevergoeding

Samenvatting onder: [IPR](#)

GERECHT – ARREST – [T-671/19 \(Qualcomm\)](#) – 11 september 2024 – [ECLI:EU:T:2024:626](#) – [arrest](#)

Artikel 102 VWEU – Artikel 54 EER -overeenkomst – Misbruik van machtspositie – Markt voor UMTS-basisbandchips – Inbreuk – Afbraakprijzen – Vaststelling kostenbenchmark – Geen vereiste om het bestaan van daadwerkelijke gevolgen aan te tonen – Opzet om een concurrent uit te schakelen – Richtsnoeren voor de berekening van geldboeten van 2006

De Amerikaanse chipsproductent Qualcomm kreeg in 2019 een boete van ongeveer 242 miljoen euro opgelegd door de Europese Commissie wegens misbruik van machtspositie. Qualcomm had tussen 2009 en 2011 producten verkocht onder de kostprijs, aan Huawei en ZTE, enkel en alleen om concurrent Icera (een Brits bedrijf) uit de markt te concurreren. In 2011 is Icera overgenomen door het Amerikaanse Nvidia. Verzoeker vordert de nietigverklaring van de beschikking van de Commissie.

Gerecht: Artikel 2 van beschikking C(2019) 5361 def. van de Commissie van 18 juli 2019 inzake een procedure op grond van artikel 102 VWEU en artikel 54 van de EER-Overeenkomst (zaak AT.39711 - Qualcomm (predatie)) wordt nietig verklaard.

GERECHT – ARREST – [T-334/19 \(Google en Alphabet/Commissie \(Google AdSense for Search\)\)](#) – 18 september 2024 – [arrest](#)

Artikel 102 VWEU – Artikel 54 EER-overeenkomst – Misbruik van machtspositie – Markt voor onlinebemiddeling bij zoekadvertenties in de EER – Vaststelling inbreuk – Exclusieve leveringsverplichting – Contractuele beperkingen

Google vecht de boete aan van 1,49 miljard euro die de Commissie oplegde op 20 maart 2019. Google heeft volgens de Commissie haar dominante marktpositie misbruikt door in contracten met websites van derden een aantal restrictieve clausules op te nemen. Hierdoor konden concurrenten van Google hun zoekadvertenties niet op die websites plaatsen.

Gerecht: Beschikking C(2019) 2173 def. van de Commissie van 20 maart 2019 inzake een procedure op grond van artikel 102 VWEU en artikel 54 van de EER-Overeenkomst (zaak AT.40411 - Google Search (AdSense)) wordt nietig verklaard.

OVERIG

Europese Commissie publiceert werkdocument over evaluatie van twee mededingingsverordeningen (ECER)

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-256/23 en C-290/23 (ECHA) – 5 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:683 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1907/2006 – Verordening (EG) nr. 340/2008 (REACH verordening) – Aan het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) te betalen vergoedingen – Voor registratie van een stof te betalen vergoeding – Lagere vergoeding voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) – Mogelijkheid voor ECHA om zich tot de nationale rechter te wenden met een vordering tot betaling van die vergoeding voor administratieve kosten

Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van gedingen tussen het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) enerzijds en twee vennootschappen anderzijds, over de invordering door ECHA van een vergoeding voor administratieve kosten die deze vennootschappen verschuldigd zouden zijn naar aanleiding van de indiening bij dit agentschap van de Europese Unie van een aanvraag tot registratie van een chemische stof op grond van de Reach-verordening, nadat in een besluit van dat agentschap van de Unie is vastgesteld dat zij geen recht hadden op de lagere vergoeding voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) waarop zij aanspraak hadden gemaakt bij de indiening van hun aanvraag.

Hof: Artikel 94, lid 1, van verordening (EG) nr. 1907/2006, moet aldus worden uitgelegd dat het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) zich niet tot de Unierechter kan wenden met een vordering tot uitvoering van een geldelijke verplichting die aan een persoon is opgelegd bij een besluit van dit agentschap.

Artikel 299, eerste alinea, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een besluit van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) dat voor een persoon een geldelijke verplichting inhoudt in verband met de registratie van een chemische stof bij dat agentschap, geen executoriale titel in de zin van die bepaling vormt.

Artikel 11, lid 3, tweede alinea, juncto artikel 13, lid 4, tweede en derde alinea, van verordening (EG) nr. 340/2008, moet aldus worden uitgelegd dat die bepalingen, wanneer het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) vaststelt dat de volledige vergoeding en een vergoeding voor administratieve kosten verschuldigd zijn, aangezien de betrokkene die stelt aanspraak te kunnen maken op een lagere vergoeding niet binnen de gestelde termijnen kan aantonen dat hij recht heeft op een dergelijke verlaging, niet uitsluiten dat dit agentschap van de Unie bij de nationale rechterlijke instanties een vordering tot tenuitvoerlegging instelt teneinde de betrokken vergoeding voor administratieve kosten in te vorderen indien die vergoeding niet binnen de gestelde termijnen is betaald.

- EU-Hof: Alleen besluiten van Commissie, Raad en ECB kunnen een executoriale titel hebben; de nationale rechter is bevoegd (ECER)

HvJ – ARREST – C-66/23 (Elliniki Ornithologiki Etaireia e.a.) – 12 september 2024 – Griekenland – ECLI:EU:C:2024:733 – conclusie – arrest

Richtlijn 92/43/EEG – Richtlijn 2009/147/EG – Vogelrichtlijn – Habitatrichtlijn – Behoud van de vogelstand – Speciale beschermingszone – Zogenoemde soorten ,die bepalend zijn voor de aanwijzing’ – Tijdelijke horizontale maatregelen die uniform van toepassing zijn op alle speciale beschermingszones – Ontbreken van geïndividualiseerde beheersplannen - Milieueffectbeoordeling

De vogelsoorten die door de aanwijzing van speciale beschermingszones moeten worden beschermd, zijn de in bijlage I bij de vogelrichtlijn vermelde soorten die bijzonder kwetsbaar zijn, alsmede alle geregeld voorkomende trekvogels. Als SBZ moeten de gebieden worden aangewezen die vanuit wetenschappelijk oogpunt het meest geschikt zijn voor de bescherming van de betrokken soort.

Voor elk gebied moeten beschermings-, instandhoudings- en herstelmaatregelen worden vastgesteld. De vraag is o.a. of deze maatregelen kunnen worden beperkt tot de bescherming van de vogelsoorten die doorslaggevend waren voor de aanwijzing van het gebied, dat wil zeggen tot de bescherming waarvan het gebied het meest geschikt is, dan wel of zij ook de andere in bijlage I genoemde vogels en de eveneens in dat gebied voorkomende trekvogels moeten omvatten.

Nederland, Polen en Tsjechië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 4, leden 1 en 2, van richtlijn 2009/147/EG en artikel 6, leden 2 tot en met 4, van richtlijn 92/43/EEG verplichten de lidstaten om voor elke speciale beschermingszone individuele instandhoudingsdoelstellingen en beschermingsmaatregelen vast te stellen ten aanzien van alle in bijlage I bij richtlijn 2009/147 vermelde vogelsoorten die er voorkomen en de niet in die bijlage genoemde geregeld voorkomende trekvogels, alsmede hun leefgebied. Daarbij staat het aan de lidstaten om prioriteiten vast te stellen gelet op het belang van deze maatregelen voor de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen van al die soorten.

Artikel 4, leden 1 en 2, van richtlijn 2009/147 en artikel 6, leden 2 tot en met 4, van richtlijn 92/43 moeten aldus worden uitgelegd dat de verplichting om milieueffectbeoordelingen van projecten uit te voeren op grond van richtlijn 2011/92/EU, geen invloed heeft op de omvang van de uit die bepalingen voortvloeiende verplichtingen.

- EU-Hof oordeelt over de maatregelen die moeten worden genomen in speciale beschermingszones onder de EU-Vogelrichtlijn (ECER)

HvJ – ARREST – C-341/23 (Commissie/Slowakije) – 12 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:740 – geen conclusie – arrest (Franse taalversie)

Het Hof oordeelt dat Slowakije de verplichtingen die op haar rusten ten aanzien van stortplaatsen zoals neergelegd in richtlijn 1999/31/EG niet is nagekomen.

HvJ – ARREST – C-23/23 (Commissie/Malta) – 19 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:760 – conclusie – arrest

Richtlijn 2009/147/EG – Niet nakoming – Behoud van de vogelstand – Levend vangen van zeven soorten wilde vinkachtigen – Afwijking ten behoeve van onderzoeksdoeleinden – Voorwaarden

In 2014 heeft Malta op grond van artikel 9, lid 1, onder c), van richtlijn 2009/147 een afwijkende regeling ingevoerd die het levend vangen van vogels van de zeven betrokken soorten vinkachtigen toestond. Het Hof heeft in arrest C-557/15 van 21 juni 2018, geoordeeld dat die recreatieve regeling niet voldeed aan de voorwaarden voor die afwijking. Na dat arrest heeft Malta de recreatieve afwijkende regeling ingetrokken.

In 2020 heeft Malta het „vinkenproject” vastgesteld. Dit omvat het levend vangen van dezelfde zeven vinkachtigen als die welke zijn genoemd in de wetgeving waarbij het recreatief vangen werd toegestaan, maar de vangst in het kader van het vinkenproject is bedoeld als onderdeel van een onderzoeksproject. De nieuwe wetgeving die het kader vormt voor het vinkenproject is gebaseerd op een andere afwijking van de vogelrichtlijn, die krachtens artikel 9, lid 1, onder b), daarvan kan worden ingeroepen voor „doeleinden in verband met onderzoek”.

Volgens de Europese Commissie is het vinkenproject slechts een „dekmantel” om voortzetting mogelijk te maken van het recreatief vangen van vinkachtigen dat het Hof in strijd achtte met de vogelrichtlijn in de zaak Commissie/Malta. De Commissie heeft bijgevolg de inbreukprocedure ingeleid op grond van artikel 258 VWEU, die heeft geleid tot het onderhavige geding.

Hof: De Republiek Malta is de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 5 en artikel 8, lid 1, van richtlijn 2009/147/EG juncto 9, lid 1, van deze richtlijn, doordat zij een afwijkende regeling heeft vastgesteld op grond waarvan vogels van zeven soorten wilde vinkachtigen (...) levend mogen worden gevangen.

HvJ – CONCLUSIE – C-47/23 (Commissie/ Duitsland) – 5 september 2024 – A-G Emiliou – ECLI:EU:C:2024:708 – conclusie

Richtlijn 92/43/EEG – Artikel 258 VWEU – Toelaatbaarheid bewijsmiddelen – Passende maatregelen – Niet-nakoming van de verplichting om dergelijke maatregelen te treffen – Laaggelegen schraal hooiland’ en ‘hooiland in gebergte’ – Niet-nakoming van de verplichting om de gegevens over die gebieden regelmatig bij te werken

De Commissie verwijt Duitsland dat zij „op algemene en structurele wijze” heeft nagelaten te voorkomen dat in een significant aantal gebieden op haar grondgebied de kwaliteit van twee typen natuurlijke habitats verslechtert. Voorts betoogt zij dat deze lidstaat eveneens „op algemene en structurele wijze” heeft nagelaten om de gegevens betreffende de gebieden met deze habitattypen regelmatig bij te werken.

De vragen gaan o.a. over de toelaatbaarheid van bewijsmateriaal met betrekking tot gebieden dat door de Commissie voor het eerst voor het Hof is gepresenteerd en tijdens de precontentieuze procedure niet ter sprake is gebracht en over de juridische criteria die het Hof moet hanteren bij de beoordeling of de Commissie zich naar behoren heeft gekweten van de op haar rustende bewijslast en daadwerkelijk het bestaan van een „systematische en voortdurende schending” heeft aangetoond.

A-G geeft het Hof in overweging: te verklaren dat Duitsland haar verplichtingen op grond van artikel 6, lid 2, van richtlijn 92/43/EEG op algemene en structurele wijze niet is nagekomen; het beroep voor het overige te verwerpen.

HvJ – CONCLUSIE – C-254/23 (INTERZERO) – 26 september 2024 – Grote Kamer – A-G Collins – Slovenië – ECLI:EU:C:2024:794 – conclusie

Richtlijn 2006/123/EG – Richtlijn 2008/98/EG – Artikelen 16 en 17 Handvest EU – Afval – Diensten van algemeen economisch belang – Vrijheid van vestiging en vrijheid van dienstverlening — Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Evenredigheid

Slovenië heeft met betrekking tot verschillende categorieën consumptieartikelen een regeling voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (hierna: „UPV”) ingevoerd. Volgens deze regeling is voor elk van die categorieën één organisatie, die geen winstoogmerk heeft, verantwoordelijk voor de nakoming van UPV-verplichtingen. Het Grondwettelijk Hof stelt het Hof tien vragen inzake de verenigbaarheid van de regeling met de regels betreffende diensten van algemeen economisch belang (hierna: „DAEB's”), de interne markt en een aantal bepalingen van secundair Unierecht.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 106, lid 2, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een organisatie waaraan de collectieve nakoming van UPV-verplichtingen wordt opgedragen een met een DAEB belaste onderneming kan zijn wanneer sprake is van een legitiem algemeen belang, zoals de bescherming van het milieu of de volksgezondheid, waarin de vrije markt niet afdoende heeft kunnen voorzien, en wanneer de nationale autoriteiten daaraan bij afdoende gemotiveerde handelingen duidelijk de verrichting van een dienst van algemeen belang als taak hebben toevertrouwd, en de organisatie kennelijk een economische activiteit verricht.

De artikelen 49, 56 en 106, lid 2, VWEU, de artikelen 16 en 17 van het Handvest, richtlijn 2006/123/EG en artikel 8 bis van richtlijn 2008/98/EG („kaderrichtlijn afval”) verzetten zich er niet tegen dat een lidstaat de verantwoordelijkheid voor de nakoming van UPV-verplichtingen toevertrouwt aan één enkele organisatie zonder winstoogmerk, indien die maatregel een toereikende bescherming van het milieu en de volksgezondheid nastreeft en er geen minder beperkende middelen beschikbaar zijn om dat doel te verwezenlijken.

Het vertrouwensbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel verzetten zich niet tegen een wijziging van een wettelijk regime waarbij een door meerdere marktdeelnemers verrichte winstgevende activiteit wordt omgezet in een activiteit die is toevertrouwd aan één enkele organisatie zonder winstoogmerk, zonder dat wordt voorzien in een overgangperiode en/of betaling van een afdoende vergoeding voor schade die deze marktdeelnemers ten gevolge van die wijziging eventueel hebben geleden.

De artikelen 49 en 56 VWEU, artikel 16 van het Handvest, de dienstenrichtlijn en de kaderrichtlijn afval verzetten zich niet tegen een nationale regeling volgens welke producenten die ten minste 51 % van een bepaalde categorie producten in de handel brengen, een organisatie moeten oprichten die verantwoordelijk is voor de nakoming van UPV-verplichtingen, en alleen dergelijke producenten aandeelhouders van die organisatie mogen zijn.

De artikelen 49 en 56 VWEU, artikel 16 van het Handvest, de dienstenrichtlijn en de kaderrichtlijn afval verzetten zich niet tegen een nationale regeling die de houders van aandelen in collectieve organisaties verbiedt om activiteiten op het gebied van de inzameling en verwerking van afval uit te oefenen en om aandelen te houden in exploitanten die dergelijke activiteiten uitoefenen, en die dit alles ook verbiedt aan de leden van de bestuurlijke en toezichthoudende organen van de collectieve organisaties, mits er geen minder beperkende middelen zijn die belangenconflicten vermijden en het milieu en de volksgezondheid even goed beschermen.

Wanneer het Unierecht toestaat om de verantwoordelijkheid voor de nakoming van UPV-verplichtingen aan één enkele collectieve organisatie toe te vertrouwen, kunnen producenten die geen aandeelhouder van die organisatie zijn, verplicht worden daarmee een overeenkomst te sluiten teneinde aan hun UPV-verplichtingen te voldoen.”

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-512/24 \(BÁV\)](#), verwijzing uit **Hongarije** over de maximaal toegestane hoeveelheid cadmium in hardsoldeer, in het kader van de **REACH verordening**
- [C-531/24 \(An Taisce\)](#), verwijzing uit **Ierland** over de geldigheid van het 'vijfde **nitraatprogramma**' van Ierland en een aan Ierland toegekende **afwijking**, krachtens richtlijn 91/676 inzake de **bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten** uit **agrarische bronnen**

NOOT – bij EHRM 9 april 2024, [Verein KlimaSeniorinnen Schweiz e.a. t. Zwitserland](#)

- Klimaseniorinnen-arrest: klimaatverplichtingen van overheden ([bijzonder strafrecht](#))
- The Aarhus Convention's Relevance for Climate Litigation Through the Lens of KlimaSeniorinnen ([European law blog](#))

CONSULTATIE

- EU-recht inzake milieu en staatssteun – toegang tot de rechter met betrekking tot staatssteunbesluiten (verordening), Goedkeuring door de Commissie gepland voor tweede kwartaal 2025 ([EC](#))

OVERIG

- Europese Commissie brengt aanbeveling uit in het kader van de herziene richtlijn energie-efficiëntie ([ECER](#))
- Bern Convention: EU will propose changing the conservation status of wolves ([Raad](#))
- The Convention, the Court and the Climate: The Future in the Balance ([EJILtalk](#))
- Should Ecocide be an International Crime? It's Time for States to Decide ([EJILtalk](#))

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Ne bis in idem

HvJ – CONCLUSIE – [C-331/23 \(Dranken Van Eetvelde\)](#) – 5 september 2024 – A-G Kokott – België – [ECLI:EU:C:2024:700](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Hoofdelijke aansprakelijkheid voor belastingschulden van een derde – Uitbreiding van aansprakelijkheid tot de belastingschuld zonder inachtneming van een aftrek van voorbelasting – Uitbreiding aansprakelijkheid met oog op effectieve bestrijding van btw-fraude – Evenredigheid aansprakelijkheid – Neutraliteitsbeginsel – Ne bis in idem-beginsel

Samenvatting onder: [belastingen, btw](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-544/24 \(Nekilnojamajo turto valdymas\)](#), verwijzing uit **Polen** over **btw fraude, vertragingsrente en ne bis in idem**

EHRM factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Oneerlijke handelspraktijken

HvJ – ARREST – [C-88/23 \(Parfümerie Akzente\)](#) – 19 september 2024 – Zweden – [ECLI:EU:C:2024:765](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 75/324/EEG – Verordening (EG) nr. 1223/2009 – Diensten van de informatiemaatschappij – Onlinepromotie en -verkoop van cosmetische producten – Etiketteringsverplichtingen – Taalkeuze

Samenvatting onder: [Digitalisering, diensten van de informatiemaatschappij](#)

Overlevering en uitlevering

HvJ – CONCLUSIE – C-763/22 (Procureur de la République/OP) – 5 september 2024 – A-G Emiliou – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:707 – [conclusie](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Artikel 47 Handvest EU – Samenloop Europees aanhoudingsbevel en uitleveringsverzoek – Autoriteit die bevoegd is te beslissen welke van de twee voorrang heeft – Rechterlijke toetsing van die beslissing

OP – een Frans staatsburger – wordt strafrechtelijk vervolgd in Frankrijk voor verschillende misdrijven. Nadat de Zwitserse autoriteiten een verzoek tot zijn uitlevering hadden gedaan, is hij in Spanje gedetineerd geraakt.

Teneinde zijn aanwezigheid in de Franse procedure te waarborgen heeft de Franse officier van justitie een Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd, dat aan de Spaanse autoriteiten was gericht. Geconfronteerd met die twee conflicterende verzoeken, heeft de Spaanse ministerraad besloten om voorrang te geven aan het Zwitserse uitleveringsverzoek.

In dat kader wenst de verwijzende Franse rechter opheldering te verkrijgen over de voorwaarden waaronder de autoriteit van de uitvoerende lidstaat (in casu Spanje) kan beslissen of voorrang wordt gegeven aan een EAB dan wel aan een uitleveringsverzoek, en meer bepaald of een dergelijke beslissing door een regeringsorgaan kan worden genomen wanneer de beslissing van dat orgaan volgens de verwijzende rechter niet door een rechter kan worden getoetst.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 16, lid 3, van kaderbesluit 2002/584/JBZ staat niet in de weg aan een nationale regeling op grond waarvan een regeringsorgaan ermee wordt belast om te beslissen of voorrang wordt gegeven aan een Europees aanhoudingsbevel dan wel aan een uitleveringsverzoek ten aanzien van dezelfde persoon. Op grond van die bepaling, gelezen in samenhang met artikel 1, lid 3, van dat kaderbesluit en met artikel 47, eerste alinea, Handvest EU moet een dergelijke beslissing door de rechter kunnen worden getoetst onder procedurele voorwaarden die de lidstaten zelf moeten bepalen.

- A-G Emiliou brengt een conclusie uit over de samenloop van een Europees aanhoudingsbevel (EAB) en een uitleveringsverzoek ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Amsterdam – 5 september 2024 – [ECLI:NL:RBAMS:2024:5620](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Kaderbesluit 2004/757/JBZ – Artikel 49, derde lid Handvest EU – EAB – Overlevering – Disproportionele vrijheidsstraf – Minimum straf

De zaak betreft een executie-EAB uit Roemenië. De opgeëiste persoon is veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf voor invoer van geringe hoeveelheden “risk” en “high risk” drugs voor persoonlijk gebruik althans zonder handelsoogmerk. De prejudiciële vragen zien op de vraag of de opgelegde vrijheidsstraf (zeven jaar wat tevens de minimumstraf is voor een dergelijk delict) disproportioneel is.

Prejudiciële vragen:

Moet artikel 1, derde lid, van Kaderbesluit 2002/584/JBZ, gelezen in samenhang met artikel 49, derde lid, Handvest EU en met artikel 2, eerste lid, aanhef en onder a en tweede lid, artikel 4, eerste lid en tweede lid, aanhef en onder b, en artikel 5 van Kaderbesluit 2004/757/JBZ, zo worden uitgelegd, dat indien de opgeëiste persoon zich tegen zijn overlevering verzet met het verweer dat hij in de uitvaardigende lidstaat onherroepelijk is veroordeeld tot een onevenredige minimumvrijheidsstraf voor de invoer van geringe hoeveelheden drugs voor persoonlijk gebruik, althans voor de invoer van geringe

hoeveelheden drugs zonder oogmerk deze drugs te verhandelen, de uitvoerende rechterlijke autoriteit moet onderzoeken of de opgeëiste persoon, in geval van overlevering ter fine van tenuitvoerlegging van die straf, een reëel gevaar zou lopen van de tenuitvoerlegging van een straf die onevenredig is aan het strafbare feit dat aan het Europees aanhoudingsbevel ten grondslag ligt?

Indien het antwoord op de eerste vraag bevestigend is:

a) *welke toets moet de uitvoerende rechterlijke autoriteit aanleggen bij de beoordeling of sprake is van een reëel gevaar van de tenuitvoerlegging van een onherroepelijke onevenredige straf zoals bedoeld in vraag I;*

b) *welke rol speelt bij die toets de omstandigheid dat het recht van de uitvaardigende lidstaat, ter uitvoering van artikel 4, tweede lid, aanhef en onder b, van Kaderbesluit 2004/757/JBZ, en de daaruit volgende verplichting tot strafbaarstelling met een minimale maximumstraf van ten minste 5 tot 10 jaar vrijheidsstraf, de rechter aldaar verplicht tot de oplegging van een minimumstraf van zeven jaar vrijheidsstraf in geval van veroordeling voor, kort gezegd, de invoer van drugs die voor de gezondheid het schadelijkst zijn, ongeacht op welke hoeveelheid drugs die gedragingen betrekking hebben en ongeacht of die gedragingen wordt beoogd te voorzien in persoonlijk gebruik dan wel of die gedragingen zijn verricht met het oogmerk om die drugs te verhandelen, terwijl:*

- de rechter die verplichte minimumstraf alleen kan verminderen, met in totaal maximaal een derde daarvan indien sprake is van omstandigheden die de ernst van het feit of de dreiging van de dader verminderen of indien de betrokkene het feit bekent, dan wel met in totaal de helft daarvan indien de betrokkene de identificatie en vervolging vergemakkelijkt van andere personen die drugs-gerelateerde strafbare feiten hebben begaan, en

- de duur van die (eventueel verminderde) minimumstraf eraan in de weg staat dat de rechter de opschorting van de tenuitvoerlegging daarvan beveelt;

c) *kan een eventueel reëel gevaar van de tenuitvoerlegging van een onherroepelijke onevenredige straf zoals bedoeld in vraag I nog worden weggenomen door een garantie van de zijde van de uitvaardigende lidstaat en hoe zou die garantie eruit kunnen zien?*

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-528/24 (Boothnesse), verwijzing uit **Ierland** over toepassing van het **specialiteitsbeginsel** in de context van een **overlevering** wanneer het recht van de uitvaardigende staat het gedrag dat aanleiding vormt voor een vrijheidsbeneming niet aanmerkt als strafbaar feit.
- C-504/24 PPU (Anacco), verwijzing uit **Italië** over een door de Belgische autoriteiten uitgevaardigd **Europees Aanhoudingsbevel (EAB)** tegen iemand die gedetineerd is in Italië omdat ze zich in 2020 heeft onttrokken aan de tenuitvoerlegging van een eerder uitgevaardigde EAB en vragen over recht op **eerlijk proces, afwezigheid raadsman en verenigbaarheid nationaal recht met EU recht**

EHRM factsheets

- Extradition and life imprisonment

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-17/22 en C-18/22 (HTB Neunte Immobilien Portfolio Ökorenta Neue Energien Ökostabil IV) – 12 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:738 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) 2016/679 – AVG – Rechtmatigheidsgronden voor verwerking – Beleggingsfonds – Openbare commanditaire vennootschap – Verzoek vennoot om contactgegevens van de medevennoten die via een fiduciaire vennootschap indirecte deelnemingen in een beleggingsfonds bezitten

HTB en Ökorenta zijn beleggingsvennootschappen die elk via een fiduciaire vennootschap een indirecte deelneming in beleggingsfondsen bezitten. Deze beleggingsfondsen worden georganiseerd in de vorm van een commanditaire vennootschap, namelijk een openbare personenvennootschap. De deelneming in het kapitaal van deze commanditaire vennootschappen wordt opgevat als een belegging. Wanneer deze deelneming indirect is, oefenen de vennoten hun rechten uit via fiduciaire participatiemaatschappijen.

Verzoeksters verzoeken verweersters, die fiduciaire participatiemaatschappijen zijn, om openbaarmaking van de namen en adressen van al hun vennoten die indirecte deelnemingen in de betrokken beleggingsfondsen bezitten via fiduciaire vennootschappen.

Verweersters verzetten zich tegen een dergelijke openbaarmaking omdat zij van mening zijn dat de opgevraagde gegevens bestemd zijn om de eigen economische belangen van verzoeksters in de hoofdgedingen te behartigen.

De verwijzende rechter heeft er twijfels over of de rechtspraak van het Bundesgerichtshof en het Oberlandesgericht München verenigbaar is met het Unierecht, voor zover op grond van deze rechtspraak persoonsgegevens van vennoten met indirecte deelnemingen in een beleggingsfonds grotendeels openbaar mogen worden gemaakt op basis van de louter formele bewering dat de medevennoten er belang bij hebben om dergelijke gegevens te verkrijgen, bijvoorbeeld om deelnemingen te verwerven.

*Hof: Artikel 6, lid 1, eerste alinea, onder b), van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de verwerking van persoonsgegevens die erin bestaat dat op verzoek van een vennoot van een beleggingsfonds dat is opgericht in de vorm van een openbare personenvennootschap informatie openbaar wordt gemaakt over alle vennoten die indirecte deelnemingen in dat fonds bezitten via fiduciaire vennootschappen, ongeacht de omvang van hun deelneming in het kapitaal van dat fonds, teneinde contact met hen op te nemen en met hen te onderhandelen over de aankoop van hun deelnemingen dan wel om met hen te overleggen om in het kader van de besluitvorming van de vennoten tot wilsovereenstemming te komen, slechts in de zin van deze bepaling **noodzakelijk** kan worden geacht voor de **uitvoering van de overeenkomst** op grond waarvan die vennoten dergelijke deelnemingen hebben verworven indien die verwerking objectief onontbeerlijk is om een doel te bereiken dat een integrerend deel uitmaakt van de aan deze gebruikers te leveren contractuele prestatie, zodat het hoofddoel van de overeenkomst zonder die verwerking niet zou kunnen worden bereikt. Dat is niet het geval indien deze overeenkomst uitdrukkelijk uitsluit dat deze persoonsgegevens aan andere houders van deelnemingen beschikbaar worden gesteld.*

*Artikel 6, lid 1, eerste alinea, onder f), van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een dergelijke verwerking slechts noodzakelijk kan worden geacht voor de **behartiging van de gerechtvaardigde belangen van een derde** in de zin van deze bepaling indien die verwerking strikt noodzakelijk is om een dergelijk gerechtvaardigd belang te behartigen, en de belangen en de fundamentele vrijheden en grondrechten van die vennoten in het licht van alle relevante omstandigheden niet zwaarder wegen dan dat gerechtvaardigde belang.*

*Artikel 6, lid 1, eerste alinea, onder c), van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat deze verwerking van persoonsgegevens op grond van deze bepaling gerechtvaardigd is wanneer zij noodzakelijk is om te voldoen aan een **wettelijke verplichting** die op de verwerkingsverantwoordelijke rust krachtens het recht van de betrokken lidstaat, zoals gepreciseerd in de rechtspraak van die lidstaat, mits die rechtspraak duidelijk en nauwkeurig is, de toepassing ervan voorspelbaar is voor degenen op wie deze van toepassing is en beantwoordt aan een doel van algemeen belang en daaraan evenredig is.*

HvJ – ARREST – C-768/21 (Land Hessen) – 26 september 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:785 – persbericht – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2016/679 – AVG – Taken toezichthoudende autoriteit – Corrigerende maatregelen – Administratieve geldboete – Beoordelingsmarge toezichthoudende autoriteit

De Sparkasse is een publiekrechtelijke gemeentelijke instelling die onder meer bank- en krediettransacties verricht. Een werknemer van Sparkasse heeft meerdere malen persoonsgegevens van een van haar klanten, geraadpleegd zonder daarvoor toestemming te hebben gekregen. Sparkasse heeft dit gemeld bij de toezichthouder, maar dit niet meegedeeld aan de klant. De klant heeft een klacht ingediend bij de toezichthouder. De klacht ging niet alleen over het feit dat de inbreuk niet is medegedeeld, maar ook over de bewaartermijn en het feit dat de werknemers uitgebreide toegangsrechten hebben.

Sparkasse geeft aan dat de inbreuk niet is medegedeeld vanwege de inschatting dat er geen hoog risico was voor de rechten en vrijheden van de klant. Volgens de klant had de toezichthouder een boete moeten opleggen aan Sparkasse.

De vraag van de Duitse rechter in deze zaak gaat over de discretionaire bevoegdheid van de toezichthouder inzake inbreuken op de AVG. Is de toezichthouder verplicht om altijd op te treden, wanneer er sprake is van een gegevensverwerking waarbij inbreuk wordt gemaakt op de rechten van een burger? Het Hof oordeelt van niet.

Het Hof oordeelt dat de klager van wie de rechten zijn geschonden, geen subjectief recht heeft om van de toezichthoudende autoriteit de oplegging van een administratieve geldboete jegens de verwerkingsverantwoordelijke te verlangen.

De toezichthoudende autoriteit is volgens het Hof daarentegen wel verplicht om op te treden wanneer het nemen van een of meer corrigerende maatregelen waarin artikel 58, lid 2, AVG voorziet, rekening houdend met alle omstandigheden van het concrete geval, passend, noodzakelijk en evenredig is om de vastgestelde ontoereikendheid te verhelpen en de volledige naleving van die verordening te waarborgen. In dit verband kan niet worden uitgesloten dat de toezichthoudende autoriteit, bij wijze van uitzondering en gelet op de bijzondere omstandigheden van het concrete geval, ervan kan afzien om een corrigerende maatregel te nemen, ook al is er een inbreuk in verband met persoonsgegevens vastgesteld. Dit kan onder meer het geval zijn wanneer de vastgestelde inbreuk niet heeft voortgeduurd, bijvoorbeeld wanneer de verwerkingsverantwoordelijke – die in beginsel passende technische en organisatorische maatregelen in de zin van artikel 24 AVG had getroffen – in het licht van de verplichtingen die met name op grond van artikel 5, lid 2, en artikel 24 van deze verordening op hem rusten, zodra hij van deze inbreuk op de hoogte was, de passende en noodzakelijke maatregelen heeft genomen om ervoor te zorgen dat er een einde wordt gemaakt aan die inbreuk en dat deze zich niet opnieuw voordoet.

Hof: Artikel 57, lid 1, onder a) en f), artikel 58, lid 2, en artikel 77, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer de toezichthoudende autoriteit een inbreuk in verband met persoonsgegevens vaststelt, zij niet verplicht is om krachtens artikel 58, lid 2, een corrigerende maatregel, met name een administratieve geldboete, op te leggen wanneer een dergelijk optreden niet

passend, noodzakelijk of evenredig is om de vastgestelde ontoereikendheid te verhelpen en de volledige naleving van die verordening te waarborgen.

- e Personal data protection: the supervisory authority is not obliged to exercise a corrective power in all cases of breach and, in particular, to impose a fine ([persbericht](#))
- e Uitspraak Europees hof over handhavend optreden door de AVG-toezichthouder ([Ellen Timmer](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-383/23 (Anklagemyndigheder/ILVA) – A-G Medina – Denemarken – ECLI:EU:C:2024:752 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 – Artikelen 101 en 102 VWEU – AVG – Begrip ‘onderneming’ – Strafzaak – Administratieve geldboeten – Andere boeten dan administratieve geldboeten – Moedermaatschappij en dochteronderneming – Inbreuk op AVG door dochteronderneming – Berekening van het bedrag van de boete – Inaanmerkingneming van totale omzet van de groep waarvan de betrokken vennootschap deel uitmaakt

ILVA exploiteert een keten van meubelwinkels en maakt deel uit van de Lars Larsen Groep. Tegen ILVA is een strafprocedure ingeleid omdat deze als verantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens van ten minste 350 000 voormalige klanten niet heeft voldaan aan haar verplichtingen krachtens artikel 5, lid 1, onder e), artikel 5, lid 2, en artikel 6, AVG.

De zaak betreft de vraag of het begrip „onderneming” in artikel 83, leden 4 tot en met 6, AVG in het licht van overweging 150 van die verordening overeenstemt met het begrip „onderneming” in de zin van het mededingingsrecht van de Unie (artikelen 101 en 102 VWEU). En de vraag of daarbij rekening moet worden gehouden met de totale jaaromzet van de economische entiteit (of groep) waarvan de inbreukmakende vennootschap deel uitmaakt en niet alleen met de totale jaaromzet van die vennootschap zelf.

De onderhavige zaak is bijzonder omdat de geldboete in het hoofdgeding niet door de nationale toezichthoudende autoriteit in het kader van haar toezichtsbevoegdheden is opgelegd, maar door een rechter in een strafprocedure. De Uniewetgever heeft daarvoor een specifieke bepaling in de AVG opgenomen die in het bijzonder van toepassing is op Denemarken.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 83, leden 4 tot en met 6, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer geldboeten worden opgelegd aan een verwerkingsverantwoordelijke of een verwerker die (deel van) een onderneming is, het begrip ‘onderneming’ aldus moet worden opgevat dat het overeenkomt met het begrip ‘onderneming’ in de zin van de artikelen 101 en 102 VWEU voor de vaststelling van het maximumbedrag van de geldboete. Er wordt dus rekening gehouden met de totale wereldwijde jaaromzet van de onderneming waarvan de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker deel uitmaakt.

Bij de vaststelling van de daadwerkelijk op te leggen geldboete moet het begrip ‘onderneming’ echter worden uitgelegd in samenhang met artikel 83, leden 1 en 2, van verordening 2016/679 en bij het onderzoek van de specifieke omstandigheden van het geval worden gebruikt als een van de relevante elementen. In dat kader kunnen deze omstandigheden betrekking hebben op de beslissingsbevoegdheid van de moedermaatschappij, de omvang van de gegevensverwerking waarmee inbreuk wordt gemaakt op de regels van die verordening en het aantal entiteiten van de onderneming dat bij de inbreuk betrokken is.

Wanneer een dergelijke geldboete in samenhang met artikel 83, lid 9, van verordening 2016/679 door een nationale rechter wordt opgelegd in het kader van een strafprocedure, moet de daadwerkelijke geldboete bovendien worden beoordeeld in het licht van de beginselen die toepasselijk zijn in het strafrecht. In dat verband moet de nationale rechter erop toezien dat bij de vaststelling van de daadwerkelijke geldboete het evenredigheidsbeginsel in acht wordt genomen, waarbij een juist

evenwicht moet worden gevonden tussen de vereisten van het algemeen belang van de gemeenschap bij de bescherming van persoonsgegevens en de vereisten van de bescherming van de grondrechten van de verwerkingsverantwoordelijke, de verwerker of de onderneming waarvan hij deel uitmaakt.”

HvJ – CONCLUSIE – C-416/23 (Österreichische Datenschutzbehörde) – 5 september 2024 – A-G Richard De La Tour – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:701 – conclusie

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Taken toezichthoudende autoriteit – Buitensporige verzoeken – Recht om een klacht in te dienen – Betaling van een redelijke vergoeding op basis van de administratieve kosten of weigering door de toezichthoudende autoriteit om gevolg te geven aan het verzoek

De Oostenrijkse toezichthoudende autoriteit op het gebied van gegevensbescherming heeft geweigerd om gevolg te geven aan een klacht die FR op grond van artikel 77, lid 1, AVG had ingediend.

De verwijzende rechter vraagt of onder het begrip „verzoek(en)” in artikel 57, lid 4, AVG ook „klachten” als bedoeld in artikel 57, lid 1, onder f), en in artikel 77, lid 1, van die verordening moeten worden verstaan.

Verder wordt gevraagd of verzoeken als „buitensporig” in de zin van artikel 57, lid 4, AVG kunnen worden aangemerkt louter op grond van hun aantal binnen een bepaalde periode, dan wel of tevens moet worden aangetoond dat er sprake is van opzettelijk misbruik door degene die dergelijke verzoeken bij een toezichthoudende autoriteit indient.

Tenslotte wordt nog gevraagd of artikel 57, lid 4, AVG aldus moet worden uitgelegd dat de toezichthoudende autoriteit die wordt geconfronteerd met buitensporige verzoeken, vrij is in haar keuze om ofwel een redelijke vergoeding aan te rekenen op basis van de administratieve kosten ofwel te weigeren aan die verzoeken gevolg te geven. Indien deze vraag ontkennend wordt beantwoord, vraagt deze rechter zich af met welke criteria de toezichthoudende autoriteit rekening moet houden en, meer bepaald, of zij verplicht is om primair een redelijke vergoeding te verlangen en pas daarna de behandeling van een dergelijk verzoek kan weigeren.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 57, lid 4, van verordening (EU) 2016/679 (algemene verordening gegevensbescherming) moet aldus worden uitgelegd dat:

- onder het in die bepaling genoemde begrip ‚verzoek(en)’ ook ‚klachten’ als bedoeld in artikel 57, lid 1, onder f), en in artikel 77, lid 1, van die verordening moeten worden verstaan;

– verzoeken niet als ‚buitensporig’ in de zin van artikel 57, lid 4, van die verordening kunnen worden aangemerkt louter op grond van hun aantal binnen een bepaalde periode, aangezien de toezichthoudende autoriteit eveneens moet aantonen dat er sprake is van opzettelijk misbruik door diegene die deze verzoeken indient;

– een toezichthoudende autoriteit die wordt geconfronteerd met buitensporige verzoeken, bij gemotiveerd besluit kan kiezen tussen het aanrekenen van een redelijke vergoeding op basis van de administratieve kosten en het weigeren aan die verzoeken gevolg te geven; deze autoriteit houdt daarbij rekening met alle relevante omstandigheden en zorgt ervoor dat de gekozen optie passend en evenredig is, zonder dat de ene optie voorrang heeft boven de andere.

HvJ – CONCLUSIE – C-247/23 (Deldits) – 12 september 2024 – A-G Collins – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:747 – conclusie

Verordening (EU) 2016/679 – AVG – Recht op rectificatie van onjuiste persoonsgegevens – Gegevens betreffende het geslacht van een transgender vluchteling

In 2014 verleende de in Hongarije bevoegde instantie aan verzoeker - een „als vrouw geboren” Iraans staatsburger – de status van vluchteling. Na deze toekenning van de vluchtelingenstatus heeft verweerder, het Nationaal directoraat vreemdelingenbeleid, hun persoonsgegevens, waaronder het geslacht, opgenomen in het door deze instantie beheerde vluchtelingenregister om de identificatie van verzoeker te faciliteren. Volgens deze vermelding is verzoeker van het vrouwelijk geslacht.

In 2022 heeft verzoeker op grond van artikel 16 AVG bij verweerder een verzoek ingediend om rectificatie van het vluchtelingenregister op twee punten: verandering van de naam waaronder hen was ingeschreven en verandering van hun geslacht van vrouwelijk naar mannelijk. Verzoeker heeft dat verzoek gestaafd met hetzelfde medische bewijsmateriaal dat hen had ingediend in de asielprocedure. Verweerder heeft dat verzoek bij besluit van 11 oktober 2022 afgewezen. Verzoeker heeft bij de verwijzende rechter beroep tot nietigverklaring van het besluit ingesteld.

De verwijzende rechter vraagt allereerst of artikel 16 AVG een recht op rectificatie van die specifieke persoonsgegevens toekent om een geslachtsverandering door een transseksuele persoon weer te geven. De tweede en de derde vraag betreffen het bewijs dat een persoon die op grond van artikel 16 AVG verzoekt om rectificatie van een vermelding van zijn geslacht, ter staving van dat verzoek moet overleggen en de vraag of verlangd kan worden dat die persoon bewijst een geslachtsveranderende operatie te hebben ondergaan.

A-G: Artikel 16 van verordening (EU) 2016/679, gelezen in het licht van artikel 5, lid 1, onder d), daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat een nationale instantie die verantwoordelijk is voor het houden van een register van vluchtelingen

1) verplicht is om persoonsgegevens betreffende het geslacht van een vluchteling die deze instantie bij de opname in dat register onjuist had geregistreerd, te rectificeren indien dit wordt verzocht;

2) van een persoon die om rectificatie van gegevens verzoekt, mag verlangen dat deze bewijs aandraagt om aan te tonen dat die gegevens onjuist zijn in relatie tot de doeleinden waarvoor zij zijn verzameld of verwerkt, maar niet dat deze aantoont een geslachtsveranderende operatie te hebben ondergaan.

PREJUCIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-526/24 (Brillen Rottler), verwijzing uit **Duitsland** over **AVG** en een **eerste informatieverzoek** dat wordt afgewezen omdat het een **buitensporig verzoek** zou zijn en betrokkene volgens de verwerkingsverantwoordelijke **misbruik van recht** heeft gemaakt omdat betrokkene dezelfde verzoeken ook bij andere bedrijven zou doen met oog op **schadevergoeding**
- C-541/24 (Naltov), verwijzing uit **Bulgarije** over bevoegdheid van **advocaten** tot **onbeperkte inzage in stukken** en de **verenigbaarheid met EU recht**

OVERIG

- Han Jongeneel, Moeten persoonsgegevens in bewijsstukken zwart worden gemaakt?, in: NJB 2024, nr. 26
- Organisaties informeren slachtoffers datalekken onvoldoende, AP geeft advies (AP)

Wiki

- [Wiki AVG](#)

EHRM factsheets en guides

- [Guide to the case-law of the ECHR on data protection](#)
- [Personal data protection](#)
- [Right to the protection of one's image](#)

Procesrecht HvJ en Gerecht

HvJ – ARREST – [gevoegde zaken C-29/22 P KS en KD / Raad e. a. - C-44/22 P Commissie / KS e.a. \(EU\)](#) – 10 september 2024 – **Grote Kamer – [ECLI:EU:C:2024:725](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Gemeenschappelijk optreden 2008/124/GBVB – Artikel 24, lid 1, tweede alinea, laatste volzin, VEU – Artikel 275 VWEU – Rechtsstaatmissie EU in Kosovo (Eulex Kosovo) – Beroep tot schadevergoeding – Schade die zou zijn geleden als gevolg van meerdere gevallen van handelen en nalaten van instellingen van de Unie – Ontoereikende onderzoeken naar foltering en verdwijning van en moord op personen – Bevoegdheid HvJ om uitspraak te doen op dit beroep

Samenvatting onder: [GBVB](#)

HvJ – ARREST – [C-351/22 \(Neves 77 Solutions\)](#) – 10 september 2024 – **Grote Kamer – [Roemenië](#) – [ECLI:EU:C:2024:723](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Besluit 2014/512/GBVB – Artikel 24, lid 1, tweede alinea, laatste volzin, VEU – Artikel 275 VWEU – Artikel 215 VWEU – Artikel 17 Handvest EU – Beperkende maatregelen tegen Rusland – Bevoegdheid HvJ – Recht op eigendom – Rechtszekerheidsbeginsel – Legaliteitsbeginsel – Tussenhandeldiensten met betrekking tot militaire uitrusting – Verbod om dergelijke diensten te verlenen – Geen kennisgeving aan de bevoegde nationale autoriteiten – Bestuurlijke overtreding – Geldboete – Automatische verbeurdverklaring

Samenvatting onder: [GBVB](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – [Fabbri e.a. t. San Marino](#) – 24 september 2024 – **Grote Kamer – [6319/21](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0924JUD000631921](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)**

Artikel 6 EVRM – Civiele vorderingen tot schadevergoeding in strafproces – Sepot

Klager 1 en 2 hebben in 2016 aangifte gedaan van mishandeling en hebben in de aangifte verklaard dat ze zich het recht voorbehouden om zich als benadeelde partij in het strafproces te voegen. Klager 3 (destijds 12 jaar oud) heeft in 2015 aangifte gedaan van mishandeling. In 2018 is een strafrechtelijk

onderzoek gestart en in 2019 heeft de moeder van klager 3 verzocht dat hij als benadeelde partij wordt geregistreerd. Omdat met beide zaken niets is gedaan, heeft de aanklager de zaken geseponeerd. Klagers klagen erover dat art. 6 lid 1 EVRM (recht op een eerlijk proces) is geschonden, omdat hun civiele vorderingen tot schadevergoeding niet zijn beoordeeld in het strafproces.

Het EHRM overweegt als volgt. Hoewel veel nationale rechtssystemen in de mogelijkheid voorzien om je als benadeelde partij in een strafproces te voegen verplicht het EVRM daar niet toe. Een klager moet wel de mogelijkheid krijgen om een vergoeding te vorderen voor schade als gevolg van een strafbaar feit. De wet van San Marino voorzagt in deze mogelijkheid maar de klagers moesten wel duidelijk laten weten dat ze gebruik wilden maken van hun rechten, bijvoorbeeld door zich formeel als benadeelde partij te voegen.

Klager 1 en 2 hebben enkel aangegeven zich het recht voor te behouden om zich als benadeelde partij te voegen, maar hebben nooit zo'n formeel verzoek gedaan als vereist door de wet. Artikel 6, lid 1 EVRM is niet van toepassing. Hun klachten zijn niet-ontvankelijk.

Klager 3 heeft zich wel formeel gevoegd in de strafprocedure waardoor artikel 6 EVRM van toepassing is. In de regel heeft te geleden dat de voortijdige beëindiging van een strafzaak voor de benadeelde partij geen schending van het recht op een eerlijk proces kan opleveren, indien er voor hem van meet af aan een alternatieve mogelijkheid was om een verzoek tot schadevergoeding te doen. Dit kan echter anders zijn in het uitzonderlijke geval dat de voortijdige beëindiging van de strafzaak een gevolg is van een ernstig disfunctioneel werkend strafrechtstelsel en de klager zorgvuldig heeft gehandeld.

In de onderhavige zaak staat niet ter discussie dat het strafrecht in San Marino destijds ernstig disfunctioneerde, waardoor zo'n 800 zaken zijn verjaard. Dat was echter niet de enige reden waarom de vordering van klager 3 niet is behandeld. Het hof overweegt dat hij zijn civiele vordering pas in 2019 heeft ingediend – enkele dagen voor de verjaringstermijn – terwijl het veronderstelde strafbare feit in 2015 had plaatsgevonden. Klager 3 had direct na het vermeende strafbare feit een civiele procedure aanhangig kunnen maken of had dit kunnen doen toen hem bekend werd dat de strafzaak werd beëindigd. Zelfs tijdens de inhoudelijke behandeling door het EHRM overwoog klager 3 nog om een aparte civiele zaak te beginnen. Het EHRM vindt daarom dat de rechten van klager 3 niet zodanig zijn ingeperkt dat hem de toegang tot de rechter voor het vaststellen van zijn civiele rechten als bedoeld in artikel 6, lid 1 EVRM is ontzegd en concludeert in die zaak dat er geen sprake is van een schending.

HvJ – ARREST – C-792/22 (Energotehnica) – 26 september 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:788 – conclusie – arrest

Richtlijn 89/391/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Arbeidsongeval – Bescherming veiligheid en gezondheid van werknemers – Uitspraak bestuursrechter die kracht van gewijsde heeft voor strafrechter – Tuchtrechtelijke vervolging van gewone rechter in geval van niet-naleving van beslissing grondwettelijk hof die in strijd is met het Unierecht – Voorrang van het Unierecht

Samenvatting onder: Arbeid

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

OVERIG

Han Jongeneel, Moeten persoonsgegevens in bewijsstukken zwart worden gemaakt?, in: NJB 2024, nr. 26

EHRM factsheets en guides

- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – C.O. t. Duitsland – 17 september 2024 – 16678/22 – ECLI:CE:ECHR:2024:0917JUD001667822 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 6 EVRM – Vermoeden van onschuld – Belastingfraude

Klager is een Duits staatsburger en een van de eigenaren en aandeelhouders van de Duitse particuliere bank W-Bank. Hij was van 2014-2019 voorzitter van de raad van commissarissen van de bank. W-Bank was betrokken bij het “Cum-Ex” schandaal, een grootschalige belastingfraude waarbij aanzienlijke dividendbelastingteruggaven werden verkregen onder valse voorwendselen. De klacht wordt ingediend naar aanleiding van de strafrechtelijke procedures tegen twee personen die schuldig zijn bevonden aan het gezamenlijk met klager plegen van strafbare feiten en/of het medeplichtig zijn aan strafbare feiten begaan door klager als een van de hoofdverdachten. Klager is zelf nog niet schuldig bevonden aan de strafbare feiten.

Onder verwijzing naar artikel 6, lid 2 (vermoeden van onschuld) en artikel 8, lid 1 (recht op eerbiediging van correspondentie) van het Verdrag, klaagt klager erover dat de schriftelijke vonnissen van de regionale rechtbank en het Bundesgerichtshof, waarin zijn betrokkenheid bij de strafbare feiten wordt beweerd, in feite neerkwamen op een voortijdige uiting van zijn schuld en hem stigmatiseerden, wat een negatieve invloed heeft gehad op zijn privé- en beroepsleven. Nu de overwegingen van de rechter in de andere zaken niet van invloed zijn op de beoordeling van de zaak van de klager is het Hof van oordeel dat geen sprake is van een schending van artikel 6, lid 2 EVRM.

EHRM – ARREST – Fabbri e.a. t. San Marino – 24 september 2024 – Grote Kamer – 6319/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:0924JUD000631921 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 6 EVRM – Civiele vorderingen tot schadevergoeding in strafproces – Sepot

Samenvatting onder: [Procesrecht – recht op eerlijk proces](#)

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – Jamaloodin t. Nederland – 41708/22 – [subject matter of the case](#)

Artikel 6 EVRM – Belastende verklaringen in een tegen een derde gevoerd strafproces – Vermoeden van onschuld

De klacht gaat over vermeende belastende verklaringen die over klager zouden zijn afgelegd in een tegen een derde gevoerd strafproces. Klager is vervolgd en veroordeeld voor uitlokking van moord en bij arrest van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie in hoger beroep veroordeeld tot dertig jaar gevangenisstraf. Zijn cassatieberoep is door de Hoge Raad verworpen.

Voorafgaand aan het proces van klager was F. bij arrest van 13 juli 2018 door (een andere driehoofdige kamer van) het Gemeenschappelijk Hof van Justitie veroordeeld wegens medeplegen van moord op

hetzelfde slachtoffer. Het hof concludeert dat F. de moordopdracht van klager heeft aanvaard, dat hij met klager heeft onderhandeld over het daarvoor te betalen bedrag, dat hij via P. een huurmoordenaar en chauffeur heeft ingehuurd en dat hij het voor hen bestemde geld via P. heeft doorgesluisd [...]”.

Klager klaagt dat deze verklaringen, zowel in het vonnis als in het persbericht, met betrekking tot zijn vermeende betrokkenheid bij de moord het beginsel van het vermoeden van onschuld schendt en dat onvoldoende waarborgen zijn ingebouwd om te voorkomen dat procedurele stappen in de procedure tegen F. het eerlijke verloop van de hoorzitting in de latere procedure tegen klager zouden ondermijnen.

Vragen aan partijen: Is het door artikel 6, lid 2, van het Verdrag gewaarborgde vermoeden van onschuld in casu geëerbiedigd? Gingen de verklaringen in het arrest van 13 juli 2018 en het persbericht van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie met betrekking tot de vermeende handelingen en opzet van klager verder dan een vaststelling van de feiten van de zaak die noodzakelijk is voor de beoordeling van de schuld van een derde persoon (zie Karaman/Duitsland, nr. 17103/10, §§ 63-64, 27 februari 2014, Bauras/Litouwen, nr. 56795/13, §§ 52-55, 31 oktober 2017, Mucha tegen Slowakije, nr. 63703/19, §§ 57-62, 25 november 2021)?

HvJ – ARREST – C-603/22 (M.S. e.a.) – 5 september 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:685 – persbericht – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2016/800 – Eerlijk proces – Strafprocedure tegen minderjarige die in loop procedure meerderjarig wordt – Procedurele waarborgen – Recht op informatie – Recht op toegang tot een advocaat – Recht op rechtsbijstand – Voorzieningen in rechte – Toelaatbaarheid van in strijd met procedurele rechten verkregen bewijzen

M.S. wordt beschuldigd van inbraak in een vakantiehuis. Ten tijde van de strafbare feiten was hij minderjarig (17 jaar). De Poolse politie heeft M.S. niet geïnformeerd over zijn recht op de aanwezigheid van een advocaat bij het verhoor of zijn recht op inzage in het dossier. Evenzo stond de politie niet toe dat de moeder van M.S. hem tijdens het verhoor vergezelde en werd haar de toegang tot informatie over het verloop van de onderzoeksfase ontzegd. Tijdens het verhoor door de politie, waarvan geen audiovisuele opname is gemaakt, heeft M.S. een aantal zelfincriminerende feiten onthuld. Een Poolse rechter vraagt om uitlegging van verscheidene bepalingen van richtlijn (EU) 2016/800, richtlijn 2013/48/EU en richtlijn (EU) 2016/343.

Hof: Artikel 6, leden 1 tot en met 3, van richtlijn (EU) 2016/800 verzet zich tegen een nationale regeling die, ten eerste, er niet in voorziet dat kinderen die verdachte zijn, door een advocaat worden bijgestaan voordat (...) zij worden verhoord (...), en, ten tweede, toelaat dat deze kinderen als verdachte worden verhoord zonder dat tijdens het verhoor een advocaat aanwezig is.

Artikel 2, leden 1 en 3, van richtlijn 2016/800 verzet zich tegen een nationale regeling die bepaalt dat het recht op bijstand door een ambtshalve toegevoegde advocaat automatisch ophoudt te bestaan voor personen die kind waren op het moment dat tegen hen een strafprocedure in gang werd gezet, maar die vervolgens de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt, voor zover aan de hand van een dergelijke regeling niet kan worden vastgesteld of de toepassing van deze richtlijn of van sommige bepalingen ervan en dus van de daarin vervatte rechten passend is in het licht van alle omstandigheden van de zaak, inclusief de rijpheid en de kwetsbaarheid van die personen.

Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2016/800, gelezen in het licht van artikel 5, lid 1, ervan verzet zich tegen een nationale regeling die er niet in voorziet dat kinderen die verdachte zijn in een strafprocedure, alsook de persoon die het ouderlijk gezag heeft, uiterlijk vóór het eerste verhoor van deze kinderen (...), informatie over hun rechten overeenkomstig artikel 3 van richtlijn 2012/13/EU en over de in richtlijn 2016/800 vastgestelde rechten ontvangen, in eenvoudige en toegankelijke bewoordingen, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften en kwetsbaarheden van de betrokken kinderen.

Artikel 19 van richtlijn 2016/800 verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan het een rechter niet is toegestaan om in een strafprocedure belastend bewijs uit verklaringen die door een kind zijn afgelegd tijdens een verhoor door de politie dat in strijd met het in artikel 6 van richtlijn 2016/800 vastgestelde recht op toegang tot een advocaat heeft plaatsgevonden, niet-ontvankelijk te verklaren, op voorwaarde evenwel dat die rechter in het kader van het strafproces in staat is om, ten eerste, na te gaan of dat recht, gelezen in het licht van artikel 47 en artikel 48, lid 2, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, is geëerbiedigd en, ten tweede, alle consequenties te trekken die uit die schending voortvloeien, in het bijzonder wat betreft de bewijskracht van de in die omstandigheden verkregen bewijzen.

- 📌 Fair trial: minors subject to criminal proceedings must have the practical and effective opportunity to be assisted by a lawyer ([persbericht](#))
- 📌 EU-Hof: minderjarigen tegen wie strafproces loopt moeten praktische en effectieve mogelijkheid op bijstand advocaat hebben ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-763/22 (Procureur de la République/OP) – 5 september 2024 – A-G Emiliou – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:707 – [conclusie](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Artikel 47 Handvest EU – Europees aanhoudingsbevel en uitleveringsverzoek betreffende dezelfde persoon – Autoriteit die bevoegd is te beslissen welke van de twee voorrang heeft – Rechterlijke toetsing van die beslissing

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

OVERIG

- Gaia (G.) Cavagnoli, Laura (L.J.J.) Peters, Lessons from Italy for a more effective use of crown witnesses in the Netherlands, in: [AA 2024 \(juli/aug\)](#)
- Cross-border access to electronic evidence in criminal matters: The new EU legislation and the consolidation of a paradigm shift in the area of 'judicial' cooperation ([bijzonder strafrecht](#))

EHRM factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter

HvJ – ARREST – [C-792/22 \(Energotehnica\)](#) – 26 september 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:788 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 89/391/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Arbeidsongeval – Bescherming veiligheid en gezondheid van werknemers – Uitspraak bestuursrechter die kracht van gewijsde heeft voor strafrechter – Tuchtrechtelijke vervolging van gewone rechter in geval van niet-naleving van beslissing grondwettelijk hof die in strijd is met het Unierecht – Voorrang van het Unierecht

Samenvatting onder: [Arbeid](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-387/24 PPU \(Bouskoura\)](#) – 5 september 2024 – A-G Rantos – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Limburg – ECLI:EU:C:2024:703 – [conclusie](#)

Richtlijn 2008/115/EG – Richtlijn 2013/33/EU – Verordening (EU) nr. 604/2013 – Artikelen 6 en 47 Handvest EU – Dublinverordening – Bewaring illegaal verblijvende derdelander met oog op verwijdering – Twee opeenvolgende bewaringsmaatregelen

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-763/22 \(Procureur de la République/OP\)](#) – 5 september 2024 – A-G Emiliou – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:707 – [conclusie](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Artikel 47 Handvest EU – Samenloop Europees aanhoudingsbevel en uitleveringsverzoek – Autoriteit die bevoegd is te beslissen welke van de twee voorrang heeft – Rechterlijke toetsing van die beslissing

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-253/23 \(ASG2\)](#) – 19 september 2024 – **Grote Kamer** – A-G Szpunar – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:767 – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/104/EU – Artikel 101 VWEU – Artikel 47 Handvest EU – Mededinging – Collectieve invordering van schadevorderingen – Geldigheid van overdrachten aan een rechtsbijstandverlener – Niet-toepasselijkheid van het nationale recht dat zich verzet tegen de geldigheid van dergelijke overdrachten

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-424/24 en C-425/24 (FIGC et CONI e.a.), verwijzing uit **Italië** over **tuchtrechtelijke sancties op sportgebied** en **artikel 47 Handvest EU**
- C-501/24 (Klinka-Geo Trans), verwijzing uit **Hongarije** over **(bewijs)regels** inzake het recht op **btw-aftrek**, wanneer er door de belastingdienst gesteld wordt dat de vermelde facturen geen **economische handelingen bevatten** die daadwerkelijk hebben plaatsgevonden en **artikel 47 Handvest EU**
- C-510/24 (PROFIL-COPY 2002), verwijzing uit **Hongarije** over **onregelmatigheid Europese subsidie, terugvordering** en **artikel 47 Handvest EU**
- C-527/24 (Harry et Associés), verwijzing uit **Italië** over verzoek om **teruggaaf btw** waar vanwege **technische fouten** in aanvraag geen reactie op is gekomen en de vraag of dit een **stilzwijgende weigering** inhoudt, of er **beroep mogelijk** is en of de nationale regelgeving in overeenstemming is met EU recht

EHRM factsheets en guides

- Guide on Article 13 ECHR – Right to an effective remedy

Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – Tsaava e.a. t. Georgië – 27 september 2024 – 13186/20 – 16757/20 – 20129/21 – 20175/21 – 39382/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD001318620 – persbericht verwijzing – arrest 7 mei 2024

Artikel 3 EVRM – Demonstratie – Excessief geweld door politie – Onderzoek

Op 20 en 21 juni 2019 demonstreerde voor het parlamentsgebouw in Tbilisi (Georgië) een groep mensen terwijl binnen een Russisch Doemalid een speech hield. De demonstratie werd beëindigd door de politie. Klagers zijn 26 Georgiërs, en zijn hetzij demonstranten hetzij journalisten die verslag deden van de demonstratie. Zij klagen bij het EHRM dat door de politie excessief geweld is gebruikt.

Het EHRM oordeelt dat het procedurele aspect van art. 3 EVRM (verbod op onmenselijke of vernederende behandeling) is geschonden.

Ook voor het onderzoek naar het fysieke geweld geldt dat er een voldoende breed onderzoek is gestart door een onafhankelijke organisatie. Maar ook hier geldt dat er na meer dan 4,5 jaar nog onvoldoende informatie is vergaard over wat er is gebeurd en evenmin zijn mogelijke verdachten geïdentificeerd.

Op verzoek van klagers is de zaak verwezen naar de Grote Kamer.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

HvJ – ARREST – C-548/22 (Presidenza del Consiglio dei ministri e.a.) – 12 september 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:730 – conclusie – arrest

Raamovereenkomst EVV, Unice en CEEP – Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Non-discriminatiebeginsel – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Honoraire magistraten en gewone magistraten – Schadevergoeding voor incorrecte tenuitvoerlegging Unierecht

Samenvatting onder: Arbeid en sociale zekerheid

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-517/24 (Broski), verwijzing uit **Polen** over een rechter die meerdere keren veroordeeld is voor professionele (**tuchtrechtelijke**) vergrijpen. En de vraag of de opgelegde tuchtsancties **gecumuleerd** kunnen worden
- C-542/24 (Maski), verwijzing uit **Polen** waarin de verwijzende rechter wil weten of hij als **alleensprekende rechter**, kan worden aangemerkt als een **rechterlijke instantie** die voldoet aan de voorwaarden voor een **onafhankelijk en onpartijdig gerecht** dat vooraf bij wet is ingesteld gelet op het feit dat de rechtsprekende formatie indirect is samengesteld door een orgaan van **intern bestuurlijk toezicht**, namelijk door de president van de rechterlijke instantie.

REGELGEVING

- Besluit (EU) 2024/2218 van de Raad van 28 augustus 2024 inzake de ondertekening namens de Europese Unie van het Kaderverdrag van de Raad van Europa over artificiële intelligentie en de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat, PB L, 2024/2218, 4.9.2024

OVERIG

- Besluit (EU) 2024/2218 van de Raad van 28 augustus 2024 inzake de ondertekening namens de Europese Unie van het Kaderverdrag van de Raad van Europa over artificiële intelligentie en de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat, PB L, 2024/2218, 4.9.2024
- College roept overheid op om de rechtsstaat te versterken en mensenrechten te beschermen (college voor de rechten van de mens)
- De Trias Politica en Ter Apel (NJB blog)
- Raad voor de rechtspraak kritisch over invloed Miljoenennota op rechtsbescherming (NJB)

WIKI

- Wiki – Rechtsstaat en rechterlijke macht
- Wiki – Rechterlijke onafhankelijkheid

EHRM factsheets en guides

- Independence of the justice system

Sport

HvJ – ARREST – C-224/23 P (PBL en Abdelmouine/Commissie) – 5 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:682 – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2015/1589 – Staatssteun – Sport – Klacht over staatssteun waarmee een voetbalclub een speler in dienst heeft kunnen nemen die tot dan toe bij een andere club in dienst was – Klacht die is ingediend door een van de socios van laatstbedoelde club, die is opgericht in de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk – Hoedanigheid van betrokkene – Begrip ‘belanghebbende’ – Begrip ‘persoon wiens belangen door de toekenning van steun kunnen worden geraakt’

Samenvatting onder: Staatssteun

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-424/24 en C-425/24 (FIGC et CONI e.a.), verwijzing uit Italië over **tuchtrechtelijke sancties op sportgebied** en **artikel 47 Handvest EU**

Staatssteun

HvJ – ARREST – C-447/22 P (Slovenië / Flašker en Commissie) – 5 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:678 – conclusie – arrest

Artikelen 107 en 108 VWEU – Staatssteun – Gemeentelijk netwerk van apotheken – Omvang onderzoeksverplichtingen Europese Commissie – Bewijslast voor de partij die ‘ernstige moeilijkheden’ aanvoert – Draagwijdte

In 2016 heeft Petra Flašker, de exploitante van een particuliere apotheek, bij de Commissie een klacht ingediend waarin zij aanvoerde dat er sprake zou zijn van staatssteun ten gunste van Lekarna Ljubljana, een concurrent, met name in de vorm van de toekenning van activa in beheer, zoals bedrijfsruimten, tegen voorwaarden die niet overeenstemden met de marktvoorwaarden. Met het litigieuze besluit heeft de Commissie het onderzoek van de klacht afgesloten zonder de procedure van grondig onderzoek van artikel 108, lid 2, VWEU in te leiden. In essentie was de Commissie er aan het einde van de inleidende onderzoeksfase volgens artikel 108, lid 3, VWEU van overtuigd dat de betrokken maatregelen geen staatssteun vormden, en preciseerde zij dat, zelfs in de veronderstelling dat de toekenning van activa in beheer dergelijke steun had kunnen vormen, het in dat geval om „bestaande steun” zou gaan.

Het Gerecht, heeft het litigieuze besluit nietig verklaard voor zover het betrekking had op de activa in beheer van Lekarna Ljubljana omdat de Commissie het besluit niet rechtmatig kon vaststellen zonder de onderzoeksprocedure van artikel 108, lid 2, VWEU te hebben ingeleid.

In hogere voorziening voert Slovenië, ondersteund door de Commissie, in haar eerste twee middelen aan dat het bestreden arrest blijk geeft van een onjuiste rechtsopvatting.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – C-224/23 P (PBL en Abdelmouine/Commissie) – 5 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:682 – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2015/1589 – Staatssteun – Sport – Klacht over staatssteun waarmee een voetbalclub een speler in dienst heeft kunnen nemen die tot dan toe bij een andere club in dienst was – Klacht die is ingediend door een van de socios van laatstbedoelde club, die is opgericht in de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk – Hoedanigheid van betrokkene – Begrip ‘belanghebbende’ – Begrip ‘persoon wiens belangen door de toekenning van steun kunnen worden geraakt’

Abdelmouine is een fan van FC Barcelona en socio (lid) van deze voetbalclub. Samen met PBL, een Franse vereniging van fans van FC Barcelona, heeft hij bij de Europese Commissie een klacht ingediend wegens vermeende onrechtmatige staatssteun van Frankrijk in de vorm van de niet-handhaving van bepaalde regels inzake financiële fair play van de UEFA. Door deze niet-handhaving was Paris Saint-Germain FC volgens hem in staat geweest om de voetballer Lionel Messi van FC Barcelona te contracteren.

De Commissie heeft aangegeven dat die klacht niet als een „formele klacht” kon worden behandeld, aangezien Abdelmouine niet de status van „belanghebbende” in de zin van de procedureverordening had.

Het Gerecht heeft het standpunt van de Commissie bevestigd.

A-G geeft het Hof in overweging: Gelet op het voorgaande geef ik het Hof in overweging het derde en het vierde middel ongegrond te verklaren.

HvJ – ARREST – C-465/20 P (Commissie/Ierland e.a.) – 10 september 2024 – **Grote Kamer – ECLI:EU:C:2024:724 – persbericht – conclusie – arrest**

Artikel 107, lid 1, VWEU – Staatssteun – Advance tax rulings van een lidstaat – Selectieve fiscale voordelen – Toerekening van winsten die zijn gerealiseerd met licenties voor intellectuele eigendom aan vestigingen van niet-ingezeten vennootschappen – Zakelijkheidsbeginsel

Apple en Ierland vorderen nietigverklaring van een besluit van de Commissie van 30 augustus 2016 in verband met staatssteun die Ierland volgens de Commissie illegaal zou hebben verleend aan Apple in de vorm van een belastingvoordeel. Het gaat om een bedrag van 13 miljard euro. Het Gerecht van de EU vernietigde op 15 juli 2020 het Commissiebesluit.

Het Hof doet definitief uitspraak in deze zaak en bevestigt het besluit van de Commissie uit 2016: Ierland had Apple onrechtmatige steun verleend die deze lidstaat moet terugvorderen

- Tax rulings: het Hof vernietigt het arrest van het Gerecht over de tax rulings van Ierland ten gunste van Apple (persbericht)
- EU-Hof: Ierland heeft Apple onrechtmatige steun verleend die moet worden teruggevorderd en vernietigt het eerdere arrest van het Gerecht over de tax-rulings (ECER)

HvJ – ARREST – C-741/22 (Casino de Spa SA) – 12 september 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:732 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 107, lid 1, VWEU – Kansspelen – Staatssteun – Verschillende behandeling van categorieën kans- en geldspelen – Beginsel van fiscale neutraliteit – Handhaving van de gevolgen van een nationale regeling – Recht op teruggaaf – Ongerechtvaardigde verrijking – Eigendomsrecht – Beginsel voorrang EU recht – Loyale samenwerking

Samenvatting onder: Belastingen, btw

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-555/22 P, C-556/22 P en C-564/22 P (VK en Noord-lerland/Commissie) – 19 september 2024 – ECLI:EU:C:2024:763 – conclusie – arrest

Artikel 107, lid 1 VWEU – Artikel 108, lid 3 VWEU – Staatssteun – Heffing van belasting over passieve financiële winsten van onder zeggenschap staande buitenlandse ondernemingen (CFC's) – Vrijstellingen – Sleutelfuncties – Kunstmatige verlegging van winst – Uitholling van de belastinggrondslag – Steunregeling onverenigbaar met interne markt – Terugvordering – Referentiestelsel – Toepasselijk nationaal recht – ‚Normale’ belastingheffing

De Commissie heeft vastgesteld dat de vrijstellingsregeling inzake groepsfinanciering op grond van de in hoofdstuk 9 van deel 9A TIOPA opgenomen vrijstellingen, staatssteun vormde in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU. Die regeling gold namelijk voor passieve financiële winsten uit in aanmerking komende leenverhoudingen die onder deel 9A, hoofdstuk 5, section 371EB, vielen. De betrokken vrijstellingen vormden volgens de Commissie een „steunregeling” die onverenigbaar was met de interne markt en die het VK onrechtmatig, in strijd met artikel 108, lid 3, VWEU, ten uitvoer had gelegd.

De Commissie heeft evenwel besloten dat de betwiste regeling geen staatssteun vormde voor zover zij werd toegepast op passieve financiële winsten uit in aanmerking komende leenverhoudingen die onder hoofdstuk 5, section 371EC (kapitaalinvesteringen uit het VK) vielen en niet – op basis van het feit dat de sleutelfuncties in het VK werden uitgevoerd – onder section 371EB (Activiteiten in het VK) van dat hoofdstuk.

De Commissie heeft zich in het litigieuze besluit geconcentreerd op het bestaan van een selectief voordeel. Zij heeft aldus vastgesteld dat een in het VK gevestigde onderneming – die anders (op grond van hoofdstuk 5) aan een CFC-heffing zou zijn onderworpen – in het kader van de betrokken vrijstellingen (op grond van hoofdstuk 9) een verzoek kon doen tot toepassing van deze CFC-heffing op slechts 25 % van de passieve financiële winsten van een CFC uit in aanmerking komende leenverhoudingen, hetgeen betekende dat 75 % van die winst van deze heffing werd vrijgesteld. Onder bepaalde voorwaarden kon deze onderneming tegen een nog lager percentage worden belast, zodat de vrijstelling kon oplopen tot 100 % van de desbetreffende winsten van de CFC.

Het Gerecht heeft de respectieve beroepen van de regering van het VK en ITV verworpen. Het was met name van oordeel dat was voldaan aan de voorwaarde inzake het bestaan van een selectief voordeel. Het heeft in dit kader de klassieke analyse uitgevoerd, die drie stappen kent: (i) bepalen van het referentiestelsel; (ii) nagaan of de betwiste regeling, gelet op het doel van het referentiestelsel, van dat stelsel afwijkt, en (iii) vaststellen of de lidstaat heeft aangetoond dat de door de steunregeling ingevoerde differentiatie gerechtvaardigd is aangezien zij voortvloeit uit de aard of de algemene opzet van het stelsel waarvan die regeling een onderdeel vormt.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 8 juni 2022, Verenigd Koninkrijk en ITV/Commissie (T-363/19 en T-456/19, EU:T:2022:349), wordt vernietigd. Besluit (EU) 2019/1352 van

de Commissie van 2 april 2019 betreffende steunmaatregel SA.44896 van het Verenigd Koninkrijk met betrekking tot een CFC-vrijstelling inzake groepsfinanciering wordt nietig verklaard.

- E EU-Hof vernietigt arrest Gerecht en verklaart besluit Commissie over VK belastingregels op gecontroleerde buitenlandse ondernemingen die onverenigbare staatssteun zouden zijn nietig ([ECER](#))

HvJ – ARREST – [Gevoegde zaken C-790/21 P en C-791/21 P \(Covestro\)](#) – 26 september 2024 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 107, lid 1 VWEU – Staatssteunregeling grote elektriciteitsverbruikers – Vrijstelling van de nettarieven voor de periode 2012-2013 – Onverenigbaar met de interne markt – Terugvordering – Beroep tot nietigverklaring – Beroepstermijn – Ontvankelijkheid – Begrip ‘steun’ – Staatsmiddelen – Parafiscale heffing of andere verplichte heffingen – Controle van de staat over de middelen

Met haar hogere voorziening in zaak C-790/21 P verzoekt Covestro Deutschland AG om vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-745/18 waarbij het Gerecht haar beroep tot nietigverklaring van besluit (EU) 2019/56 van de Commissie van 28 mei 2018 betreffende steunmaatregel SA.34045 (2013/C) (ex 2012/NN) van Duitsland voor bandlastverbruikers volgens artikel 19 StromNEV heeft verworpen. Met haar hogere voorziening in zaak C-791/21 P verzoekt Duitsland om vernietiging van het bestreden arrest. Met haar incidentele hogere voorzieningen in de zaken C-790/21 P en C-791/21 P verzoekt de Europese Commissie eveneens om vernietiging van het bestreden arrest.

Hof: De principale en de incidentele hogere voorzieningen worden verworpen.

Zie ook: Gevoegde zaken [C-792/21 P](#) en [C-793/21 P](#) en Gevoegde zaken [C-794/21 P](#) [C-800/21 P](#) en Gevoegde zaken [C-795/21 P](#) en [C-796/21 P](#)

HvJ – ARREST – [C-710/22 P \(JC Decaux\)](#) – 26 september 2024 – [ECLI:EU:C:2024:787](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 107, lid 1, VWEU – Staatssteun België – Reclame in bushokjes in Brussel – Geen betaling van huur en belastingen voor die installaties – Steun die onverenigbaar met de interne markt is verklaard – Terugvordering – Begrip ‘voordeel’ – Vaststelling van de toepasselijke bepalingen – Methode ter berekening van het terug te vorderen steunbedrag

De Stad Brussel en JCDecaux hebben in 1984 een contract gesloten waarbij werd overeengekomen dat Decaux allerlei stadsmeubilair (bushokjes bv.) ter beschikking zou stellen en een deel ervan voor reclamadoeleinden mocht gebruiken. Decaux betaalde geen huur of enige andere vergoeding maar moest de Stad Brussel een aantal voordelen in natura verschaffen. Zij moest met name gratis papiermanden, openbaar sanitair en elektronische kranten ter beschikking stellen en zorgen voor een algemene plattegrond van de Stad Brussel, een toeristische en hotelkaart en een plattegrond van de verkeersvrije straten. In 1995 werd het contract beëindigd. In 1998 werd een openbare aanbesteding uitgeschreven, op grond waarvan Decaux werd gekozen. Het stadsmeubilair is thans eigendom van de stad en er wordt een vergoeding betaald door Decaux voor de reclame. Een aantal bushokjes bleef echter de facto ook na 1999 onder de oude regeling vallen (pas in 2011 was de hele situatie geregulariseerd). In 2019 heeft de Europese Commissie vastgesteld dat het hierbij ging om onrechtmatige staatssteun voor de periode 2001-2010. België werd gelast de steun terug te vorderen. Decaux vocht de Commissiebeslissing aan, maar op 7 september 2022 wees het Gerecht de vordering af. Decaux stelde hogere voorziening in bij het Hof.

Hof: de hogere voorziening wordt afgewezen.

CONSULTATIE

- Staatssteun in de luchtvaartsector — Richtsnoeren van de Commissie voor luchthavens en luchtvaartmaatschappijen (herziening), 27 augustus 2024 - 8 oktober 2024 ([EC](#))
- EU-recht inzake milieu en staatssteun – toegang tot de rechter met betrekking tot staatssteunbesluiten (verordening), Goedkeuring door de Commissie gepland voor tweede kwartaal 2025 ([EC](#))

Strafrecht

 EHRM – BESLISSING – [Longo t. Italië](#) – 12 september 2024 – [35780/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0827DEC003578018](#) – [persbericht](#) – [beslissing](#)

Artikel 7 EVRM – Niet-ontvankelijk – sloopbevel niet bestraffend van aard

Klager, een Italiaans onderdaan, heeft een agrarisch magazijn gebouwd zonder dat hij over de vereiste bouwvergunning beschikte. Klager is hiervoor strafrechtelijk veroordeeld voor het bouwen zonder vergunning en is tot een voorwaardelijke gevangenisstraf en een geldboete veroordeeld. Tevens werd de sloop van het gebouw bevolen. Klager is nooit tot slopen overgegaan en beroept zich op het feit dat het sloopbevel bestraffend van aard is en is verjaard omdat meer dan tien jaar zijn verstreken.

Het hof overweegt dat, hoewel het sloopbevel was gegeven in het kader van een strafrechtelijke veroordeling, het doel van deze beslissing herstellend van aard was, namelijk het herstellen van het terrein in de oorspronkelijke staat, en niet bestraffend van aard. Er is daarom geen sprake van een straf in de zin van artikel 7 EVRM, waardoor de verjaringstermijn niet van toepassing is. Klager kan dan ook niet in zijn klacht worden ontvangen.

 HvJ – CONCLUSIE – [C-383/23 \(Anklagemyndigheden/ILVA\)](#) – [A-G Medina](#) – Denemarken – [ECLI:EU:C:2024:752](#) – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 – AVG – Artikelen 101 en 102 VWEU – Begrip ‘onderneming’ – Strafzaak – Administratieve geldboeten – Andere boeten dan administratieve geldboeten – Moedermaatschappij en dochteronderneming – Inbreuk op AVG door dochteronderneming – Berekening van het bedrag van de boete – Inaanmerkingneming van totale omzet van de groep waarvan de betrokken vennootschap deel uitmaakt

Samenvatting onder: [privacy en persoonsgegevens](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-545/24 \(Utiledulci\)](#), verwijzing uit **Portugal** over **terugvordering staatssteun, fiscale executieprocedure** en de vraag of deze **opgeschort** mag worden

CONSULTATIE

Europees Openbaar Ministerie (EOM) – evaluatie, Feedback mogelijk van 26 september 2024 - 24 oktober 2024 ([EC](#))

OVERIG

- Artikel: Compliance with the EPPO Regulation ([Bijzonder strafrecht](#))
- FLIGHT RISK Report | Assessing Flight Risk in pre-trial detention decision-making: a European comparative study" ([fair trials](#))
- Strafrechtelijke samenwerking – pagina op de website van ECER ([ECER](#))
- Wet herimplementatie Europees strafrecht per 1 oktober 2024 in werking ([Intro](#))

Per 1 oktober 2024 is de Wet herimplementatie Europees strafrecht in werking getreden. Met deze wet zijn wijzigingen aangebracht in de Overleveringswet, de Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (WETS) en het Wetboek van Strafrecht. Aanleiding voor het wetsvoorstel is een aantal ingebrekestellingen die Nederland op het terrein van het Europees strafrecht heeft ontvangen van de Europese Commissie. Daarnaast was aanpassing van de Overleveringswet nodig in het licht van de door het Hof van Justitie van de Europese Unie gegeven uitleg aan bepalingen van het kaderbesluit EAB. Naast een groot aantal wijzigingen van de Overleveringswet, zijn de artikelen 2:13 en 2:14 WETS gewijzigd. Dit was nodig voor een goede aansluiting tussen deze twee wetten. Het Wetboek van Strafrecht wordt daarnaast aangevuld met twee nieuwe strafbepalingen.

EHRM factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Toegang tot documenten

HvJ – CONCLUSIE – C-809/23 (Sumitomo Chemical Agro Europe) – 19 september 2024 – A-G Campos Sánchez-Bordona – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:772 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 528/2012 – Richtlijn 2003/4/EG – Biociden – Toelating voor het op de markt aanbieden – Verzoek om toegang tot informatie over een toegelaten product –Omvang van de toegang tot informatie

In het kader van een toelatingsprocedure voor het op de markt aanbieden van biociden heeft de Franse autoriteit een rapport over de technische gelijkwaardigheid van verschillende werkzame stoffen opgesteld, dat doorslaggevend was voor de verlening van de vereiste toelating. Een chemieonderneming die de vastgestelde technische gelijkwaardigheid betwist, heeft om toegang tot dit

rapport verzocht. Aangezien het rapport technische informatie bevatte die onder het zakengeheim viel, heeft het agentschap de onderneming slechts enkele bladzijden van het rapport toegezonden en inzage van de rest van het rapport geweigerd. De chemieonderneming heeft beroep en cassatieberoep ingesteld tegen het besluit van het agentschap.

De vraag is o.a. of de toegang tot de betrokken informatie wordt geregeld door richtlijn 98/8/EG, op grond waarvan de toelating is behandeld, dan wel door verordening (EU) nr. 528/2012 die van kracht was ten tijde van de indiening van het verzoek om toegang tot het rapport.

Indien verordening nr. 528/2012 van toepassing is, dan is de vraag of deze verordening de toepassing van richtlijn 2003/4/EG uitsluit, dan wel integendeel of de twee zich harmonieus tot elkaar kunnen verhouden.

A-G geeft het Hof in overweging: Verordening (EU) nr. 528/2012 en richtlijn 2003/4/EG moeten aldus worden uitgelegd dat verzoeken om toegang tot informatie over toegelaten biociden die vanaf 1 september 2013 zijn ingediend overeenkomstig richtlijn 98/8/EG, moeten worden onderzocht overeenkomstig de artikelen 66 en 67 van verordening nr. 528/2012.

De artikelen 66 en 67 van verordening nr. 528/2012 sluiten de toepassing van richtlijn 2003/4 niet uit. De informatie in het kader van een procedure ter beoordeling van de technische gelijkwaardigheid van een bepaalde werkzame stof en een andere reeds toegelaten werkzame stof, vormt in beginsel geen informatie over emissies in het milieu' in de zin van artikel 4, lid 2, van richtlijn 2003/4. De openbare beschikbaarstelling van een rapport over de technische gelijkwaardigheid van een bepaalde werkzame stof en een andere reeds toegelaten werkzame stof valt niet onder artikel 67, lid 3, onder e), van verordening nr. 528/2012. Nadat de toelating voor het op de markt aanbieden van een biocide is verleend, kon de toegang tot gedetailleerde informatie over de analysemethoden waarmee de technische gelijkwaardigheid van de werkzame stof in het toegelaten biocide worden bepaald, overeenkomstig artikel 66, lid 3, onder j), van verordening nr. 528/2012 niet mag worden geweigerd, waarbij de verplichting om deze informatie openbaar te maken, niet geldt voor de resultaten of conclusies van de toepassing van deze methoden. Artikel 67, lid 1, onder h), van verordening nr. 528/2012 verwijst naar de huidige afdeling 4.3 van titel 2 van bijlage II bij die verordening.

Vennootschapsrecht

HvJ – CONCLUSIE – C-627/23 (Communes de Schaerbeek en de Linkebeek) – 5 september 2024 – A-G Richard de la Tour – België – ECLI:EU:C:2024:692 – [conclusie](#)

Richtlijn 2003/71/EG – Toelating van effecten tot de handel – Kapitaalverhoging – Te publiceren prospectus – Begrip 'op de kapitaalmarkt verhandelbare effecten' – Aandelen van een holdingmaatschappij die alleen door provincies en gemeenten kunnen worden aangehouden en waarvan de overdracht aan goedkeuring door de raad van bestuur is onderworpen

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geschil tussen de Belgische gemeenten Schaarbeek en Linkebeek enerzijds en de vennootschap Gemeentelijke Holding NV anderzijds over een kapitaalverhoging van deze vennootschap, waarover is gestemd zonder voorafgaande publicatie van een prospectus en waarop deze gemeenten hebben ingeschreven.

De vraag is of aandelen van een holdingmaatschappij die alleen kunnen worden aangehouden door provincies en gemeenten en waarvan de overdracht aan de goedkeuring door de raad van bestuur is onderworpen, op de kapitaalmarkt verhandelbare effecten zijn die alleen aan het publiek kunnen worden aangeboden indien er eerst een prospectus wordt gepubliceerd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, onder a), van richtlijn 2003/71/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip 'op de kapitaalmarkt verhandelbare effecten' mede ziet op de aandelen van een

holdingmaatschappij die alleen door provincies en gemeenten kunnen worden aangehouden en waarvan de overdracht aan de goedkeuring door de raad van bestuur is onderworpen, mits deze beperkingen de verhandelbaarheid van die aandelen op de kapitaalmarkt niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken.

Verkiezingen en kiesrecht

EHRM – ARREST – Shlosberg t. Rusland – 3 september 2024 – [32648/22](#) – ECLI:CE:ECHR:2024:0903JUD003264822 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3, Eerste Protocol EVRM – Uitsluiting van deelname aan parlementsverkiezingen in Rusland – Oppositiepartij – Deelname aan vreedzame bijeenkomst wordt aangemerkt als deelname aan terroristische organisatie – Willekeur – Schending

Klager was politicus en had zich kandidaat gesteld voor de Doema-verkiezingen van 2021. Hij is uitgesloten van deelname vanwege zijn betrokkenheid bij een organisatie die door de Russische autoriteiten wordt aangemerkt als extremistisch. Deze “betrokkenheid” bestond volgens de autoriteiten uit deelname aan een vreedzame bijeenkomst ter ondersteuning van Alexei Navalny en het aanmoedigen van anderen om hetzelfde te doen.

Het Hof oordeelt dat het enkele uitoefenen van het demonstratierecht, dat erin bestaat om andere aan te sporen om ook te demonstreren, geen grond kan zijn voor het opleggen van een sanctie zoals ontzegging van het passief kiesrecht voor het Parlement. Het besluit om de sanctie op te leggen is gebaseerd op willekeur. Schending van artikel 3, Eerste Protocol EVRM. Daarnaast kent het Hof een schadevergoeding toe van 5000 EUR.

NOOT – bij EHRM 25 juli 2024, [Zdanoka t. Letland](#)

Manoeuvring between the constitutional order and the Convention rights – context dependent deliberation of *Ždanoka v. Latvia* (No. 2) ([Strasbourg observers](#))

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

Vervoer, reizen en rijbewijs

HvJ – ARREST – C-164/23 (VOLÁNBUSZ) – 26 september 2024 – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:801 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 561/2006 – Wegvervoer – Externe stelplaatsen – Begrip ‘exploitatievestiging van de werkgever waaraan de bestuurder normalerwijze verbonden is’ – Plaats waar een bestuurder een voertuig ophaalt dat binnen de werkingssfeer van deze verordening valt – Begrip ‘andere werkzaamheden’ – Tijd besteed door deze bestuurder om met een niet binnen de werkingssfeer van die verordening vallend voertuig te rijden naar en van die exploitatievestiging – Arbeidstijd

Volánbusz is een Hongaarse naamloze vennootschap die reizigersvervoer verzorgt per bus over trajecten van meer of minder dan 50 kilometer. De Hongaarse Staat is de enige aandeelhouder. Bepaalde bij Volánbusz tewerkgestelde bestuurders rijden de bussen van en naar de externe stelplaatsen van deze vennootschap, van waaruit zij hun diensten op regelmatige basis verrichten in het kader van de normale verrichting van hun werkzaamheden en dus niet op bijzondere instructies van die vennootschap. Deze externe stelplaatsen, waarvan de meeste parkings zijn, beschikken niet over voorzieningen voor de bestuurders, zoals sanitaire voorzieningen, welzijnsvoorzieningen of rustplaatsen. Zij zijn niet in het handelsregister ingeschreven als vestigingsplaatsen of filialen van Volánbusz. Volgens de administratieve dienst hadden tewerkgestelde bestuurders de tijd die zij hadden besteed aan het rijden van en naar de externe stelplaatsen van die vennootschap, overeenkomstig het Hongaarse arbeidswetboek moeten registreren als arbeidstijd. Volánbusz betoogt dat de permanente externe busstelplaatsen waarop de inspectie betrekking had, moeten worden aangemerkt als exploitatievestigingen van de werkgever waaraan de bestuurders normalerwijze verbonden zijn in de zin van artikel 9, lid 3, van verordening nr. 561/2006

Hof: Artikel 9, lid 3, van verordening (EG) nr. 561/2006 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „exploitatievestiging van de werkgever waaraan de bestuurder normalerwijze verbonden is” in deze bepaling ziet op een plaats, zoals een externe stelplaats voor binnen de werkingssfeer van deze verordening vallende voertuigen, van waaruit de betrokken bestuurder in het kader van de normale verrichting van zijn werkzaamheden en niet op bijzondere instructies van zijn werkgever, regelmatig zijn dienst opneemt en waarnaar hij aan het einde daarvan terugkeert. In dat verband is het niet van belang of daar sanitaire voorzieningen, welzijnsvoorzieningen of rustplaatsen aanwezig zijn. De geografische nabijheid van de woonplaats van de bestuurder kan daarentegen wel in aanmerking worden genomen, doch zonder op zich beslissend te zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-445/24 (W)onderweg, verwijzing uit **België** over **Richtlijn (EU) 2015/2302, pakketreizen, faillissement reisbureau** en de definitie van **reiziger**

OVERIG

Europese Commissie publiceert het 32ste verslag over de toepassing van de sociale wetgeving voor het wegvervoer (ECER)

Verzekeringen

HvJ – ARREST – C-236/23 (Matmut) – 19 september 2024 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:761 – conclusie – arrest

Richtlijn 2009/103/EG – Verplichte WA verzekering motorvoertuigen – Opzettelijk onjuiste verklaring betreffende de gebruikelijke bestuurder – Rechtsmisbruik – Nietigheid – Inzittende slachtoffer

De prejudiciële verwijzing in de onderhavige zaak haakt aan bij het arrest Fidelidade-Companhia de Seguros, waarin het Hof heeft verklaard dat de richtlijnen betreffende de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid voor motorrijtuigen zich verzetten tegen een nationale regeling die ertoe leidt dat de nietigheid van een verzekeringsovereenkomst wettelijke aansprakelijkheid motorrijtuigen als gevolg van onjuiste initiële verklaringen van de verzekeringnemer over de identiteit van de eigenaar van het betreffende voertuig en van de gebruikelijke bestuurder ervan, kan worden tegengeworpen aan derden die het slachtoffer zijn geworden van een ongeval.

De verwijzende rechter wil in onderhavige zaak weten of dezelfde uitlegging geldt in een situatie waarin het inzittende slachtoffer aan wie de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst wordt tegengeworpen, tevens de verzekeringnemer is die dergelijke onjuiste initiële verklaringen heeft afgelegd. Zo ja, dan rijst tevens de vraag of de verzekeraar, ondanks de niet-tegenwerpbaarheid van de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst aan een derde die slachtoffer is van een ongeval, een vordering tegen laatstgenoemde kan instellen teneinde terugbetaling te verkrijgen van de bedragen die krachtens die verzekeringsovereenkomst zijn uitgekeerd.

Hof: Artikel 3, eerste alinea, en artikel 13, lid 1, van richtlijn 2009/103/EG moeten aldus worden uitgelegd dat, tenzij de verwijzende rechter vaststelt dat er sprake is van rechtsmisbruik, zij zich verzetten tegen een nationale regeling op grond waarvan, ten eerste, aan de inzittende van een bij een verkeersongeval betrokken voertuig, die het slachtoffer is van dat ongeval maar die tevens de verzekeringnemer is, de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst wettelijke aansprakelijkheid motorrijtuigen als gevolg van een onjuiste verklaring van die verzekeringnemer bij het sluiten van die overeenkomst aangaande de identiteit van de gebruikelijke bestuurder van het betrokken voertuig kan worden tegengeworpen en, ten tweede, indien een dergelijke nietigheid inderdaad niet kan worden tegengeworpen aan dat „inzittende slachtoffer”, de verzekeraar terugbetaling kan verkrijgen van alle bedragen die hij ter uitvoering van de verzekeringsovereenkomst aan die inzittende heeft betaald door beroep tegen hem in te stellen op grond van de opzettelijke fout die hij heeft begaan bij het sluiten van die overeenkomst, aangezien een dergelijke terugbetaling ertoe zou leiden dat aan de bepalingen van die richtlijn elk nuttig effect wordt ontnomen doordat het door het slachtoffer aan de verplichte verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe de deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven ontleende recht op schadevergoeding onevenredig wordt beperkt.

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – Dianova e.a. t. Rusland – 10 september 2024 – 21286/15 – ECLI:CE:ECHR:2024:0910JUD002128615: – persbericht – arrest

Artikelen 10 en 11 EVRM – Demonstratie – Schending

De klachten van alle klagers zien op de vervolging op basis van een bepaling uit de “Wet op de openbare evenementen”. De bepaling luidt: “Overtredingen van de vastgestelde procedure voor het houden van een openbare bijeenkomst, vergadering, demonstratie, mars of statische betoging tijdens een openbaar

evenement (...) worden bestraft met een administratieve boete van tussen de 10.000 en 20.000 roebel of een taakstraf van maximaal veertig uur.”

Klaagster 1

Klaagster 1 hield met anderen een hongerstaking voor een gevangenenkamp, om te protesteren tegen de mishandeling van een gevangene. Daarbij is een kampement neergezet, die het verkeer niet belemmerde. Klaagster 1 wordt op basis van het eerder genoemde wetsartikel veroordeeld tot een geldboete van 10.000 roebel, een bedrag ongeveer ter hoogte van haar maandelijkse pensioeninkomen, omdat zij niet van tevoren melding had gemaakt van de demonstratie en niet voldeed aan vorderingen van de politie.

Het EHRM oordeelt dat de demonstratie valt onder een ‘vreedzame vergadering’ als bedoeld in artikel 11 EVRM en was gericht tegen een kwestie van algemeen belang (marteling in detentie). De ingreep door de politie en de oplegging van een geldboete vormen een beperking van het demonstratierecht, zodat bezien moet worden of deze beperking was voorzien bij de (nationale) wet en noodzakelijk was in een democratische samenleving. Het EHRM betwijfelt of voor klager voldoende voorzienbaar was dat zij de bedoelde strafbepaling, die erg ruim is geredigeerd, overtrad, en het betwijfelt eveneens of sprake was van een legitiem doel om in te grijpen. Uiteindelijk oordeelt het hof dat artikel 11 EVRM was geschonden omdat de inbreuk niet noodzakelijk was in een democratische samenleving, nu de hongerstaking slechts minimale verstoringen veroorzaakte en er geen sprake was van geweld.

Klagers 2 t/m 5

Klagers 2 t/m 5 waren 's avonds op een afgelegen plek in een park in Moskou, om een satirische film over Vladimir Poetin op te nemen. Zij worden aangehouden en hen wordt hetzelfde feit verweten als klager 1. De rechter oordeelde dat de klagers aan een openbaar evenement deelnamen waarvoor geen toestemming was gegeven. Ook zij moeten elk 10.000 roebel betalen. Het EHRM oordeelt ook hier dat het maken van een politiek-satirische film valt onder de vrijheid van meningsuiting als bedoeld in artikel 10 EVRM. De aanhouding door de politie en de oplegging van een geldboete vormden een beperking van hun vrije meningsuiting. Het hof oordeelt verder dat deze beperking niet bij wet was voorzien. De ruime definitie van "bijeenkomst" in de Wet op Openbare Evenementen stond een te ruime interpretatie door de nationale autoriteiten toe, waardoor voor klagers niet kenbaar en voorzienbaar was dat zij in overtreding waren.

EHRM factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging en demonstratierecht

EHRM – ARREST – Shlosberg t. Rusland – 3 september 2024 – [32648/22](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:0903JUD003264822](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3, Eerste Protocol EVRM – Uitsluiting van deelname aan parlementsverkiezingen in Rusland – Oppositiepartij – Deelname aan vreedzame bijeenkomst wordt aangemerkt als deelname aan terroristische organisatie – Willekeur – Schending

Samenvatting onder: [verkiezingen en kiesrecht](#)

**EHRM – ARREST – Dianova e.a. t. Rusland – 10 september 2024 – 21286/15 –
ECLI:CE:ECHR:2024:0910JUD002128615: – persbericht – arrest**

Artikelen 10 en 11 EVRM – Demonstratie – Schending

Samenvatting onder: Vrijheid van meningsuiting

**EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – Tsaava e.a. t. Georgië – 27 september
2024 – 13186/20 – 16757/20 – 20129/21 – 20175/21 – 39382/21 –
ECLI:CE:ECHR:2024:0507JUD001318620 – persbericht verwijzing – arrest 7 mei 2024**

Artikel 3 EVRM – Demonstratie – Excessief geweld door politie – Onderzoek

Samenvatting onder: Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling

Wapens

REGELGEVING

Consultatie - Richtlijn illegale vuurwapenhandel, Feedback mogelijk van 1 oktober 2024 - 24 december 2024 (EC)

Witwassen en terrorisme

**HvJ – ARREST – C-579/22 P (Anglo Austrian AAB / BCE en Far East) – 12 september 2024 –
ECLI:EU:C:2024:731 – conclusie – arrest**

**Richtlijn 2013/36/EU – Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Verordening (EU) nr. 468/2014 –
Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Intrekking vergunning – Omvang bevoegdheid
ECB –Verdeling bevoegdheden tussen ECB en nationale autoriteiten – Witwassen en
terrorisme**

Samenvatting onder: Financiële markt en diensten

Deel II – Algemeen

Algemeen

Nieuwe tool op EUR-Lex: de EU Law Tracker ([ECER](#)) – [EU law tracker](#)

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

[New! Human Rights in the Armed Forces](#)
[NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
[NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
[Access to Justice for Women](#)
[Alternative Measures to Detention](#)
[Alternatives to Immigration Detention](#)
[Asylum and Human Rights](#)
[Children's Rights - Key Challenges](#)
[Child-friendly Justice](#)
[Combating Trafficking in Human Beings](#)
[Data Protection and Privacy Rights](#)
[Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
[Family Law and Human Rights](#)
[Freedom of Expression](#)
[Hate Crime and Hate Speech](#)
[Internal Displacement](#)
[International Cooperation in Criminal Matters](#)
[Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
[Introduction to the European Social Charter](#)
[Judicial reasoning and human rights](#)
[Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
[Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)
[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)
[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)
[Introduction to the European Convention on Human Rights", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.](#)

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

[ERA trainingen](#)

Series of pan-European legal seminars

Series of language seminars

<u>Datum</u>	<u>Onderwerp</u>	<u>Titel</u>
21 nov 2024	HANDVEST EU	ECER-BZK seminar over het belang en de toepassing van het EU-Handvest in de rijksoverheidspraktijk , 14:30-17:00 uur in Den Haag Sprekers: Janneke Gerards, Henri de Waele, Paul van Sasse van IJsselt
28 en 29 nov 2024	BTW	ERA, Annual Conference on European VAT Law , Trier & Online
4 en 5 dec 2024	ASIEL & MIGRATIE	Webinar Hofjurisprudentie asiel: wat u niet leest in de samenvatting , van 14.00 tot 16.15 uur, Stichting migratierecht
16 en 17 okt 2024	ASIEL & MIGRATIE	Webinar Actualiteiten jurisprudentie Hof van Justitie EU , van 14.00 tot 16.15 uur, Stichting migratierecht
19 november 2024	STRAFRECHT	De betekenis van de rechtspraak van het EU-Hof voor het opsporingsonderzoek
13 december	MILIEU	How to Challenge Insufficient EU Climate Action Before the European Court of Justice? Joint Creative Thinking on Overcoming the Well-known Obstacles
17 en 19 december 2024	ASIEL & MIGRATIE	Webinar Het belang van het kind in het migratierecht , Stichting migratierecht, van 14.00 tot 16.15 uur

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Knowledge Sharing platform \(ECHR-KS\)](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EUAA \(European Union agency for asylum\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)
- [NEMIS: newsletter on European migration issues](#)
- [NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)
- [NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL – European database of asylum law](#)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA \(Handvest EU\)](#) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- [HUDOC \(EHRM\)](#)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

Uitspraken in NL zaken bij het HvJEU

datum	zaaknr.	naam	NL verwijzing	conclusie	arrest	einduitspraak	onderwerp
5-9	C-227/23	Kwantum Nederland en België/Vitra	ECLI:NL:HR:2023:508	ECLI:EU:C:2024:698	Arrest verwacht op 24.10.2024		IE
5-9	gevoegde zaken C-639/22 t/m C-644/22	X. e.a.	ECLI:NL:RBGEL:2022:5652 (C-639/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5653 (C-640/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5656 (C-641/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5654 (C-642/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5657 (C-643/22) ECLI:NL:RBGEL:2022:5658 (C-644/22)		ECLI:EU:C:2024:688		btw
5-9	C-137/23 (Alsen)	Alsen	ECLI:NL:HR:2023:187	ECLI:EU:C:2024:697			Belastingen; energieproducten; accijnzen
5-9	C-387/24 PPU	Bouskoura	ECLI:NL:RBDHA:2024:8499	ECLI:EU:C:2024:703	Arrest op 4.10.2024		Asiel en migratie
19-9	C-264/23	Booking	ECLI:NL:RBAMS:2023:1242		ECLI:EU:C:2024:764		Mededinging; prijspariteits-clausules
26-9	C-393/23	Athenian brewert	ECLI:NL:HR:2023:965	ECLI:EU:C:2024:798			Mededinging; Brussel I bis

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op [rechtspraak.nl](#) en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
6-9-2024	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2024:1139	Geneesmiddelenrichtlijn
5-9-2024	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2024:5620	EAB

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
5-9-24	Strike-out	S.M.E t. Nederland	16216/23	3 EVRM	Asiel en migratie
5-9-24	Strike-out	W.N.J.C. t. Nederland	36957/22	2 EVRM 3 EVRM	Stopzetten strafrechtelijke vervolging
12-9-24	Gecommuniceerde zaak	Jamaloodin t. Nederland	41708/22	6 EVRM	Belastende verklaringen in een tegen een derde gevoerd strafproces – Vermoeden van onschuld

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van het Europese Hof voor de rechten van de mens. Een panel van vijf rechters van de Grote Kamer beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te verbeteren en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie: [Protocol nr. 16](#) bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, ‘Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR’, Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Adviezen
6.2.24	Roemenië	Eigendomsrecht en recht op eerlijk proces; inbeslagneming van som geld van ambtenaar	Artikel 6 EVRM	P16-2024-001	26.6.24 Afwijzing van het verzoek
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	Artikel 9 EVRM	P16-2023-001 Persbericht 16.5.23	ADVIES 14.12.2003

10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	P16-2022-001 <u>Persbericht</u> <u>8.11.22</u>	<u>ADVIES</u> 13.4.23 <u>persbericht</u>
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 <u>Persbericht</u> 2.6.21	<u>ADVIES</u> 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	P16-2021-001 <u>Persbericht</u> <u>12.5.21</u>	<u>ADVIES</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlamentslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVIES</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVIES</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVIES</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>